T.C.

TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK

YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

EVLİ VE ÇOCUK SAHİBİ BİREYLERİN EVLİLİK UYUMU, ÇOCUK YETİŞTİRME TUTUMU VE AİLE İŞLEVSELLİĞİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ayşe Rüveyde GÜNAY

TOKAT

Temmuz, 2020

T.C.

TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK

YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

EVLİ VE ÇOCUK SAHİBİ BİREYLERİN EVLİLİK UYUMU, ÇOCUK YETİŞTİRME TUTUMU VE AİLE İŞLEVSELLİĞİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ayşe Rüveyde GÜNAY

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Ahmet ERDEM

TOKAT

Temmuz, 2020

ETİK SÖZLEŞME

Bu belge ile bu tezdeki bütün bilgi toplama ve raporlaştırma sürecinin Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'ne, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzuna, genel akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak gerçekleştirildiğini; bu tez çalışmasının "intihal engelleme" programı ile tarandığını, bana ait olmayan tüm bilgi, düşünce ve bulgulara atıf yaptığımı ve kaynağını gösterdiğimi beyan eder, sorumluğun tarafıma ait olduğunu kabul ederim.

Tarih:17/07/2020

Ayşe Rüveyde GÜNAY

İmza

JÜRİ İMZA SAYFASI

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne,

Ayşe Rüveyde GÜNAY'ın Evli ve Çocuk Sahibi Bireylerin Evlilik Uyumu, Çocuk Yetiştirme Tutumu ve Aile İşlevselliği Arasındaki İlişkinin İncelenmesi adlı çalışması 26/06/2020 tarihinde jürimiz tarafından Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programında yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Adı Soyadı İmza

Başkan: Dr.Öğr. Üyesi Abdullah SÜRÜCÜ

Üye (Tez Danışmanı): Dr.Öğr. Üyesi Ahmet ERDEM

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Yusuf SARIKAYA

Onay

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

17/07/2020
Prof. Dr. Mehmet GÜNEŞ
Enstitü Müdürü

TEŞEKKÜR

Benim için büyük bir anlam ifade eden, her zaman hayalini kurduğum akademik yaşamımın ilk adımı olarak gördüğüm yüksek lisans eğitimim boyunca her anlamda yardım ve desteğini esirgemeyen birçok insana teşekkürümü sunmak isterim. Öncelikle yüksek lisans eğitimim boyunca akademik ve kişisel birçok alanda destek ve yardımını esirgemeyen, her zaman olumlu ve samimi yaklaşımıyla alanımda daha verim ve azimle çalışmamı sağlayan değerli hocam ve tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Ahmet ERDEM'e en içten duygularımla teşekkürlerimi sunuyorum. Tez sürecim ve yüksek lisans eğitimim boyunca yüksek deneyimi ve bilgisi ile şahsıma önemli katkılar sağlayan saygıdeğer hocam Dr. Öğr. Üyesi Yusuf SARIKAYA'ya teşekkür ederim. Jüri üyeliğini kabul ederek şahsımı onurlandıran Dr. Öğr. Üyesi Abdullah SÜRÜCÜ'ye en içten saygılarımı sunarım.

İhtiyaç duyduğum her an koşulsuz yardımıma koşan ve tez sürecimde de desteklerini hissettiğim sevgili arkadaşlarıma teşekkür ederim. Bütün bu teşekkürlerimin yanında yaşamım boyunca bir kez bile ilgi ve desteklerini esirgemeyen, yorulduğumda dinlenmem için dayanak olan, hayallerimi gerçekleştirmem için bütün imkânlarını bir an düşünmeksizin sunan, kendimi her zaman değerli ve şanslı hissetmemi sağlayan yegâne zenginliğim annem, babam ve kardeşlerime teşekkür ederim.

ÖZET

EVLİ VE ÇOCUK SAHİBİ BİREYLERİN EVLİLİK UYUMU, ÇOCUK YETİŞTİRME TUTUMU VE AİLE İŞLEVSELLİĞİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Günay, Ayşe Rüveyde

Yüksek Lisans, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Erdem

Temmuz 2020, iv + 107 sayfa

Bu araştırmanın amacı, evli ve çocuk sahibi bireylerin evlilik uyumu, çocuk yetiştirme tutumu ve aile işlevselliği arasındaki ilişkiyi incelemektir. Araştırma ile literatüre dayalı olarak oluşturulan model test edilmiştir. Ayrıca araştırmada evlilik uyumu, aile işlevselliği ve çocuk yetiştirme tutumunun cinsiyet, yaş, evlilik şekli, evlilik süresi, aile tipi ve çocuk sayısına göre farklılaşma durumu incelenmiştir. Bu amaç doğrultusunda nicel ve betimsel bir araştırma yapılmıştır. Araştırma, ilişkisel tarama modeline dayalı olarak yürütülmüştür. Araştırmanın çalışma grubunu, Orta Karadeniz Bölgesi'nde yer alan orta ölçekli bir ilden uygun örnekleme yöntemiyle seçilmiş 697 evli ve çocuk sahibi birey oluşturmuştur. Çalışma grubu 424 (%60,8) kadın ve 273 (%39,2) erkekten oluşmaktadır. Veriler, katılımcılardan Evlilikte Uyum Ölçeği (EUÖ), Aile Değerlendirme Ölçeği (ADÖ) ve Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği (PARI) kullanılarak toplanmıştır. Veriler IBM SPSS 23 ve AMOS 24 programları aracılığıyla analiz edilmiştir. Araştırma verilerinin analizinde değişkenler arası ilişkiler Pearson korelasyon analizi ile hesaplanmıştır. Değişkenlerin birbirini etkileme düzeyi yapısal eşitlik modeli kullanılarak incelenmiştir. Değişkenlerin cinsiyet, yaş, evlilik şekli, evlilik süresi, aile tipi ve çocuk sayısına göre farklılaşma durumu bağımsız örneklem *t* testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre çocuk yetiştirme tutumu ile aile işlevselliği arasında negatif yönlü, aile işlevselliği ile evlilik uyumu arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki vardır. Aynı zamanda çocuk yetiştirme tutumu aile işlevselliği üzerinde, aile işlevselliği de evlilik uyumu üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir. Araştırmaya ait diğer bulgulara göre evlilik

uyumu, aile işlevselliği ve çocuk yetiştirme tutumu cinsiyete göre farklılaşmaktadır. Fakat katılımcıların evlilik uyumu, aile işlevselliği ve çocuk yetiştirme tutumunun yaş değişkenine göre farklılaşmadığı bulunmuştur. Ayrıca sonuçlara göre evli ve çocuk sahibi bireylerin aile işlevselliği ve çocuk yetiştirme tutumları evlilik şekli, evlilik süresi, aile tipi ve çocuk sayısına göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Araştırma sonucunda elde edilen bu bulguların evlilik ve aile danışmanlığına ve evlilik uyumu, aile işlevselliği ve çocuk yetiştirme tutumu ile ilgili literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: Evlilik Uyumu, Aile İşlevselliği, Çocuk Yetiştirme Tutumu

ABSTRACT

EXAMINING THE RELATIONSHIP BETWEEN FAMILY FUNCTIONING AND CHILD REARING ATTITUDE, MARITAL ADJUSTMENT OF INDIVIDUALS WITH MARRIED AND CHILDREN

Günay, Ayşe Rüveyde

Master's Thesis, Department of Guidance and Psychological Counselling

Advisor: Assist. Prof. Dr. Ahmet Erdem

July 2020, vi + 107 page

The aim of this study is to examine the relationship between marital adjustment, child rearing attitude and family functioning of individuals with married and children. The model created based on the literature was tested with the research. Also in the study, the differentiation status of marital adjustment, family functioning and child rearing attitude according to gender, age, type of marriage, duration of marriage, family type and number of children were examined. For this purpose, a quantitative and descriptive research was conducted. The research was carried out based on the correlational survey model. The study group of the research consisted of 697 individuals with married and children who were selected by a convenience sampling method from a medium-sized city in the Central Black Sea Region. The study group consisted of 424 (60.8%) women and 273 (39.2%) men. The data were collected from the participants by using the Marital Adjustment Test (MAT), Family Assessment Device (FAD) and Parent Attitude Research Instrument (PARI). The data were analyzed through IBM SPSS 23 and AMOS 24 programs. In the analysis of research data, the correlations between variables were calculated by Pearson correlation analysis. The level of interaction of variables was examined using the structural equation model. The differentiation status of the variables according to gender, age, type of marriage, duration of marriage, family type and number of children were examined by independent sample *t* test and one-way analysis of variance (ANOVA). According to the research results, there are a negative relationship between child rearing attitude and family functioning and a positive relationship between family functioning and marital adjustment. At the same time, child rearing attitude has a significant impact on family functioning and family functioning

on marital adjustment. According to other findings of the study, marital adjustment, family functioning and child rearing attitude differ according to gender. However, it was found that the participants' marital adjustment, family functioning and child rearing attitude did not differ according to the age variable. In addition, according to the results, family functioning and child rearing attitude of individuals with married and children differ significantly according to the type of marriage, duration of marriage, family type and number of children. These findings obtained from the research are thought to contribute to the literature on marital adjustment, family functioning and child rearing attitude and marriage and family counseling.

Keywords: Marital Adjustment, Family Functioning, Child Rearing Attitude

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ETİK SÖZLEŞME i
JÜRİ İMZA SAYFASI ii
TEŞEKKÜR iii
ÖZET iv
ABSTRACT vi
İÇİNDEKİLER viii
TABLO LİSTESİ xii
ŞEKİL LİSTESİ xiv
KISALTMALAR xv
BÖLÜM I 1
GİRİŞ 1
Problem 1
Amaç 5
Önem 6
Sayıltılar 7
Sınırlılıklar 7
Tanımlar 8
BÖLÜM II 9
KAVRAMSAL ÇERÇEVE 9
Aile Kavramı ve Özellikleri 9
Aile ve Türleri 9
Yapısal Özelliklerine Göre Aileler 10
İşlevsel Özelliklerine Göre Aileler 11
Aile İşlevselliği Yaklaşımları 15
Olson Çember Modeli 15

Beavers Sistem Modeli 16
McMaster Aile İşlevleri Modeli 16
Skinner'ın Aile Süreç Modeli 17
Evlilik ve Evlilik Uyumu 18
Çocuk Yetiştirme Tutumları 22
Baskıcı (Otoriter) Tutum 24
Aşırı Koruyucu Tutum 25
Aşırı İzin Verici (Hoşgörülü) Tutum 26
İlgisiz (Kayıtsız) Tutum 27
Dengesiz ve Tutarsız (Kararsız) Tutum 28
Güven Verici ve Demokratik Tutum 28
BÖLÜM III 29
YÖNTEM 29
Araştırma Modeli 29
Çalışma Grubu 29
Veri Toplama Araçları 30
Kişisel Bilgi Formu 31
Evlilikte Uyum Ölçeği (EUÖ) 31
Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği (PARI) 32
Aile Değerlendirme Ölçeği (ADÖ) 33
Veri Toplama Süreci 35
Verilerin Analizi 36
BÖLÜM IV 37
BULGULAR 37
Evlilik Uyumu, Çocuk Yetiştirme Tutumu ve Aile İşlevselliğine Yönelik Betimsel Analiz Bulguları 37
Evlilik Uyumu, Çocuk Yetiştirme Tutumu ve Aile İşlevselliğine Yönelik Pearson Korelasyon Analizi Bulguları 38

Ölçüm Modeline Yönelik Analiz Bulguları 41
Yapısal Eşitlik Modeline Yönelik Analiz Bulguları 44
Evlilik Uyumu, Çocuk Yetiştirme Tutumu ve Aile İşlevselliğinin Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşma Durumuna Yönelik Bağımsız Örneklem *t* Testi Bulguları 47
Evlilik Uyumu, Çocuk Yetiştirme Tutumu ve Aile İşlevselliğinin Yaş Değişkenine Göre Farklılaşma Durumuna Yönelik Tek Yönlü Varyans (ANOVA) Analizi Bulguları 49
Evlilik Uyumu, Çocuk Yetiştirme Tutumu ve Aile İşlevselliğinin Evlilik Şekli Değişkenine Göre Farklılaşma Durumuna Yönelik Bağımsız Örneklem *t* Testi Bulguları 53
Evlilik Uyumu, Çocuk Yetiştirme Tutumu ve Aile İşlevselliğinin Evlilik Süresi Değişkenine Göre Farklılaşma Durumuna Yönelik Tek Yönlü Varyans (ANOVA) Analizi Bulguları 56
Evlilik Uyumu, Çocuk Yetiştirme Tutumu ve Aile İşlevselliğinin Aile Tipi Değişkenine Göre Farklılaşma Durumuna Yönelik Bağımsız Örneklem *t* Testi Bulguları 59
Evlilik Uyumu, Çocuk Yetiştirme Tutumu ve Aile İşlevselliğinin Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşma Durumuna Yönelik Tek Yönlü Varyans (ANOVA) Analizi Bulguları 62
BÖLÜM V 66
TARTIŞMA 66
Evlilik Uyumu, Çocuk Yetiştirme Tutumu ve Aile İşlevselliği Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulguların Tartışılması 66
Evlilik Uyumu, Çocuk Yetiştirme Tutumu ve Aile İşlevselliğinin Sosyodemografik Değişkenlere Göre Farklılaşmasına Yönelik Bulguların Tartışılması 70
Cinsiyet Değişkenine Yönelik Bulguların Tartışılması 70
Yaş Değişkenine Yönelik Bulguların Tartışılması 72
Evlilik Şekli Değişkenine Yönelik Bulguların Tartışılması 73

Evlilik Süresi Değişkenine Yönelik Bulguların Tartışılması 74
Aile Tipi Değişkenine Yönelik Bulguların Tartışılması 76
Çocuk Sayısı Değişkenine Yönelik Bulguların Tartışılması 77
BÖLÜM VI 80
SONUÇ VE ÖNERİLER 80
Alanda Çalışanlara Yönelik Öneriler 80
Araştırmacılara Yönelik Öneriler 81
Politika Yapıcılara Yönelik Öneriler 82
KAYNAKÇA 83
EKLER 102
Ek 1. Kişisel Bilgi Formu 102
Ek 2. Evlilikte Uyum Ölçeği 103
Ek 3. Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği 104
Ek 4. Aile Değerlendirme Ölçeği 105
Ek 5. Ölçme Araçları Kullanım İzni 106

TABLO LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1. Katılımcıların Sosyodemografik Özellikleri 30
Tablo 2. EUÖ, PARI ve ADÖ Betimsel İstatistik Analiz Bulguları..... 37
Tablo 3. EUÖ, PARIve ADÖ Arasındaki İlişkiye Yönelik Pearson Korelasyon Analizi Bulguları..... 38
Tablo 4. EUÖ, PARI ve ADÖ Alt Boyutları Arasındaki İlişkiye Yönelik Pearson Korelasyon Analizi Bulguları 39
Tablo 5. Ölçüm Modeline İlişkin Uyum İyiliği İndeksleri 43
Tablo 6. Ölçüm Modeli Standardize Edilmiş Yol Katsayıları, Standart Hata ve *t* Değerleri 43
Tablo 7. Yapısal Eşitlik Modeline İlişkin Uyum İyiliği İndeksleri 45
Tablo 8. Yapısal Eşitlik Modelinin Standardize Edilmiş Yol Katsayıları, Standart Hata ve *t* Değerleri..... 46
Tablo 9. Evlilikte Uyum Ölçeği ve Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bağımsız Örneklem *t* Testi Bulguları 47
Tablo 10. Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği ve Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bağımsız Örneklem *t* Testi Bulguları 48
Tablo 11. Aile Değerlendirme Ölçeği ve Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bağımsız Örneklem *t* Testi Bulguları 49
Tablo 12. Evlilikte Uyum Ölçeği ve Yaş Değişkenine İlişkin ANOVA Bulguları 50
Tablo 13. Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği ve Yaş Değişkenine İlişkin ANOVA Bulguları..... 51
Tablo 14. Aile Değerlendirme Ölçeği ve Yaş Değişkenine İlişkin ANOVA Bulguları 52
Tablo 15. Evlilikte Uyum Ölçeği ve Evlilik Şekli Değişkenine İlişkin Bağımsız Örneklem t Testi Bulguları 53
Tablo 16. Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği ve Evlilik Şekli Değişkenine İlişkin Bağımsız Örneklem t Testi Bulguları 54
Tablo 17. Aile Değerlendirme Ölçeği ve Evlilik Şekli Değişkenine İlişkin Bağımsız Örneklem *t* Testi Bulguları 55

Tablo 18. Evlilikte Uyum Ölçeği ve Evlilik Süresi Değişkenine İlişkin ANOVA Bulguları 56
Tablo 19. Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği ve Evlilik Süresi Değişkenine İlişkin ANOVA Bulguları 57
Tablo 20. Aile Değerlendirme Ölçeği ve Evlilik Süresi Değişkenine İlişkin ANOVA Bulguları 58
Tablo 21. Evlilikte Uyum Ölçeği ve Aile Tipi Değişkenine İlişkin Bağımsız Örneklem *t* Testi Bulguları 59
Tablo 22. Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği ve Aile Tipi Değişkenine İlişkin Bağımsız Örneklem *t* Testi Bulguları 60
Tablo 23. Aile Değerlendirme Ölçeği ve Aile Tipi Değişkenine İlişkin Bağımsız Örneklem *t* Testi Bulguları 61
Tablo 24. Evlilikte Uyum Ölçeği ve Çocuk Sayısı Değişkenine İlişkin ANOVA Bulguları 62
Tablo 25. Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği ve Çocuk Sayısı Değişkenine İlişkin ANOVA Bulguları 63
Tablo 26. Aile Değerlendirme Ölçeği ve Çocuk Sayısı Değişkenine İlişkin ANOVA Bulguları 64

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1. Ölçüm Modeli ve Standardize Edilmiş Yol Katsayıları 42

Şekil 2. Yapısal Eşitlik Modeli ve Standardize Edilmiş Yol Katsayıları 44

KISALTMALAR

TDK: Türk Dil Kurumu

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

EUÖ: Evlilikte Uyum Ölçeği

PARI: Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği

ADÖ: Aile Değerlendirme Ölçeği

SPSS: Statistical Package for the Social Sciences

AMOS: Analysis of Moment Structures

ANOVA: Tek Yönlü Varyans Analizi

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın gerekliliğine ilişkin bilgileri sunmak amacıyla araştırmanın problem durumu, soruları, amacı, önemi, sayıltıları, sınırlılıkları ve tanımlar sunulmuştur.

Problem

İnsanoğlu toplu halde yaşamaya eğilimlidir. Birey, doğduğu andan itibaren bir grubun üyesi haline gelir, o grup içinde büyür ve ölür. Birey, yaşadığı toplumdaki sosyal ilişkileri vasıtasıyla duygu, düşünce ve davranışlarını şekillendirir (Özaydınlık, 2014). Bireyin bilişsel, duyuşsal ve fiziksel gelişimi için de grup halinde yaşamanın katkısının büyük olduğu söylenebilir. İnsan yaşamının devamını ve kalitesini etkileyen bu topluluğun en küçük birimi ise ailedir. Erişti (2010), aileyi evlilik bağı ile oluşturulan ve yaşamın bütün alanlarında temel ve vazgeçilmez bir yere sahip olan en küçük toplumsal sistem olarak tanımlamaktadır. Evlilik ise ailenin oluşmasına ve türün devam etmesine imkân veren en önemli ve başlıca ilişki türü olarak tanımlanmaktadır (Şafak Öztürk, 2014). Başka bir tanımda ise evlilik, eşlerin cinsel doyum sağladığı, nesli devam ettirmek amacıyla bir araya gelinen, paylaşım yapma, anlaşma ve dayanışma dâhil duygusal, davranışsal ve biyolojik boyutları olan bir ilişkidir (Çakır, 2008). Evlilik, eş seçimi ile başlayıp çocukların katılımıyla gelecek nesillere yön vererek devam eden bir süreci kapsaması sebebiyle gerek aile gerekse toplum üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Evlilikte eş seçimi ile kişi hayatı için büyük bir karar vermiş olacaktır. Bu kararla birlikte yaşamını geçireceği, çocuk sahibi olacağı hatta çocuğunu birlikte büyüteceği kişiyi ve buna bağlı olarak da yaşamını nasıl geçireceğini belirlemiş olacaktır. Bu durum da evlilik ilişkisini son derece önemli kılmaktadır (Şenel, 2009; akt. Şentürk, 2013, s. 7). Buradan hareketle eş seçimi ile başlayan ve evli bireyler için bu denli önem arz eden evlilik ilişkisinin, toplumu oluşturan bir kurum olması sebebiyle evli bireylerin yanında toplum için de kritik bir yere sahip olduğu söylenebilir.

Türk toplumunda da tüm dünyada olduğu gibi her geçen gün birçok alanda değişimler meydana gelmekte, bu değişimler evlilik ilişkisine de yansımaktadır. Bu yansıma ile birlikte evlilik ilişkileri farklılaşmakta, anlaşılması güç bir hâl almakta, evlilikte yaşanılan problemlere gün geçtikçe yenileri eklenmekte ve bunun sonucunda uyum problemleri çoğalmaktadır (Şener ve Terzioğlu, 2008). Çelik ve Tümkaya (2012),

ailenin temelini oluşturan evlilik ilişkisinde sanayileşme ve endüstrileşme ile birlikte meydana gelen değişimlere uyum sağlanması ve toplum yaşamının devamı için evliliğin yapısının incelenmesi gerektiğini ifade etmiştir. Benzer şekilde Denli (2016), sağlıklı bir yaşam ve toplumun devamlılığını etkileyen aile kurumunun sürekliliğinin önemine vurgu yapmış ve evliliğin sürekliliği ile ilişkili olan değişkenlerden birinin de uyum olduğunu ifade etmiştir. Fışıloğlu (1992) ise aile içi ve aile dışı ilişkilerde etkili olması sebebiyle aile ile ilişkili değişkenlerin belirlenmesinde en çok ele alınan kavramın evlilik uyumu olduğunu belirtmiştir. Evlilik uyumu, karşılıklı iletişim kuran, aileyi ilgilendiren meselelerde anlaşabilen, sorunlarına yapıcı bir şekilde çözüm getiren çiftlerin evliliği olarak tanımlanmaktadır (Açık, 2008). Evlilikte uyum, bireyin öznel mutluluğunda önemli bir etkiye sahiptir (Kublay ve Oktan, 2015). Aynı zamanda insan yaşamı ve evli bireylerin ruh sağlığı için önem arz eden evlilik mutluluğu ve evlilik doyumu, evlilik uyumuna göre gelişir. Uyumlu bir evlilik, eşler için evlilikten alınan mutluluk ve doyumla birlikte yaşamda karşılaşılan zorlu koşullara karşı da destek sağlar (Sardoğan ve Karahan, 2005). Şener ve Terzioğlu (2008), sağlam ve başarılı bir evliliğin üzerinde eşlerin iktisadi, idari, psikolojik ve sosyolojik gibi evlilik ile ilgili bütün konularda başarı ve uyum içinde olmasının etkisine vurgu yapmıştır. Bu derece önemli olan evlilik uyumu zarar gördüğünde bu durum eşlerin yanında var ise çocuklar için de problem oluşturmaktadır (Sardoğan ve Karahan, 2005). Ailedeki ilişkilerin özünü ebeveynlerin birbirine karşı olan tutumu belirler. Anne ve babanın, sevgi ve anlayış içinde devam ettirdiği ilişki ailenin tümünde etkisini gösterir. Ebeveynlerde var olan uyumlu ve samimi bir ilişki çocuklara geçmektedir. Eğer ebeveynler arasında gergin ve anlaşmazlığa dayalı bir ilişki varsa bu durumun çocuklara yansıması da güvensizlik ve tedirginlik olacaktır (Yörükoğlu, 2003, s. 127). Dolayısıyla evlilik uyumunun, sağlıklı bir evlilik ve aile yaşamının sürdürülmesinde başlıca bir role sahip olduğu söylenebilir.

Çocuk, ilk olarak sosyal deneyimlerini ailede kazanır. Ailenin, çocuğun gelişiminde rehber ve öğretici bir rolü vardır. Bu açıdan ailenin, çocuğun doğru ve yanlışı ayırt etmesinde, cinsel gelişiminde ve öz kontrol kazanmasında temel bir yeri vardır (Yazıcıoğlu, 2015, s. 4). Kişilik gelişimi için de yaşamın ilk yılları kritik bir öneme sahiptir (Kahraman, 2011). Bu bakımdan aile çocuğun beslendiği ilk kaynaktır denilebilir. Çocuk, aile üyeleri ile özdeşim kurarak ya da aile üyelerini model alarak öğrenimini gerçekleştirmektedir (Yılmaz, 2016). Doğumdan itibaren bakım verenler

olarak ebeveynler, çocuğun gelişiminde en etkin rol oynayan aile üyeleridir. Çocuğa yönelik sergilenen davranışlar ve takınılan tavırlar çocuğun ilk yaşantılarının oluşmasında başlıca öneme sahiptir (Yavuzer, 2004, s. 129). Bulut (1993), bireyin herhangi bir şeye yönelik sahip olduğu tutum, davranış veya iletişim tarzlarını ebeveynlerinden aldığını ifade eder. Bundan dolayı ebeveynlerin benimsediği tutumların olumlu ya da olumsuz olması çocuklar üzerinde etkili olacaktır. Ebeveyn ve çocuk arasındaki ilişki esas olarak ebeveynlerin çocuklarına karşı sergilediği tutumlara bağlıdır. Çocuklarda uyum bozukluğuna neden olan birçok olayın temelinde anne ve babaların çocukları ile olan ilişkilerindeki problemli tutumlar neden olarak bulunmuştur (Yavuzer, 2004, s. 133). Aynı zamanda anne ve babaların çocuk yetiştirme tutumları çocuğun ruh sağlığında, dengeli ve verimli ilişkiler geliştirebilmesinde, özgüvene sahip, dışadönük ve atılgan bir birey olmasında büyük bir role sahiptir (Çetinkaya, 2007, s. 67). Çocuğun sağlıklı bir gelişim gösterebilmesi için yer aldığı ailenin bütün üyelerinin yapıcı, çelişki içermeyen ve sevgiye dayalı tutum sergilemesi gerekmektedir (Tezel Şahin ve Özyürek, 2008). Bu sebeple sağlıklı bireylerin gelişimi için ebeveynlerinin de her yönden sağlıklı olması elzemdir.

Diğer taraftan bireylerin sağlıklı olması için birlikte yaşadığı ailenin de sağlıklı olması gerekir. Bu da ailenin işlevlerini sağlıklı bir şekilde uygulaması ile mümkündür. Sağlıklı bir aileye sahip bireyler ruhsal yönden daha sağlıklıdırlar (Erbay, 2013). Benzer şekilde Söylemez (2011) de ailenin işlevlerini sağlıklı olarak yürütmesi ile aileyi oluşturan üyelerin ruh sağlığı arasında ilişki olduğunu ifade etmiş ve ailenin psikolojik dengesi ve duygusal ortamı üzerinde ailedeki işlev, rol, konum, iletişim ve ilişkinin oynadığı role vurgu yapmıştır. Ailedeki bu denge oluşturulmadığında ise aile üyelerinin ruh sağlığında bozukluklar görülebileceğini belirtmiştir. Aile işlevselliği kavramını konu edinen çalışmalar incelendiğinde bu durumu destekler nitelikte sonuçlar elde edildiği görülmüştür (Aktepe, Çalışkan ve Sönmez, 2014; Kapçı ve Hamamcı, 2010; Öznur, 2017; Polat, 2010; Şenormancı, 2013; Şireli ve Aysev Soykan, 2016; Ünal, 2002). Bununla birlikte ebeveynler arasındaki uyum da aile işlevselliği üzerinde etkilidir (Saydam ve Gençöz, 2005). Yıldırım (2011, s. 66), ailenin sağlıklı olması için öncelikle evliliğin sağlıklı bir yapı ve değerle tanımlanmış olması gerektiğini ifade etmiştir. Demircioğlu ve Ömeroğlu (2014) ise ebeveynlerin benimseyeceği çocuk yetiştirme tutumlarının belirlenmesinde de aile işlevselliğinin etkili olduğunu ifade etmiştir. Gürakar (1991) da ailenin sağlıklı bir şekilde yaşamını sürdürebilmesi için hem

ailedeki her bir üyenin hem de grubun tamamının işlevlerini yerine düzgün bir şekilde yerine getirmesi gerektiğini ifade etmiştir (Akt. Kabasakal, 2012, s. 2). Toplum sağlığı, aile sağlığı ile yakından ilişkilidir. Aile, işlevlerini yeterli düzeyde yerine getiremediğinde çeşitli toplumsal problemler meydana gelmektedir. Toplum ve birey yaşamında bu ölçüde öneme sahip aile kurumunun yapısı hakkında çalışmalar yapmak hem güncel durumun belirlenmesi hem de zaman içindeki değişimin anlanması yönünden önemlidir (Uslu ve diğerleri, 2011). Kısacası ailenin işlevlerini yerine getirebilmesinde hem evlilik ilişkisinin hem de ebeveyn-çocuk ilişkisinin sağlıklı bir şekilde yürütülmesinin dikkate değer bir yeri vardır denilebilir.

Türkiye'de evlilik uyumunu konu alan araştırmalar incelendiğinde bu çalışmaların büyük bir çoğunluğunun evlilik uyumu üzerinde yordayıcı ya da evlilik uyumu ile ilişkili olabilecek değişkenler üzerinde durulduğu görülmüştür. Bu değişkenler daha çok bireyin kişisel özelliklerini içeren bağlanma stilleri (Açık, 2008; Bal, 2007; Çelik, 2009; Çavuşoğlu, 2011; Dumlupınar Aslan, 2016; Erişti, 2010; Erdoğan, 2007; Erdoğan Taycan ve Çepik Kuruoğlu, 2013; Gündoğan, 2015; Karpuz İlericiler, 2015; Özer ve Cihan Güngör, 2012; Yılmaz, 2015), demografik özellikler (Çakır, 2008; Çakmak Tolan, 2015; Demiray, 2006; Denli, 2016; Dumlupınar Aslan, 2016; Düzgün, 2009; Erişti, 2010; Karpuz İlericiler, 2015; Kublay ve Oktan, 2015; Özaydınlık, 2014; Şener ve Terzioğlu, 2008; Şentürk, 2013; Tutarel-Kışlak ve Çabukça, 2002; Tuzcu, 2017; Yalçın, 2014; Yeşiltepe ve Çelik, 2014; Yılmaz, 2015), kişilik özellikleri (Akar, 2005; Çakmak Tolan, 2015; Denli, 2016; Duman, 2012; Dumlupınar Aslan, 2016; Erdoğan, 2007; Erdoğan Taycan ve Çepik Kuruoğlu, 2013; Özaydınlık, 2014; Özer ve Cihan Güngör, 2012; Şafak Öztürk, 2014; Tuzcu, 2017) gibi değişkenlerdir. Evlilik uyumunun aile (Kahraman, 2011; Kara, 2016; Karadağ, 2015; Yazıcı, 2016) veya çocuk (Güren, 2017; Malkoç ve Güren, 2017) ile ilişkisini ve bu bağlamda ilişkili olabilecek değişkenleri konu alan çalışmaların sayısı ise son derece sınırlıdır. Benzer durum aile işlevselliği kavramı için de geçerlidir. Aile işlevselliği ile evlilik (Algan, 2018; Taşdelen, 2014; Taşdelen, Çınar, Taşdelen, Görgülü ve Abay, 2016; Tellioğlu ve Özdemir, 2018) ya da çocuk yetiştirme tutumları (Börekçi, 2017; Güzel, 2013; Kabasakal, 2012; Nalbantoğlu, 2016) arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar diğer değişkenlere nazaran daha sınırlıdır. Ayrıca, evlilik uyumu, aile işlevselliği ve çocuk yetiştirme tutumlarını birlikte inceleyen herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu durum evlilik uyumu, çocuk yetiştirme tutumları ve aile

işlevselliği arasındaki ilişkinin incelenmesini ilgili alanyazın açısından önemli hale getirmektedir. Aynı zamanda bu kavramların ailenin sosyodemografik özellikleri ile ilişkili olduğu sonucuna ulaşan birçok çalışma literatürde mevcuttur. Yapılan çalışmalar evlilik uyumunun, aile işlevselliğinin ve çocuk yetiştirme tutumunun cinsiyet (Akgül Gök, 2013; Fowers, 1991; Kabaklı Çimen, 2013; Lafcı, 2014; Tritt ve Pryor, 2005), yaş (Ayyıldız,2005; Demiray, 2006; Kurttekin, 2018; Yalçın, 2014), evlilik şekli (Kamışlı, 2018; Tural, 2018; Yaşar, 2009; Yeşiltepe ve Çelik, 2014), evlilik süresi (Shahrier ve Shimu, 2015; Uşaklı, 2010), aile tipi (Ünal, 2018; Tural, 2018) ve çocuk sayısı (Karabulut Demir, 2007; Kırbaş ve Özkan, 2013; Özyürek, 2004; Tüfekçi Hoşgör, 2013) gibi sosyodemografik değişkenlerle ilişkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Dolayısıyla evlilik uyumu, çocuk yetiştirme tutumu ve aile işlevselliğinin sosyodemografik değişkenlerle ilişkisinin incelenmesi önem taşımaktadır. Bu çalışmada evlilik uyumu, çocuk yetiştirme tutumu ve aile işlevselliği arasındaki ilişki ve bu değişkenlerin sosyodemografik değişkenlere göre farklılaşması incelenmiştir.

Amaç

Bu çalışmanın amacı, evli ve çocuk sahibi bireylerin evlilik uyumu, aile işlevselliği ve çocuk yetiştirme tutumları arasında ilişkinin incelenmesidir. Bu kapsamda aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır:

1. Evlilik uyumu ile çocuk yetiştirme tutumu arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
2. Evlilik uyumu ile aile işlevselliği arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
3. Çocuk yetiştirme tutumu ile aile işlevselliği arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
4. Çocuk yetiştirme tutumu, aile işlevselliği üzerinde anlamlı bir etkiye sahip midir?
5. Aile işlevselliği, evlilik uyumu üzerinde anlamlı bir etkiye sahip midir?
6. Evlilik uyumu, çocuk yetiştirme tutumu ve aile işlevselliği cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?
7. Evlilik uyumu, çocuk yetiştirme tutumu ve aile işlevselliği yaşa göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?
8. Evlilik uyumu, çocuk yetiştirme tutumu ve aile işlevselliği evlilik şekline göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?
9. Evlilik uyumu, çocuk yetiştirme tutumu ve aile işlevselliği evlilik süresine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?

10. Evlilik uyumu, çocuk yetiştirme tutumu ve aile işlevselliği aile tipine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?
11. Evlilik uyumu, çocuk yetiştirme tutumu ve aile işlevselliği çocuk sayısına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?

Önem

Geleceğin yetişkinleri olan çocukların sağlıklı yetişmesi için birlikte yaşadığı ailenin ve ebeveynlerinin de sağlıklı olması önemlidir. Ailenin sağlıklı olması ailedeki her üyenin diğer üyelere karşı işlevlerini yerine getirmesine bağlıdır (Nalbantoğlu, 2016). Bunun yanında çocuk eğitiminin temelini oluşturması ve kişilik gelişimi için kritik bir dönem olan ilk altı yılın ailede geçirilmesi ailenin önemini ortaya koymaktadır. Bu sebeple sağlıklı bir aile, üyesi olan çocuğun sağlıklı bir gelişim göstermesi için ön koşuldur (Yeşiltepe ve Çelik, 2014). Benzer durum eşler için de geçerlidir. Dolayısıyla ailenin en önemli alt sistemlerinden biri olan eş sisteminde yaşanılan problem ailenin bütününde etkiye sebep olabilir. Evlilik uyumunda ya da ebeveyn-çocuk ilişkisinde yaşanılacak herhangi bir problem ailenin tek tek bütün üyelerini etkilediği gibi ailenin bütününde etkisini gösterecektir denilebilir. Bu açıdan hem toplumda yapı taşı konumundaki aile kurumunun sağlıklı bir şekilde devam etmesi hem de toplumu oluşturan bireylerin her yönden sağlıklı büyümesi için bu kavramlarla ilişki olabilecek değişkenlerin belirlenmesi önemlidir. Bu araştırma sonucunda elde edilen bulguların evlilik ve aile danışmanlığına ve evlilik uyumu, çocuk yetiştirme tutumları ve aile işlevselliği ile ilgili literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Günümüz ve geleceğin ebeveynleri için de çocuk yetiştirme tutumları ile ilişkili olan unsurların belirlenmesi önem taşımaktadır. Ebeveynler, aile ve evlilikleri ile ilgili problemlerin aileye ve çocuklarına yansımasını bu çalışma vasıtasıyla görebilecek ve çocuklarının sağlıklı gelişim gösterebilmesi için sergilediği tutumları gözden geçirebilecektir. Bununla birlikte evlilik uyumunun evlilik ve aile ilişkisi için öneminin anlaşılması bireylerin eş seçiminde etkili olabilir.

Türkiye'de evlilik uyumu üzerine yapılan araştırmalar incelendiğinde bu çalışmaların büyük bir çoğunluğunun evlilik uyumu üzerinde etkili veya evlilik uyumu ile ilişkili olabilecek değişkenler üzerinde durulduğu görülmüştür. Bu değişkenler genellikle kişilik özellikleri (Akar, 2005; Çakmak Tolan, 2015; Denli, 2016; Duman, 2012; Dumlupınar Aslan, 2016; Erdoğan, 2007; Erişti, 2010; Özer ve Cihan Güngör,

2012; Şafak Öztürk, 2014; Tuzcu, 2017), demografik özellikler (Çakır, 2008; Çakmak Tolan, 2015; Demiray, 2006; Denli, 2016; Dumlupınar Aslan, 2016; Düzgün, 2009; Erişti, 2010; Karpuz İlericiler, 2015; Kublay ve Oktan, 2015; Özaydınlık, 2014; Şendil ve Korkut, 2008; Şentürk, 2013; Tutarel-Kışlak ve Göztepe, 2012; Tuzcu, 2017; Yalçın, 2014; Yeşiltepe ve Çelik, 2014; Yılmaz, 2015) ve bağlanma tarzları (Açık, 2008; Bal, 2007; Çelik, 2009; Çavuşoğlu, 2011; Dumlupınar Aslan, 2016; Erişti, 2010; Erdoğan, 2007; Erdoğan Taycan ve Çepik Kuruoğlu, 2013; Gündoğan, 2015; Karpuz İlericiler, 2015; Tutarel-Kışlak ve Çavuşoğlu, 2006; Yılmaz, 2015) gibi bireysel özellikleri kapsamaktadır. Evlilik uyumunun aile (Kahraman, 2011; Kara, 2016; Karadağ, 2015; Yazıcı, 2016) veya çocuk (Güren, 2017; Malkoç ve Güren, 2017) ve bu bağlamda ilişkili olabilecek değişkenleri konu alan çalışmaların sayısı ise son derece sınırlıdır. Benzer şekilde aile işlevselliği ile evlilik ya da çocuk yetiştirme tutumlarını konu alan çalışmalar da diğer değişkenlere göre sayıca daha kısıtlıdır (Algan, 2018; Börekçi, 2017; Güzel, 2013; Kabasakal, 2012; Nalbantoğlu, 2016; Taşdelen, 2014; Taşdelen ve diğerleri, 2016; Tellioğlu ve Özdemir, 2018). Ayrıca, evlilik uyumu, aile işlevselliği ve çocuk yetiştirme tutumu arasındaki ilişkiyi birlikte inceleyen herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Dolayısıyla bu çalışma evlilik uyumu, çocuk yetiştirme tutumu ve aile işlevselliği ile ilgili bilgi birikimine katkı sağlamasının yanında Türkiye için bir ilk olma niteliğini taşımaktadır ve bu konuda daha sonra yapılacak çalışmalara da kaynaklık etmek açısından önemlidir.

Sayıltılar

Bu çalışmada katılımcılar, Evlilikte Uyum Ölçeği, Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği ve Aile Değerlendirme Ölçeğindeki bütün maddelere içten ve nesnel şekilde cevaplamıştır.

Sınırlılıklar

1. Araştırmada katılımcıların çoğunluğunun kadın olması araştırmanın sınırlılığıdır.
2. Araştırmada katılımcıların çoğunlukla çekirdek aileye sahip olması araştırmanın sınırlılığıdır.
3. Araştırma, sadece çocuk sahibi bireylerin evlilik uyumu ve aile işlevselliğinin incelenmesi açısından sınırlıdır.
4. Araştırma kapsamında incelenen değişkenlerden evlilik uyumu, Evlilikte Uyum Ölçeği; çocuk yetiştirme tutumu, Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu

Ölçeği; aile işlevselliği de Aile Değerlendirme Ölçeğinin ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır.

5. Araştırma, 2019-2020 yılları arasında Orta Karadeniz Bölgesinde orta ölçekli bir ildeki katılımcılardan elde edilen veriler ile sınırlıdır.
6. Araştırma, uygun örnekleme yöntemi ile seçilmiş 697 bireyle sınırlıdır.

Tanımlar

Evli ve Çocuk Sahibi Birey: Hâlihazırda evlilik ilişkisi yaşayan ve bu evlilik ilişkisi sonucunda en az bir tane çocuğa sahip kadın ya da erkek.

Evlilik Uyumu: Eşlerin, etkileşim içinde olması, evlilik ve aile ile ilgili konularda tarafların görüş birliğinde olması ve karşılaştıkları problemleri yapıcı bir şekilde çözmesidir (Erbek, Beştepe, Akar, Eradamlar ve Alpkan, 2005).

Çocuk Yetiştirme Tutumu: Ebeveynlerin, çocukları ile olan iletişim stilleri ve onlar için oluşturdukları duygusal ortamdaki davranışlarıdır (Darling ve Steinberg, 1993).

Aile İşlevselliği: Aile işlevselliği aile tarafından, üyelerin bireysel ihtiyaçlarını karşılamada özgüven, sevgi, destek, ilgi, güvenlik, aidiyet hissi, açık bir iletişim, değer ve saygı gibi aile refahının temel yönlerinin ne kadarının sağlandığıdır (Vitale, 2016).

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde aile kavramı ve ailenin özellikleri, aile türleri, aile işlevselliği, evlilik, evlilik uyumu ve çocuk yetiştirme tutumları üzerine genel olarak kuramsal çerçeve sunulmuştur. Bu çerçevede ailenin tanımı, önemi, yapısına ve işlevine göre aile türleri ve özellikleri, aile işlevselliği yaklaşımları, evliliğin tanımı, önemi, evlilik uyumunun tanımı, evlilik uyumu ile ilişkili değişkenler, çocuk yetiştirme tutumları ve özelliklerine yer verilmiştir.

Aile Kavramı ve Özellikleri

Aile ve Türleri

Aile, kişilerarası ilişkilerin şekillenmesinde, değerlerin kuşaktan kuşağa aktarımında, bireylerin sosyalleşmesinde ana rolü bulunan ve toplum varlığının devam etmesini sağlamak amacıyla oluşturulmuş temel kurumdur. Aile, kişilerarası ilişkileri ve kişilerarası ilişkiler vasıtasıyla toplumsal ilişkileri şekillendirir. Toplumda meydana gelen çeşitli kurum, süreç ve olgulardaki değişim ailenin yapısına, aile üyelerinin ve aile içindeki kuşakların ilişkilerine yansır. Aile, toplumun ekonomik, kültürel ve siyasi alanlarda değişimlere neden olurken aynı zamanda toplumdaki bu değişimlerden etkilenir. Bu sebeple aile, avcı toplayıcı toplumdan sanayi ötesi topluma kadar varlığını devam ettirmiş fakat bu süreçte yaşanan değişimlere sürekli olarak kendini uyarlamıştır (Çarkoğlu ve Kalaycıoğlu, 2013). Yaşanan bu değişimlere bağlı olarak aile kurumunun değişmesi evrensel bir aile tanımının yapılmasını güçleştirmiştir. Bunun yanında kültürel ve toplumsal farklılıklardan dolayı aile kurumundaki çeşitlilik de aile kurumunun evrensel bir tanımının yapılmasının önündeki engellerden biridir (Yıldırım, 2011, s. 60). Aile, evlilik ve kan bağıyla oluşturulmuş içinde eş, çocuk ve kardeş ilişkilerinin var olduğu toplumun en küçük birimi olarak tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu [TDK], 2019). Baygül (2015) ise aileyi farklı özelliklere sahip bireyleri, evlilik bağıyla bir araya getiren kendine has iletişim tarzlarına, normlara, belirli rollere sahip ve problemlerine özgün çözümler getiren en küçük sosyal yapı olarak tanımlamıştır.

Ailenin, insan yaşamında tartışılmaz bir rolü vardır. Aile, bireyin ihtiyacının karşılandığı ilk ortamdır. Bu açıdan bireyin doyumunu arttırmada, bireyin işlevlerini daha etkili kullanmasına ve topluma uyum sağlamasında ailenin yeri çok büyüktür (Nazlı, 2014, s. 16). Aile, neslin devamlılığı sağlamak, bireylerin sosyalleşme sürecinde

öncelikli rol oynamak, belli kurallarla oluşturulmuş ilişkileri barındırmak, kültür aktarımı yapmak gibi farklı yönleri olan bir kurumdur (Genç, 2018). Bununla birlikte aile, bireyle toplum arasında bir bağ oluşturmaktadır. Bu bakımdan aile toplum yaşamının devamlılığında, çocuğun bakımı, yetiştirilmesi ve sosyal yaşama hazırlanmasında ana konuma sahiptir (Uslu ve diğerleri, 2011). Bulut (1993) ailenin, bireyin yaşam memnuniyetini, toplumla uyumlu olmasını ve etkili bir şekilde işlevlerini gerçekleştirmesini sağlayan öncelikli kaynak olduğunu ifade etmiştir. Bundan dolayıdır ki geçmişten günümüze aile kavramının incelenmesine büyük önem verilmiştir. Bu bölümde de aile yapı ve işlevine göre incelenecektir. Aile kavramı içinde yaşadığı toplumun özelliklerine, aile üyelerinin sayısına, aileyi oluşturan bireylerin özelliklerine, aile üyelerinin üstlendiği rollere, ailenin yerleşim yerine ve ailenin işlevine göre farklılık göstermekte ve buna bağlı olarak farklı aile türleri oluşmaktadır. Burada genel olarak ailenin yapısına ve işlevine göre yapılan sınıflandırmalar temel alınmıştır.

Yapısal Özelliklerine Göre Aileler

Geniş (Geleneksel) aile, çekirdek aile ve geçiş ailesi olmak üzere üç gruba ayrılmaktadır.

Geniş (Geleneksel) aile. Anne, baba, çocuklar, varsa büyükanne ve büyükbabanın birlikte yaşadığı aile türüdür (Özabacı ve Erkan, 2017). Geniş ailede aile ve akrabalık bağları kuvvetli olup, aile ile ilgili kararlarda ailenin yaşça büyük erkekleri söz sahibi olarak görülür. Ayrıca geniş ailede gelenekler son derece önemlidir bundan dolayı geniş ailelere geleneksel aileler de denir. Geniş ailenin bir diğer özelliği ise genellikle kırsal alanda yaşayıp geçimlerinin tarımsal faaliyetlere dayanmasıdır. Bu özelliklerin yanında geniş ailedeki özelliklere sahip fakat ayrı evlerde yaşamını süren geniş ailenin uzantısı sayılabilecek aile tipleri de görülmektedir ve bu aile tiplerinin sayısı her geçen gün artmaktadır (Gökçe, 2011, s. 53). Sanayileşmenin artmasıyla birlikte kentteki iş imkânlarından yaralanmak amacıyla köyden kente geçiş süreci başlamış ve çekirdek ailelerin sayısı gün geçtikçe artmıştır.

Çekirdek aile. Bu ailenin üyeleri sadece anne, baba ve çocuklardır (Özabacı ve Erkan, 2017). Çekirdek ailede aile üyelerinin sayısı sınırlıdır ve aile ile ilgili kararlarda söz hakkı aile üyeleri arasında paylaşılmıştır. Bunun yanında çekirdek ailede geleneklere bağlı yaşamdan uzaklaşılmış ve akrabalık bağları geniş aileye nispeten daha az önemli hale gelmiştir. Çekirdek aileler genellikle kentsel alanda yaşayıp geçimini

kentin getirdiği iş alanlarından sağlar (Gökçe, 2011, s. 54). Çekirdek ailede, geleneksel ailedeki işlevlerin birçoğu önemini yitirerek yerini aile soyunun devamlılığını sağlamak, bununla ilgili olarak ailedeki çocukların toplumlaşmasını sağlamak ve aile üyelerine psikolojik destek sağlamak işlevlerine bırakmıştır (Genç, 2018). Çekirdek aileyi geleneksel aileden ayıran diğer bir özellik ise geleneksel aileye nazaran eş seçiminde daha özgür olunması ve görev dağılımının daha eşit bir şekilde yapılmasıdır. Buradan hareketle çekirdek ailelerin geniş ailelere kıyasla daha demokratik özellikler taşıdığı ve bireyselliğin daha ön planda olduğu söylenebilir. Genellikle Batı toplumlarında rastlanan çekirdek aile türü diğer toplumlarda da her geçen gün daha yaygın hale gelmektedir.

Geçiş ailesi. Geçiş ailesi basit anlamıyla geniş aile ile çekirdek aile arasında yer alan bir aile türüdür. Geçiş ailesi köyden kente geçiş sürecinde gecekondu ya da kasabaya yerleşmiş daha çok geniş aileye ait kırsal yaşamın özelliklerini bünyesinde barındıran aynı zamanda çekirdek aileye ait kentsel yaşamın özelliklerinin etkisinde de kalan ve tam olarak iki aile türünün de özelliklerini göstermeyen aile tipidir. Bu arada kalma durumuna bağlı olarak geçiş ailesi hem aile içinde hem de yaşadığı toplumda bazı sorunlarla karşılaşır (Gökçe, 2011, s. 55).

İşlevsel Özelliklerine Göre Aileler

Aile, toplumun en küçük birimidir. Bu açıdan yaşam kalitesi üzerinde ciddi bir etkiye sahiptir. Toplum refahı sağlamak için bütün aile üyelerinin fiziksel, psikolojik ve çevresel yönlerden sağlıklı bir yapıda olması gerekmektedir. Bu sebeple aile kurumunun yapısı ve işlevsel olması toplum geleceği için önemlidir (Demircioğlu, Tezel Şahin ve Günindi, 2011). Dai ve Wang (2015), aile işlevselliğini ailenin kendine has özellikleri ve ailenin yerine getirmesi gereken görevler olarak tanımlamaktadır. Aile işlevselliği aile tarafından, üyelerin bireysel ihtiyaçlarını karşılamada özgüven, sevgi, destek, ilgi, güvenlik, aidiyet hissi, açık bir iletişim, değer ve saygı gibi aile refahının temel yönlerinin ne kadarının sağlandığıdır (Vitale, 2016). Lanigan (2009), aile işlevselliğinin, bir ailenin temel ihtiyaçlarını karşılaması, kararlar alması, kuralları oluşturması, aile ve bireyin gelişimini teşvik ederken hedefler belirlemesi ve bu hedeflere ulaşması gibi süreçleri ifade ettiğini belirtmiştir. Buradan hareketle aile işlevselliği, ailenin bütün süreçleri boyunca üyelerinin her türlü ihtiyacını karşılamak, her yönden gelişimi desteklemek veya destekleyen ortamlar yaratmak gibi görevlerini yerine getirme düzeyi

şeklinde açıklanabilir. Bu açıdan ailenin, üyelerine yönelik birçok sorumluluğu olduğu söylenebilir.

Ailenin toplum üzerinde birçok işlevi vardır. Bu işlevler tarih boyunca çeşitli değişikliklere uğramıştır. Kimi zaman bu işlevlerin önemi azalmış ya da tamamen kaybolmuş kimi zaman ise ailenin dışında farklı kurumlar tarafından yerine getirilmeye başlanmıştır. Bu durum ailenin işlevleri hakkında farklı sınıflandırmalar yapılmasına sebep olmuştur. Çağan (2011 s. 85-89), aile işlevlerini biyolojik, ekonomik, eğitim sağlama, dini, psikolojik doyum sağlama ve boş zamanları değerlendirme olmak üzere altı grupta sıralamıştır. Ackerman (1958) ise ailenin işlevlerini genel başlıklar şeklinde biyolojik, psikolojik, ekonomik ve sosyal işlevler olarak tanımlanmıştır (Akt. Söylemez, 2011, s. 14). Uslu ve diğerleri (2011), aile işlevlerini soyun devamını sağlama, psikolojik, sosyalleştirme ve eğitim, ekonomik, statü sağlama, akraba ve komşuluk, boş zamanları değerlendirme, sosyal ve kültürel olarak gruplandırmıştır. Yazıcıoğlu (2015, s. 6) aile işlevlerini, çocukların eğitimini planlamak, din eğitimi vermek, statü sağlamak, ekonomik ihtiyaçları karşılamak, boş zaman faaliyetlerini gerçekleştirmek, aile üyelerinin birbirini korumasına yönelik ortamı hazırlamak ve karşılıklı sevgi ortamını oluşturmak şeklinde yedi grupta toplamıştır. Matejevic ve Jovanovic (2011), aile işlevselliğini üç düzeyde ele almıştır. Bunlardan ilki, bireylerin cinsel ihtiyaçlarının doyumu ve üreme işlevini yerine getiren biyolojik düzey; ikinci olarak ailenin üretim ve tüketim işlevlerini içeren ekonomik düzey ve son olarak ailenin eğitim işlevi, sosyalleşme işlevi ve aile üyeleri arasında duygusal bağın gelişimini içeren psikososyal düzeydir. Horigan ve diğerleri (2005, s. 79-84), ailenin işlevlerini tekrarlayan etkileşim kalıplarının aileye şekil vermesi anlamına gelen düzenleme; aile üyeleri arasındaki hassaslığı, bağı ve psikolojik, duygusal yakınlığı ifade eden karşılıklı anlayış; her aile üyesinin içinde bulunduğu gelişim dönemindeki rol ve görevleri ve ailenin bu dönemlerin özellikleri ile işlevsel bir şekilde baş etmesi anlamına gelen gelişim dönemleri; ailenin problemleri çözmek için kullandığı stiller anlamına gelen çatışma çözme; ailenin tüm problemlerinin tek bir aile üyesine atfetmesi anlamına gelen tanımlanmış hasta olmak üzere beş boyutta ele almıştır. Kır (2011) ise aile işlevlerini biyolojik, toplumsal, psikolojik, eğitim, ekonomik ve kültürel olmak üzere altı grupta incelemiştir. Aile işlevlerine yönelik yapılan bu sınıflandırmalara bakıldığında benzer öğelere yer verildiği görülmektedir. Bu sınıflandırmalardan hareketle genel olarak aile işlevselliği, cinsellik ve üreme ihtiyacının karşılanması ile başlayan, aile üyelerinin

biyolojik ihtiyaçlarını karşılama ve gelişimini sağlama ile devam eden biyolojik işlev; aile üyelerinin bütün maddi ihtiyaçlarını karşılama ve maddi gelir sağlama gibi işlevleri içeren ekonomik işlev; aile üyelerinin kişisel ve kişilerarası psikolojik gelişimi ve ihtiyaçlarını sağlamayı içeren psikososyal işlev olmak üzere üç başlıkta sınıflandırılabilir.

Uslu ve diğerleri (2011), aile işlevleri konusunda iki önemli noktaya dikkat çekmiştir. Bunlardan ilki aile işlevlerinin birbirleriyle bağlantılı olmasıdır. Bu şu anlama gelmektedir: Aile işlevlerinin birinde meydana gelen problem diğer aile işlevlerini de etkileyecektir. İkinci önemli nokta da aile işlevlerinin veya aile işlevlerine verilen anlamların zamanla değişmesidir. Yaşanan bu değişim, toplumda çeşitli alanlarda meydana gelen sosyolojik değişimlerin aileye yansımasıdır. Benzer şekilde Bulut (1993), aile işlevselliğinin toplumsal yapıdan etkilendiğini ve işlevlerin içeriğinin her toplumun kurallarına ve beklentilerine göre şekillendiğini ifade etmiştir. Örnek olarak cinsel davranışlara ilişkin işlevler toplumun kurallarından, çocuğa yönelik bakım ve çocuğun eğitimi ile ilgili sosyal roller de toplum yapısından etkilenmektedir. Bu açıdan aile işlevlerinin toplumsal değişimlerden ve bireylerin farklılaşan ihtiyaçlarından etkilenen ve buna bağlı olarak değişime uğrayan aynı zamanda tüm sınıflandırmaların yanında bütünlüğe sahip bir kavram olduğu ifade edilebilir.

Bulut (1993), işlevlerini yerine getiren aileleri sağlıklı aile; işlevlerini yeterince karşılamayan aileleri de sağlıksız aile olarak tanımlamıştır. Bu çalışmada da işlevlerine göre aile bu kavramsallaştırma üzerinden incelenecektir.

Sağlıklı aile. İşlevlerini yerine getiren aileler sağlıklı aile olarak ifade edilebilir. Sağlıklı ailelerin özellikleri aile üyelerinin ailede bulunmaktan hoşlandığı, üyelerin görevlerinin ve sorumluluklarının farkında olup doğal bir şekilde bu sorumluluklarını yerine getirdiği, bununla birlikte bağımsız davranma hakkına da sahip olduğu, üyelerin karşılıklı işbirliği ve olumlu duygusal ilişkiler içinde olması şeklinde ifade edilmiştir (Genç, 2018). Bulut (1993) ise sağlıklı aile üyelerinin kendisinden beklenen rolleri beklenen seviyede yerine getirmesi bunun yanında yeni roller alması, rol üstlenmeyen aile üyelerinin diğer üyeler tarafından kontrol edilip sorumluluklarını üstlenmesini sağlaması özelliklerini ifade ederek sağlıklı ailenin sorumluluk ve denetim yönüne vurgu yapmıştır. Smith ve Steven-Smith (1992, s. 4), sağlıklı ailenin özelliklerini aile içindeki esnekliğin dengeli olması, liderliğin aile üyeleri arasında paylaşılması, aile

üyelerinin girişken olması, üyeler arasında müzakere yapılması, ailenin uygun kurallara, açık geribildirim sistemine ve belirgin rollere sahip olması şeklinde açıklamıştır. Greeff (2000), sağlıklı ailelerde eşler arasında fikir ve duygu paylaşımını içeren ve eşlere doyum veren etkili bir iletişim olduğunu belirtmiştir. Peterson ve Green (2009), sağlıklı ailelerde görev paylaşımının aile üyelerini zorlamayacak şekilde yapıldığını, görevlerin yerine getirilmesi konusunda üyelerin sorumlu davrandığını, aile üyelerinin görevlerinin net ve esnek yapıda olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca sağlıklı ailelerdeki yetişkinler şefkatli, sempatik, samimi ve sorumlu bireylerdir. Bu bireyler aynı zamanda özgüven sahibi, yaratıcı, üretken, gerçekçi, özerk ve olumlu benlik algısına sahiptir. Bu özelliklerinden dolayı problemlerini aileye yansıtmadan tek başına çözebilmektedir. Bu ailelerde kurallara bütün aile üyeleri tarafından uyulur ve kurallar esnek yapıdadır (Nazlı, 2014, s. 24-25). Sağlıklı ailede yetişen birey, çevresi ile iyi ilişkiler kurabilen, sosyal, her olaya şüphe ile yaklaşmayan ve daha az kaygılı niteliktedir (Genç, 2018). Sağlıklı ailelerin özellikleri incelendiğinde bu tür ailelerde yetişen bireyler sağlıklı olduğu gibi ileride bu bireylerin sağlıklı aileler oluşturacağı da söylenebilir (Bağcı, 2013). Kısacası sağlıklı aileler, aile üyelerinin aileye karşı olumlu bir imaja sahip olma, aile içinde rol ve sorumluluğun belirlenmiş olması, ailenin değişen durumlara ayak uydurabilme gibi esnek bir yapıda olması, üyeler arasında etkili bir şekilde iletişim kurulması, ailede belirli bir kontrol mekanizmasının olması gibi özelliklerle karakterize edilebilir.

Sağlıksız aile. Kendisinden beklenen işlevleri yerine getiremeyen aileler sağlıksız aile olarak tanımlanabilir. Bulut (1993), eşlerin aralarında ayrım bulunan rol beklentilerine sahip olması, yine eşlerin yaşamın getirdiği yeni rollere uyum sağlayamaması ve rolleri kontrollü bir şekilde denetleyememesini sağlıksız ailelerin özellikleri olarak nitelendirmiştir. Temel'e (2011) göre sağlıksız aileler, evrensel olarak görülen aile işlevlerini yerine getiremez. Bu aileler, üyelerinin duygusal ve fiziksel ihtiyaçlarını karşılayamaz. Sağlıksız ailedeki ebeveynler ise yeterli ya da başarılı sayılabilecek seviyede etkileşim kuramaz, sorumluluklarını yerine getiremez. Bağcı (2013), bu tip aileleri duygusal bağdan yoksun, uyum problemi yaşayan eşlerden oluşan, yakın ilişki örüntüleri olmayan, üyelerin ihtiyaçlarını karşılamakta sorun yaşayan ve aile üyelerinde psikolojik bozukluklar olma ihtimali bulunan aileler olarak tanımlamıştır.

Güzel (2013), sağlıksız ailelerin aile içinde açık ve yeterli seviyede bir iletişimi olmayan, esnek kurallar yerine katı kuralları benimseyen, problem karşısında beraberlik içinde çözüm arayışına girmeyen, yakın ilişkiler kuramayan ya da aşırı yakın ilişkiler oluşturan ve yetkeli bir tutum sergileyen üyelerden oluştuğunu ifade etmiştir. Aynı zamanda sağlıksız ailenin belirsiz sınırlara sahip olduğunu ve üyelerinin gereksinimlerini yeterli düzeyde karşılamadığını belirtmiştir. Yazıcıoğlu (2015, s. 6-7), işlevlerini birlik ve bütünlük içinde sağlayamayan aileleri sağlıksız aile olarak tanımlamaktadır. Bu ailelerdeki eşleri ise etkili iletişim ve etkiletişim örüntüleri olmayan, uyuşmayan ve farklı ideal benliklere sahip bireyler olarak nitelemiştir. Ayrıca Repetti, Taylor ve Seman'e (2002) göre sağlıksız aileler, çocuklarını fiziksel ve psikolojik bozukluklara karşı savunmasız bırakırlar. Özetle sağlıksız ailelerin özellikleri, aile üyeleri arasındaki rol, kural ve sınırların belirsiz olması, iletişimin etkili şekilde kurulamaması, ailenin katı bir yapıya sahip olması, aile kontrolünü ve bütünlüğünü sağlamada problem yaşanması şeklinde sıralanabilir.

Aile İşlevselliği Yaklaşımları

Aile işlevselliğine yönelik Olson Çember Modeli, Beavers Sistem Modeli, McMaster Aile İşlevleri Modeli ve Skinner'ın Aile Süreç Modeli olmak üzere dört temel model geliştirilmiştir.

Olson Çember Modeli

Olson Çember Modeli, 1978 yılında çoğunlukla aile çalışmaları, klinik değerlendirme, eğitim, evlilik ve aile terapisinde kullanılan aile sistem teorisine dayalı olarak öne sürülmüştür ve aile işlevselliği alanında en yaygın kullanılan model olarak bilinmektedir. Olson'un modeli üç boyutta ele alınabilir. Bu boyutlar şunlardır: aile yakınlığı, aile uyumluluğu ve aile iletişimi. Aile yakınlığı aile üyelerinin ilişkisini ifade eder ve bağlantısız, ayrık, bağlantılı ve iç içe olmak üzere dört alt boyuttan oluşur. Aile uyumluluğu boyutu ise rol belirlemesi, aile kuralları ve güç yapısını değiştirme ihtiyacını ifade eder ve kaotik, yapılandırılmış, katı ve esnek şeklinde dört alt boyuttan oluşur. Son olarak aile iletişimi ise diğer iki genel boyutun gelişimi için önemli olan aile üyelerinin iletişimini ifade eder. İlk iki boyutun dörder tane alt boyutu 16 aile türünü oluşturur. Olson, bu 16 aile türleri de üç tipe ayırır: denge, orta ve aşırı tip (Dai ve Wang, 2015). Bu özelliklere göre aileler değerlendirilir ve işlevsellik düzeyleri belirlenir. Modelin özellikleri incelendiğinde aile işlevlerinin aile üyeleri arasındaki ilişki boyutuna daha fazla eğildiği söylenebilir.

Beavers Sistem Modeli

Beavers ve Hampson tarafından aile işlevselliği için geliştirilen Sistem Modeli aile tarzı ile aile yetkinliği şeklinde iki ana boyuta ayrılmaktadır. Ailenin yetkinliği, aile sistemin esnekliğinin uyarlanabilirliği, mevcut bilgisi ve yapısı ile ilişkilidir. Buna bağlı olarak yetkinliği yüksek olan aileler daha işlevsel olacak, gerekli olduğunda değişebilecek, farklı durumlara adapte olabilecek ve stres yaratan durumların üstesinden daha etkili bir şekilde gelecektir. Ailenin yetkinlik boyutu beş farklı aile türünü ortaya çıkarır bunlar; şiddetli işlevsel bozukluğu olan aile, sınırda aile, orta düzeyde aile, yeterli seviyede aile ve ideal ailedir. Yeterli seviyede ve ideal aile sağlıklı aile olarak adlandırılır. Diğer üç aile türü ise aile işlevselliğinde problemler olan aile olarak adlandırılır. Aile tarzı ise aile etkileşiminin biçimsel kalitesi anlamına gelmektedir. Aile tarzı merkezcil aile ve merkezkaç ailesi olmak üzere iki aralıkta değişim gösterir. Merkezcil ailelere göre ilişkilerinin memnuniyeti dış dünyadan ziyade ailenin kendisidir. Merkezkaç özelliği gösteren aileler ise memnuniyeti sağlayan asıl unsur olarak dış dünyayı görmektedir. İşlevsel olan ailelerde merkezcil ve merkezkaç aile tarzları bir denge içindedir. İşlevsel olmayan ailelerde ise bu iki özellik aşırı boyutta görülmektedir. Modele göre ailenin yetkinlik özelliği arttıkça ailenin aşırı merkezcil ya da merkezkaç özelliği azalmaktadır. Aile işlevselliğine yönelik bu iki temel boyutun birleşimiyle dokuz farklı aile türü ortaya çıkmaktadır (Beavers ve Hampson, 2000). Bu model incelendiğinde aile işlevselliğinin, aile üyelerinin aileye bağlılığına ve ailenin yapısına göre değerlendirildiği ifade edilebilir.

McMaster Aile İşlevleri Modeli

Bu model Epstein, Bishop ve Levin tarafından geliştirilmiştir. Bu model için aile sistemi son derece önemlidir. Modele göre aile sistemi aile üyelerinin fiziksel, psikolojik, sosyal ve diğer yönlerinin gelişimi için temel unsurdur. Ailenin temel işlevini yerine getirmesi için aile sisteminin üç temel görevini yerine getirmesi gerekir. Bu görevler temel görevler, kriz görevleri ve gelişimsel görevlerdir. Temel görevler, bireyin yeme, içme, giyinme gibi temel maddi ihtiyaçlarının karşılanmasını içerir. Gelişimsel görevler arasında bireylerin gelişmesini, büyümesini ve uyum sağlamasını sağlamak gibi görevler sayılabilir. Kriz görevleri ise aile için acil sayılabilecek her türlü durumun üstesinden gelmek olarak tanımlanır. Modele göre ailenin, aile işlevselliğinde gerekli olan bu görevleri tamamlamak için altı temel yeterliğe sahip olması gerekir. Bu

temel yeterlikler problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verme, duygusal katılım sağlama ve davranış kontrolüdür (Dai ve Wang, 2015).

Problem çözme, ailenin karşılaştığı sorunlara nasıl çözüm bulduğu ile ilgilidir. İşlevsel aileler problemlerini zamanında ve en uygun çözümü uygulayarak ya da önlemi alarak çözer. İletişim yeterliği aile içinde ailenin iletişimi nasıl kurduğu ile ilgilidir. Bu iletişim açık bir şekilde konuşma ile olabileceği gibi konuyu kapatmak gibi kaçış yollarını tercih etme şeklinde de olabilir. Roller ise ailenin işlevselliğini sağlamak için aile üyelerinin birbirlerinden beklediği davranış örüntüleridir. Duygusal tepki verme aile üyelerinin uyarıcılara duygusal tepki verme derecesi ile ilgilidir. Duygusal katılım sağlama ise aile üyelerinin birbirlerine karşı ilgileri ve birlikte aktivitelere katılımları ile ilgilidir. Üyeler arasındaki duygusal mesafeler, birbirlerinin kişiliklerine ilgi ve hobilerine saygı duymak etkili katılımla ilgilidir. Son olarak davranış kontrolü de ailenin farklı durumlarda davranış kontrolü için farklı yöntemler kullanması ile ilgilidir (Dai ve Wang, 2015; Miller, Ryan, Keitner, Bishop ve Epstein, 2000). Model, aile işlevselliğinin birçok yönünü içermekle beraber genel olarak kişilerarası süreçlere daha fazla yer verildiği görülmektedir.

Skinner'ın Aile Süreç Modeli

Aile Süreç Modeli, aile işlevselliğini açıklamak için McMaster Aile İşlevleri Modeli ile benzer kavramları kullanmıştır. Model aile işlevselliğini yedi temel boyutta ele almıştır. Bu boyutlar görev tamamlama, rol performansı, iletişim, duygusal ifade, katılım, kontrol ve değerler ve kurallardır. Bu modele göre ailenin temel hedefi görevlerini başarılı bir şekilde yerine getirmektir. Bu görevleri temel görevler, gelişimsel görevler ve kriz görevleri olarak üç gruba ayırır. Diğer altı boyut temel amaç olarak sayılan görev tamamlama sürecini destekler nitelikte boyutlardır. Aile süreç modelinde görev tamamlama süreci görev ya da problemin tanımlanması, alternatif çözüm yolları bulma, seçilen çözüm yollarını uygulama ve son olarak etkilerin değerlendirmesi olarak dört adımdan oluşmaktadır (Skinner, Steinhauer ve Sitarenios, 2000).

Görevlerin tamamlanması, her aile üyesinin kendisine verilen rolleri kabul edip yerine getirmesi ile gerçekleşir. Bu ailenin rol performansı kısmını oluşturur. Aile üyelerinin rol performansı sürecinde etkili olan diğer bir boyut ise iletişimdir. İletişimin etkili olması için aile üyelerinin birbirlerinin verdiği mesajları doğru bir şekilde

algılaması önemlidir. Bu da ancak iletişimin açık, uygun ve doğrudan olması ile gerçekleşebilir. İletişimin doğru algılanması için etkili olan diğer bir unsur da alıcının mesajı doğru algılamasıdır. Bunun için de alıcının mesajı almaya açık ve uygun olması gerekir. İletişim sürecinde hayati öneme sahip olan boyut ise aile üyelerinin duygularını ifade etmesidir. Duyguların ifade edilmesinde etkili olan unsurlar duyguların içeriği, yoğunluğu ve zamanlamasıdır. Görevlerin tamamlanmasında etkili olan bir diğer boyut katılım, aile üyelerinin birbirlerine karşı ilgilerinin derecesi ve kalitesi, aile üyelerinin duygusal ve güvenlik ihtiyacının karşılanması ile ilgidir. Kontrol boyutu bütün aile üyelerini etkilediği gibi bu boyutta aile üyelerinin değişen görev taleplerine uyum sağlaması beklenir. Bu boyutta önemli olan ailenin hangi tür yönetim tarzını seçtiğidir, tutarsız ya da tahmin edilebilir; yıkıcı ya da yapıcı; sorumsuz ya da sorumlu. Son boyut olan değerler ve kurallar görevlerin tamamlanmasında etkili bir öğedir. Kuralların özellikle açık, belirgin ve kültürel bağlamla tutarlı olması önemlidir (Steinhauer, Santa-Barbara ve Skinner, 1984). Bu model, McMaster Aile İşlevleri Modeli ile büyük ölçüde benzerlik göstermektedir. Bu yönüyle de aile işlevselliğinde kişilerarası süreçlere daha çok yer verildiği ifade edilebilir.

Evlilik ve Evlilik Uyumu

Evlilik, toplum sağlığını arttıran önemli sosyal bir kurum (Zhang ve Hayward, 2006), ailenin oluşmasına ve türün devam etmesine imkân veren en önemli ve başlıca ilişki (Şafak Öztürk, 2014) ve eşlerin hayatı paylaşmak için oluşturduğu, karşılıklı bağlılık geliştirdiği evrensel bir birliktelik olarak tanımlanmaktadır (Demiray, 2006). Evlilik ortak bir yaşam sürme amacıyla oluşturulmaktadır. Bu açıdan evliliği, kadın ve erkeğin bir araya gelmesiyle kurulan sıradan birliktelik olarak değerlendirmek yanlış olacaktır çünkü evlilikle beraber toplumun temelini oluşturan aile kurumunun ilk adımı da atılmış olacaktır. Bu durum da evlilik ilişkisini önemli hale getirmektedir (Taşbaş, 2010). Sweeney ve Replogle (2019), doyum veren bir evliliğin eşlerin arasında duygusal ve etkili bir destek sağladığı ve eşlerin ekonomik refahı, bedensel ve zihinsel sağlığı üzerinde önemli olduğunu ifade etmiştir. Evlilik, eşler için yeme, barınma, her türlü tehlikelere karşı korunma ve beraberlik kurarak ait olma ihtiyaçlarını karşılama, eşler arasında olumlu ilişkilere bağlı olarak doyum almasını, cinsellik için gerekli olan rol paylaşımını, bireyin sorumluluk ve rollerini üstlenmesini sağlama ve bireyin yaratıcılık ve atılganlık gibi özelliklerini geliştirmeyi kapsamaktadır. Eşler bu özellikler kapsamında birbirini tamamladığında evlilik toplumsal açıdan da ilerleme ve

olgunlaşmayı destekleyecektir (Gülsün, Ak ve Bozkurt, 2009). Bu yönüyle evlilik, eşlerin karşılıklı iletişimini içermenin yanında çevre ile olan etkileşimi de kapsamaktadır (Gürsoy, 2004). Dolayısıyla insan yaşamı boyunca bu denli etkiye sahip olan evlilik ilişkisinin sürdürülmesi sadece eşler açısından değil varsa ailenin sahip olduğu çocuklar, eşlerin aileleri hatta toplum için büyük bir öneme sahiptir.

Evlilik, çoğu zaman bireyler için mutluluk ve doyum sağlarken bazen bireyler için olumsuz sonuçlar doğurmaktadır. Toplumda yaşanan siyasi ya da ekonomik problemler, teknolojik gelişmeler, yerleşim yerlerinin getirdiği sorunlar, eşlerin kişilik, psikolojik ve fizyolojik özellikleri gibi birçok durum evlilik üzerinde etkili olabilmekte ve evliliğin sürekliliğini tehlikeye sokacak boşanma gibi problemler yaratabilmektedir (Düzgün, 2009). Boşanma oranlarındaki artış, evlilik ile ilgili yaşanan sorunlar üzerinde daha fazla araştırma yapılmasına neden olmuştur (Gottman ve Levenson, 1992). Türkiye'de de boşanma ve diğer evlilik problemleri sebebiyle psikolojik yardım talebi artmış bu durum da birçok araştırmacıyı evlilik ilişkisi ile ilgili çeşitli boyutlarda araştırma yapmaya yöneltmiştir. Evlilik ile ilgili çalışmalara 1930'lu yıllarda başlanmış ve evliliğin doğasını anlamak amacıyla bu alanda pek çok çalışma yapılmıştır (Açık, 2008). Bu çalışmalarda daha çok evlilikte uyum üzerinde etkili olan unsurların konu edildiği ve bu uyumu arttırmaya yönelik yaklaşımları geliştirmenin öne çıktığı görülmektedir (Erdoğan, 2007). Eskin (2012), evlilikteki sorunların ve boşanmalarının en önemli nedenlerinden biri olarak evlilik ilişkisindeki uyumun azalmasına ya da olmamasına dikkat çekmiştir. Kublay ve Oktan (2015), sağlıklı ve mutlu bir evlilik hayatı için eşler arasında uyumun önemli olduğunu ifade etmiştir. Benzer şekilde evlilik ilişkisinin niteliğini tahmin etmede uyumun büyük rolü olduğu söylenebilir. Bu sebeple evlilik kalitesini konu edinen çalışmalarda sıklıkla evlilik uyumu ölçen araçlar kullanılmaktadır (Özaydınlık, 2014). Dolayısıyla evlilik eşler için çekilmez bir hâl aldığında aile içinde sorunlar artmakta ve bu durum bazen boşanmalara kadar varmaktadır. Bu kapsamda evliliğin sürdürülebilmesinde önemli bir rolü olduğu düşünülen kavramlardan birinin de evlilik uyumu olduğu söylenebilir.

Evlilik uyumu, tanımlanması ve kapsamı karışık olan bir kavramdır. Kavramın tanımlamasına ve ölçülmesine ilişkin farklı eleştiriler yer almış, evlilik mutluluğu, evlilik çatışmasıya da evlilik doyumu gibi kavramlar evlilik uyumu ile benzer kavramlar olarak düşünülmüş ve evlilik uyumunun yerine kullanılmıştır. Evlilik uyumunun ölçülmesinde eşlerin evlilikleri hakkında öznel değerlendirme ve duygularını evlilik mutluluğu ve doyumu kapsamında ölçen ve eşler arasındaki iletişimin niteliği şeklinde

iletişim ile çatışma kapsamında ölçen iki farklı görüş ortaya çıkmıştır (Yılmaz, 2001). Bu kapsamda evlik uyumuna ilişkin farklı birçok tanım yapılmıştır. Tutarel-Kışlak (1999), evlilik uyumunu bireylerin evlilikte yapmak istediği ve yapmak zorunda olduğu boyutların dengeli olması şeklinde tanımlanmaktadır Tezer'e (1986) göre evlilik uyumu, bireyin evlilik ilişkisindeki ihtiyaçlarının ne düzeyde karşıladığına dair algısıdır. Spanier (1976) ise evlilik uyumunu, farklı kişilikteki eşlerin günlük değişimlere uyum sağlaması, çatışmaları anlaşarak çözmesi, etkili bir iletişim kurup, mutluluk ve ortak amaçlar için karşılıklı tamamlayıcı bir rol üstelenmesi olarak tanımlar. Sabatelli (1988), uyumlu evliliği sık sık karşılıklı etkileşime giren, birbirleriyle açık bir iletişim kurabilen, evlilikle ilgili önemli konularda nadiren anlaşmazlık yaşayan ve yaşanan bu anlaşmazlıkları her iki tarafı da hoşnut edecek şekilde çözebilen bireylerin sahip olduğu evlilik olarak tanımlamaktadır. Gürsoy (2004), eşlerin uyumlu bir şekilde değişim geçirdiği, karşılıklı iletişim kurulabildiği, karşılaştıkları çatışmaları her iki tarafı da memnun ederek beraberlik içinde çözüldüğü evlilikleri uyumlu olarak tanımlamaktadır. Daha güncel bir tanım olarak Şafak Öztürk ve Arkar (2014) evlilik uyumunu, eşlerin ilişkiye yönelik olumlu bir tutuma sahip olması, etkili iletişim kurabilmesi, anlaşmazlıklarla baş edebilmesi, çiftlerin birlikte vakit geçirebilmesi şeklinde tanımlamaktadır. Kısaca evlilik uyumu, eşlerin evlilik ilişki ile ilgili hemen hemen her konuda bir uyum ve denge içinde olması, eşlerin partnerlerine ilişkin olumlu bir algıya sahip olması ve karşılıklı yapıcı bir iletişim kurması şeklinde tanımlanabilir.

Tanımlardan da anlaşıldığı üzere uyumlu evliliğe sahip bireylerin bazı özellikleri bulunmaktadır. Bu özelliklerin ne olduğu konusunda yapılan araştırmalar sonucunda bazı özellikler tanımlanmıştır. Gottman (1996), yaptığı çalışmalarda uyumlu ve mutlu evliliğin özelliklerini bütün taşları dökmek, yumuşak tartışmalar yapmak, esnek planlar yapmak ve prensip sahibi olmak üzere dört başlıkta toplamıştır. Gottman, eşleriyle olan tartışmalarda içinden geçen her şeyi söylemeyen (bütün taşları dökmek), tartışmalarda daha yumuşak ses tonu kullanan ve suçlayıcı olmayan (yumuşak tartışmalar yapmak), ilişki boyunca yapılan planları değiştirilebilir nitelikte oluşturan (esnek planlar yapmak) ve son olarak ilişkideki kötü davranışlara daha az müsamaha gösterme gibi prensiplere sahip (prensip sahibi olmak) bireylerin ya da çiftlerin daha mutlu ve uyumlu olduğunu ifade etmiştir (Akt. Çavuşoğlu, 2011, s. 6-7). Benzer bir şekilde Tutarel-Kışlak ve Göztepe (2012), uyumlu bir evlilik için eşlerin birbirlerine duydukları ilgi ve sevgiyi hissettirmesi, empati ile yaklaşmaları, karşılıklı duygu paylaşımının olması ve farklılıklarını kabul etmeleri gerektiğini ifade etmiştir. Halford, Kelly ve Markman

(1997), evliliği uyumlu bireylerin eşiyle olumlu bir etkileşim oluşturduğunu, eşiyle birlikte daha fazla vakit geçirdiğini; etkili iletişime sahip olduğunu; evlilikte çatışma yaşadığında daha işlevsel başa çıktığını; eşinin daha çok olumlu özelliklerine odaklandığını ve eşi ile ilgili daha olumlu duygu, düşünce ve algıya sahip olduğunu ifade etmiştir (Akt. Çakmak Tolan, 2015, s. 14). Şener (2002) ise uyumlu bir evlilik ilişkisi ile mutluluğu sağlamak için eşlerin iletişim, değer ve hedefler, eve dair konularda karar verme ve eve dair etkinlikleri uygulamada, akraba ilişkilerinde, serbest zamanları etkinliklerinde ve ekonomik idare gibi konularda ortak bir fikir ve davranışta buluşulması gerektiğini ifade etmiştir. Bütün bu tanımlamalar sonucunda uyumlu evliliğe sahip bireylerin ilişkide karşılaştığı olumsuzluklarda daha yapıcı bir tutum sergiledikleri, eşlerine karşı daha anlayışlı oldukları, evliliğin getirdiği beraberlik anlayışını ilişkilerine yansıttığı, katı kurallar yerine esneyebilir kurallara sahip olduğu ve etkili bir iletişim oluşturduğu söylenebilir.

Eşler arasındaki uyum, ilişkideki diğer boyutlar üzerinde de etkisi görülen unsurlardan biridir (Gülsün ve diğerleri, 2009). Evlilik uyumunun bedensel, duygusal, ruhsal gibi yönleri olması sebebiyle gerek eşlerin gerekse ailenin fiziksel ve psikolojik sağlığı üzerinde öncelikli bir etkisi vardır (Kalkan, 2002). Bir evlilikte uyumsuzluk yaşandığında buna bağlı olarak gelişen çatışmalar eşler açısından kalp rahatsızlıkları, kronik ağrı, kanser gibi fiziksel; depresyon, kaygı gibi duygusal ve zihinsel; ebeveynlik, çevre ve iş yaşamı gibi aile içinde ve aile dışında ilişkisel birçok probleme neden olmaktadır. Bu durum çocukların duygusal, davranışsal, fiziksel ve zihinsel problemlerinin de kaynağı olabilmektedir (Özen, 2010, s. 133-134). Buradan hareketle evlilik uyumu bozulmaya başladığında ruhsal, fiziksel, ilişkisel, duygusal gibi çeşitli yönlerden aile içindeki üyeler ile birlikte toplumun da bu durumdan etkilendiği söylenebilir.

Aile ve toplum için bu derece önem arz eden evlilik uyumunun üzerinde birçok unsur etki göstermektedir. Bu kapsamda evlilikteki çatışmanın ve çatışmaya eğilimliliğin evlilik uyumunu azalttığı (Gottman ve Levenson, 1992; Grych ve Fincham, 1990; Polat, 2006; Şendil ve Korkut 2008), işlevsel çatışma çözme yöntemlerinin evlilik uyumunu arttırdığı (Yelsma, 2014), olumsuz kişilik özelliklerinin uyumu azalttığı ve benzer kişilik özelliklerinin ise arttırdığı (Akram ve Malik, 2011; Ghaemian ve Gholami, 2010; Mousavi, 2017; Nemechek ve Olson, 1999), olumlu bağlanma tarzlarının evlilik uyumunu arttırdığı (Aminpour, Mamsharifi, Bayazidi ve Ahmadzadeh, 2016) olaylara eşin bakış açısından bakabilmenin evlilik uyumunu

arttırdığı (Long ve Andrews, 1990) ve kadınsı ve androjen özelliklerine sahip cinsiyet rollerinin evlilik uyumunu arttırdığı (Bal, 2007; Ekşi, Güneş ve Yaman, 2018; Isaac ve Shah, 2004; Ünüvar ve Tagay, 2015) görülmüştür.

Çocuk Yetiştirme Tutumları

İki birey bir araya gelerek evlilik ilişkisini oluştururken kişilik özelliklerinin yanında hayata bakış açısı, değerleri, tutumları gibi birçok farklı özelliklerini beraberinde getirir. Yaşamlarındaki her olay ya da durum bu özelliklerden etkilenmektedir. Bunlardan biri de anne ve babaların çocuklarını yetiştirirken benimsedikleri tutumlardır. Tutum kavramı, kişinin herhangi bir şeyi değerlendirip ona karşı duygu, düşünce ve davranışlarını devamlı olarak biçimlendiren yönelimi şeklinde tanımlanmıştır (Ersin, 2010). Çocuk yetiştirme tutumları ise anne ve babaların benimsediği değerler, inançlar ve çocuklara karşı uyguladığı davranışlardır (Baumrind, 1966; akt. Kalen, 2018, s. 9).

Ebeveynlerin, çocuğun gelişimine katkı sağlayan birçok kaynağın içinde en büyük rolü oynayan kişiler olduğu söylenebilir. Ailenin işlevlerinden biri çocuklarının fizyolojik, ruhsal ve sosyal yönden ihtiyaçlarını temin ederek sağlıklı bir şekilde gelişmesini sağlamaktır (Öngider, 2013). Sayıner, Köknel ve Turanlı (2005), ailenin çocuğun gelişimi için görevlerini çocuğun kontrolü sağlama, çocuğa rehberlik etme, çocuğu cesaretlendirme, çocuğun sağlıklı bir birey olabilmesi için toplumsal, duygusal, bilgi, beceri ve düşünsel gelişimi için gerekli ihtiyaçlarını karşılama olarak sıralamıştır. Ailenin, çocuk üzerinde birçok etkisi mevcuttur. Yavuzer (2004, s. 132), çocuğun gelişiminde ailenin rolünü şu şekilde özetlemiştir:

- Çocuğun topluma uyum sağlaması için güven kazanmasını sağlar.
- Çocuğun toplum tarafından kabul edilebilmesi için uygun ortamı oluşturur.
- Çocuğun sosyalleşebilmesi için edinmesi gereken davranışların öğretiminde çocuğa model olur.
- Toplum tarafından onaylanmış davranışların gelişiminde çocuğa rehber olur.
- Karşılaştığı uyum problemlerinde en doğru şekilde baş etme yöntemlerini bulabilmesi için çocuğa rehberlik eder.
- Uyum için gerekli alışkanlıkları kazanabilmesinde çocuğa yardım eder.
- Başarılı bir okul ve sosyal yaşam oluşturmak için ilgi ve yeteneklerini fark etmesinde çocuğa rehber olur.

- Yetenek ve ilgilerin gelişimi için gerekli ortamları oluşturarak gelişimine katkı sağlar.

Anne ve babanın çocuk üzerindeki bu etkileri düşünüldüğünde ebeveynlerin sahip olduğu çocuk yetiştirme tutumlarının da çocuk üzerinde etkili olacağı düşünülmektedir. Çocuğun kişilik gelişiminde ebeveyn tutumlarının etkisi önemlidir. Bu tutumlar çocuğun kişiliği üzerinde olumlu ya da olumsuz bir etki yaratabilir (Ceyhan, 2000, s. 59). Ebeveynlerin çocuk yetiştirmede uyguladığı tutumlar çocuğun ebeveynlerini model alması sebebiyle çocuğun gelişimi için önem arz etmektedir. Çocukluk çağındaki rol modellik durumu yetişme çağında yerini özdeşim kurmaya bırakacaktır, bu da çocuğun kişilik ve karakter gelişiminde kritik bir yere sahiptir. Çünkü çocuk, ebeveynleri ile özdeşim kurduğunda yaşamı boyunca etkisini gösterecek olan onların takındığı tutumlara benzer tutumları benimsemeye başlar. Bu sebeple ebeveynlerin çocuk yetiştirmede benimsediği tutumların sağlıklı bir yapıda olması çocuğun benliğine yönelik olumlu bir algı geliştirmesinde önemli role sahip unsurlardan biri olarak sayılabilir. Tam tersi bir durum ise çocuğun benliğine yönelik olumsuz bir algıya sahip olmasına ve toplum için sorun yaratan bireylerin oluşmasına neden olmaktadır (Kaya, Bozaslan ve Genç, 2012). Aile ortamının olumlu olması, ebeveyn-çocuk ilişkisinin sağlıklı bir yapıda olması kısacası anne-babanın sergilediği tutumların yapıcı olması çocuğun sonraki yaşamında özgüveni yüksek, sorumluluk sahibi, kendini kontrol edebilen ve benlik saygısı yüksek bir birey olmasını sağlarken, aksi bir durum ise çocuğun suskun, etkin olmayan, içe kapanık, güven problemi olan ya da saldırgan özellik gösteren birey olmasına neden olmaktadır. Bu açıdan ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumları çocuğun sosyal, duygusal ve kişilik gelişimi için başlıca bir etkendir (Ayyıldız, 2005). Dolayısıyla ebeveyn-çocuk ilişkisinde ve çocuğun gelişiminde büyük rol ve sorumluluk üstlenen ebeveynlerin çocuğa karşı sergilediği tutumlar çocuğun sadece çocukluk döneminde değil yetişkinlik döneminde de etkisini gösterebilir. Bu durum ebeveyn tutumlarının önemini ifade etmektedir.

Çocuğun gelişiminde büyük role sahip çocuk yetiştirme tutumları üzerine birçok araştırma yapılmış ve buna bağlı olarak farklı sınıflandırmalar yapılmıştır. Yavuzer (2004), çocuk yetiştirme tutumlarını; aşırı koruma, hoşgörü sahibi olma, aşırı hoşgörü ve düşkünlük, reddetme, kabul etme, baskı altında bulundurma, çocuklara boyun eğme ve çocuk ayırma şeklinde sınıflandırmıştır. Yörükoğlu (2003), ebeveyn tutumlarını sıkı, gevşek, tutarsız ve demokratik tutum olmak üzere dört gruba ayırmıştır. Baumrind

(1966), çocuk yetiştirme tutumlarını; izin verici tutum, demokratik tutum ve otoriter tutum olarak üç boyutta ele almıştır (Akt. Turner, Chandler ve Heffer, 2009). Maccoby ve Martin (1983) ise duyarlılık/kabul ve talepkarlık/kontrol olmak üzere çocuk yetiştirme tutumlarını iki boyutta incelemişlerdir. Bu açıdan otoriter, demokratik, izin verici ve ihmalkâr şeklinde dört çocuk yetiştirme tutumu tanımlamışlardır (Akt. Power, 2013). Bu kapsamda genel olarak kabul gören sınıflandırmalar sonucunda anne ve babanın çocuk yetiştirme tutumları baskıcı (otoriter), aşırı koruyucu, aşırı izin verici (hoşgörülü), ilgisiz (kayıtsız), dengesiz ve tutarsız (kararsız), güven verici ve demokratik tutum şeklinde altı gruba ayrılarak incelenmiştir.

Baskıcı (Otoriter) Tutum

Baskıcı (Otoriter) ebeveynlerin katı, değiştirilemez, kural ve standartları vardır. Koyduğu kurallara uyulmasını bekler. Bu kural ve standartlara göre çocuklarını denetler, değerlendirir ve onlara biçim verir (Ersin, 2010; Kulaksızoğlu, 1989; Nalbantoğlu, 2016). En ufak hata ya da yaramazlık fark edilir ve hemen müdahale edilir. Çocuğun çalışması, yatması, oynaması saatli ve düzenli olması gerekir. Çocuktan, ebeveyni tarafından kendisi için yapılan giyeceği kıyafetten oynayacağı arkadaşa kadar bütün seçimleri kabul etmesi, ebeveynin her sözüne itaat etmesi, ebeveynine karşı gelmemesi, ebeveyni ile tartışmaya girmemesi ve olması gerekenden fazla olgunluk göstermesi beklenir. Çocuk eğitiminde ceza yaygın olarak kullanılır ve bu ceza yapılan suçla orantısızdır. Cezanın uygulanmasındaki ana düşünce çocuğu, her ne olursa olsun yola getirmektir. Çocuğun hakları olabildiğince sınırlandırılmıştır. Çocuğun sahip olduğu en doğal haklar dâhi uslu olması karşılığında ödül olarak verilir (Yörükoğlu, 2003, s. 199). Çocuk koyulan kurallara uyarsa bu ebeveyni tarafından üstün bir özellik olarak görülür (Ersin, 2010; Kulaksızoğlu, 1989). Bu tutumu sergileyen ebeveynler, çocuğun ilgi, ihtiyaç ve kişilik özelliklerini gözetmez ve çocuğa kendi ile ilgili bir konuda söz hakkı vermez, çocuk yerine kararı kendi alır. Çünkü onlara göre çocuğun kendisi ile ilgili düşünceleri olamaz ve zaten çocuk karar verebilecek yeterliğe de sahip değildir (Güzel, 2013). Bundan dolayı çocuklarının genellikle hata yapacaklarını düşünürler buna bağlı olarak da çocuklarına karşı eleştirel, sürekli hatalarına odaklanan ve bunu da sert bir tutumla ifade eden davranışlar sergilerler (Güren, 2017). Özetle bu tutuma sahip ebeveynler kendini karar mekanizması olarak görür, her konuda en doğru düşünce ve karar kendisine aittir ve bu sebeple kendisine kuşkusuz itaat edilmesini bekler, ona göre çocuk sorgusuz bir şekilde

konulan kurallara uyması ve üstüne düşen görevleri yerine getirmesi gereken aile üyesidir.

Sürekli ebeveynleri tarafından eleştiriye ve baskıya maruz bırakılan çocuk kendini değersiz hisseder ve aşırı boyutta öfke ve incinme duygusu yaşar (Güren, 2017). Çocuk ebeveynlerinden çekindiği için sürekli hata yapma korkusu yaşar. Duygularına ve taleplerine önem verilmemesi çocuğun bunları içine atmasına sebep olur ve bu nedenlerden dolayı ebeveyn-çocuk arasındaki ilişki gergindir (Yörükoğlu, 2003, s. 199). Çocuğun eğitimi için uygulanan ceza çocuğun vicdan gelişimi üzerinde olumsuz bir etki yaratabilir (Çetinkaya, 2007, s. 69). Bu etki çocukta kendini suçluluk ve aşağılık duygusu, düşük özgüven ve çabucak ağlama şeklinde gösterebileceği gibi isyankâr tavırlarla beraber rahatça yalan söyleme, hırsızlık yapma ve akademik ve sosyal yaşamda problemler şeklinde de gösterebilir (Çetinkaya, 2007, s. 69-70; Yavuzer, 2004, s.137). Bu tür çocuklar zihinsel, sosyal ve ilişkisel açıdan yetersizlik yaşar ve olumlu olmayan kişilik özelliklerine sahip olurlar. Baskı ve otoritenin etkisiyle başka insanlara bağımlı, özgüven problemi yaşayan, çekingen, aşırı duyarlı ve başkalarının etkisinde çabuk kalan çocuklar oluşmaktadır. Hatta bu durum ilerleyen yıllarda da devam edebilmekte, birey ebeveynlerine bağımlı bir kişilik geliştirebilmekte ya da bağımsız kişilik geliştirmede güçlük çekebilmektedir (Ersin, 2010). Ebeveynleri otoriter olan çocuklar, öz benliklerine karşı birçok olumsuz ve yıkıcı algıya sahip, sosyal ilişkilerde sorunlar yaşayan ve yaşamının ilerleyen dönemlerinde de bu sorunları yaşamaya devam eden bireyler olabilir.

Aşırı Koruyucu Tutum

Bu tutum, uzun süre çocuğu olmamış ya da ilk çocuklarını kaybetmiş ve başka çocuğu olamayacak tek çocuklu aileler ya da hamilelik dönemi ve doğumu zor geçen, evliliğinde mutlu olamayan, ilgisiz eşi olan annelere sahip ailelerde görülür (Çetinkaya, 2007, s. 74). Bu tutum tipik olarak bebekleştirme ile karakterize edilir. Bebekleştirmede çocuk, kolaylıkla kendi yemeğini yiyebilecek, tek başına uyuyabilecek hatta tek başına yıkanabilecek yaşta olmasına rağmen ebeveynleri tarafından bu ihtiyaçlarını karşılanmaktadır. Bu durum, ebeveynine bağımlı, sosyal gelişimi engellenmiş bireyler oluşturur (Yavuzer, 2005, s. 27). Aynı zamanda bu tutuma sahip ebeveynler çocuklarına karşı aşırı ilgi gösterirler. Çocuğun bütün ihtiyaçlarını kendileri tespit edip bu ihtiyaçları yine sadece kendileri karşılarlar. Gerekli veya gereksiz her konuda, aşırı derecede

çocuklarına karışarak onların özerkliğini kazanmalarını engellerler. Bu durum da çocukta özgüven problemlerine yol açar (Nalbantoğlu, 2016).

Bu tür ebeveyne sahip çocuklar atılganlıktan uzak olur, kendi kendine karar vermekte zorlanır ve bağımsızlığını kazanamazlar. İstediklerini elde etmek için ağlar, mızmızlanır veya ısrarlı bir şekilde istemeye devam eder ki bazen bu davranışlar aşırı boyutları bulur (Ersin, 2010). Aşırı korunan çocuklar sosyal ilişkilerinde de problemler yaşar. Bu çocuklar herhangi bir gayret ya da emek harcamadan gereksinimlerinin karşılanmasına alışkın oldukları için akranlarının kolayca yapabildiği işleri tek başına yapmakta güçlük çeker ve buna bağlı olarak uyum problemi yaşar. Aynı zamanda sosyal yaşamda karşılaştığı kişilerden ebeveynleri gibi ihtiyaçlarını karşılamalarını beklerler (Güren, 2017). Bu bağımlılık durumu çocuğun yaşamı boyunca devam edebilir ve yetişkinliğinde de eşinden korunma talep edebilir (Yavuzer, 2004, s. 135). Buradan hareketle aşırı koruyucu tutumla yetişen çocukların tek başına ihtiyaçlarını karşılayamayan ve bu sebeple ebeveynlerine bağımlı yaşayan, kişilerarası ilişkilerde de bu tutumu devam ettiren bireyler olabileceği söylenebilir.

Aşırı İzin Verici (Hoşgörülü) Tutum

Baskıcı tutumun tam tersi olan aşırı izin verici (hoşgörülü) tutum ebeveynlerin çocuğa karşı aşırı toleransı ifade eder (Nalbantoğlu, 2016). Bu tutum çoğunlukla birtakım güçlükler yaşayarak çocuk sahibi olan ya da orta ya da ileri yetişkinlik döneminde çocuk sahibi olan ve diğer çocukları erişkin dönemde olan ebeveynlerde görülür. Bu ebeveynler çocuklarına karşı kural koymaz ve sınırsız hak verir. Çocuklarını olabildiğince özgür bırakır yaptıklarına karışmaz. Çocukların bütün yaptıklarına göz yumarlar. Aşırı hoşgörülü ebeveynler çocukları üzerinde kontrol sahibi değillerdir buna bağlı olarak da otorite problemleri yaşarlar. Ayrıca çocuklarıyla ilişkileri yeterli düzeyde değildir, kimi zaman uzak ve ilgisiz kimi zaman da yakın ve ilgilidirler (Ersin, 2010). Bu ebeveynler çocuklarına ceza verseler bile çocuk tarafından bu ceza önemsenmez. Çünkü çocuk önceki deneyimlerinden bu cezanın erteleneceğini ya da unutulacağını öğrenmiştir. Ebeveynler, çocuğu ancak yalvarma ve ödün verme yöntemiyle kontrol altına almaya çalışırlar (Yörükoğlu, 2003, s. 200).

Aşırı izin verici ebeveyne sahip çocuklar ise doyumsuz, kural tanımayan ve buna bağlı olarak da kaygı duymayan ve her istediğini alacağını düşünen bireyler olarak yetişir (Güren, 2017; Nalbantoğlu, 2016). Otorite, kural ve sınırın olmaması çocukta

belirsizlik içinde ve güvensiz hissetmesine neden olur (Börekçi, 2017). Bu çocuklar ebeveynlerine hükmeder ve çok az saygı gösterirler (Çetinkaya, 2007, s. 71). Ayrıca istemeye, istediği her şeyi yapmaya, tek başına söz sahibi olmaya, aşırı özgürlüğe ve özerkliğe alışkın çocuk sosyal ortamlarda problemlerle karşılaşmakta ve uyum sorunları yaşamaktadır. Bu çocuklar, evde ebeveynlerinden gördüğü tutumları okul başta olmak üzere diğer sosyal ortamlarda da arar fakat bu beklentisi gerçekleşmeyince hayal kırıklığı, engellenme ve tatminsizlik hissi yaşar. Bunun sonucunda hırçın davranışlar sergiler, psikolojik sorunlar yaşar ve kötü alışkanlıkları benimser (Ersin, 2010; Güren, 2017). Bu durum eğitimine de yansır, okulda başarısızlık yaşayan çocuk ebeveynlerinin suçlamalarıyla, daha önce yaşamadığı istekleriyle ve maddi sınırlandırmalarıyla karşı karşıya kalır. Çocuklukları boyunca denetimden yoksun büyütüldükleri için ilerleyen dönemlerde de disipline alışamaz ve hüsrana uğrarlar (Ersin, 2010). Aşırı hoşgörülü ebeveyne sahip bireylerin özellikleri aşırı özerkliğe sahip ve bununla ilişkili olarak yetersiz özdenetim, sosyal ve akademik hayatta problemle karşılaşma şeklinde açıklanabilir.

İlgisiz (Kayıtsız) Tutum

Bu tutuma sahip ebeveynler çocuklarına karşı oldukça ilgisiz ve denetimsizdir (Nalbantoğlu, 2016). Çocuklarını ihmal eder, bakım vermeyi reddeder ve çocuğunun ihtiyaçlarından habersizdirler (Çetinkaya, 2007, s. 77). Ebeveynler çocuklarıyla olabildiğince az vakit geçirir, onları kendinden uzak tutarlar çünkü onlar için çocukları ile vakit geçirmek diğer işlerini aksatır (Şanlı, 2007). Ebeveynler çocuklarıyla oyun oynamaz ve onları yalnız bırakırlar. Çocuk bu yalnızlığı gidermek için başkalarına karşı saplantılı bağlanma geliştirebilir ya da başkalarına zarar verme içine girebilir (Tural, 2018). Bu tutumla yetişen çocuklar, yetersiz özgüvene sahip, saldırgan davranışlar içinde bulunan ve suça eğilimli bireyler olur (Çetinkaya, 2007, s. 78). İlgisiz yetişen çocuklar düşmanca duygu ve davranışlar geliştirirler. Bu düşmanca duygu ve davranışlar genellikle anti sosyal saldırganlık şeklinde kendini gösterir (Çabuk Kaya, 2011, s. 124). İlgisiz ebeveynin, çocuğun ihtiyaçlarını karşılamaması ya da karşılamayı reddetmesi ile terk edilmişlik duygusu yaşayan çocuk, bu duyguyu aşabilmek için başka kişilere aşırı bağlanma ya da tam tersi çevresindeki kişileri uzaklaştırma şeklinde farklı yönelimlerde bulunabilir.

Dengesiz ve Tutarsız (Kararsız) Tutum

Dengesiz ve tutarsız (Kararsız) tutuma sahip ebeveynler düşünce, davranış, karar alma veya bu karaları uygulamada ya eşleriyle ayrışır ya da o duruma yönelik değerlendirmeleri zamanla değişir (Nalbantoğlu, 2016). Örneğin, annenin verdiği karara baba karşı çıkabilir ya da ebeveynlerin birlikte koydukları bir kural daha sonra önemsenmeyebilir. Bundan dolayı ailede kurallar sürekli değişir. Bu tutarsızlık çocukta kendini kırgın, isyan eden, tutarsız, prensip sahibi olmayan ve değersiz kişilik olarak gösterir. Bu tutumla yetişmiş çocuklar anne ve babasının nasıl tepki vereceğini kestiremediği için onların ruh haline göre davranmaya çalışır (Yamanoğlu, 2009). Bu tür ailelerde çocuklar tam olarak doğru mu yoksa yanlış mı yaptığını kestiremediği için hep bunun huzursuzluğunu yaşar, içsel çatışmaları vardır ve karar veremezler (Çetinkaya, 2007, s. 72).

Güven Verici ve Demokratik Tutum

Bu tutuma sahip ebeveynler çocuklarına karşı ilgili ve sorumludur. Çocukları üzerinde etkileri vardır fakat zorlayıcı ve sınırlandırıcı değildir. Çocuk eğitiminde cezadan ziyade destekleyici bir tavır sergiler (Seven, 2011, s.101). Çocuklarının ilgilerini dikkate alarak yeteneklerini geliştirmeye yönelik bir ortam sunarlar (Yavuzer, 2004, s. 136). Bu tür ebeveynler çocuklarını bir birey olarak görür, çocukların duygu ve düşüncelerine saygı duyar, onları dinleyip onlara söz hakkı verirler. Ebeveynler çocuklarına karşı hoşgörülü davranırken bunu dengeli bir şekilde yaparlar. Çocuğa sınırlar koyarlar ve çocuk bu sınırların içinde özerktir. Çocuk ebeveynlerinden destek alır ve sevgi görür. Bu tutumla büyüyen çocuklar kendine güvenen, atılgan, yaratıcı, tek başına karar verebilen ve sorumluluk sahibi sosyal bireyler olurlar (Ersin, 2010; Kabasakal, 2012). Ebeveynleri ile iletişimleri iyi düzeyde olup, yakın, hassas, ilgili ve duygusal bağa dayalıdır (Nalbantoğlu, 2016). Diğer çocuk yetiştirme tutumlarına nispeten akademik alanda daha başarılı ve madde kullanımına daha az eğilimlidir (Ersin, 2010). Demokratik ebeveynler, çocuğu bir birey olarak değerlendirir, çocuğa kural koymada ve özerkliğini desteklemede dengeli bir yol izler, çocuğun ihtiyaçlarını karşılar ve karşılanmasına ilişkin gerekli ortam ve koşulları oluşturur, çocuk ile etkili bir ilişki kurabilirler. Bu özellikleri sebebiyle demokratik tutum, çocuğun gelişimine büyük ölçüde katkı sağlayan ve çocuk yetiştirme tutumları arasında en sağlıklı ve yapıcı tutumdur.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeline, katılımcılara, araştırma kapsamında kullanılan veri toplama araçlarına, veri toplama sürecine ve veri analizine yönelik bilgiler yer almaktadır.

Araştırma Modeli

Bu araştırma evli ve çocuk sahibi bireylerin evlilik uyumu, çocuk yetiştirme tutumu ve aile işlevselliği arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlayan nicel ve betimsel bir araştırmadır. Bu amaçla çalışma ilişkisel tarama modeli temelinde yürütülmüştür. Tarama çalışmaları bir grubun görüş veya belirli özelliklerini belirlemek amacıyla yapılan araştırmalardır. İlişkisel tarama ise birden fazla değişken arasındaki ilişkinin belirlenmesinde kullanılan modeldir (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2016). Araştırma değişkenleri yapısal eşitlik modeline dayalı olarak incelenmiştir. Yapısal eşitlik modeli, birden çok gözlenen ve gizli değişken arasındaki nedensel ilişkiyi ortaya koyabilen kapsamlı bir istatistiksel tekniktir (Reisinger ve Turner, 1999). Araştırma farklı yaşlardaki bireylerle yürütüleceği için kesitsel araştırma düzeni kullanılmıştır.

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu 2019-2020 yılları arasında Türkiye'nin Orta Karadeniz Bölgesinde orta ölçekli bir ilde bulunan 697 evli ve çocuk sahibi birey oluşturmaktadır. Çalışma grubunun tamamı evli çiftlerden oluşmamaktadır. Çalışma grubunu oluştururken evli ve çocuk sahibi bireylerin tamamına ulaşmak zaman ve maddi açıdan güç olduğu için katılımcılar uygun örnekleme yöntemiyle seçilmiştir. Bu işlem yapılırken çocuk sahibi olmayan, boşanmış ya da eşi hayatta olmayan bireyler araştırmaya dâhil edilmemiştir. Bu işlemin sonucunda 424'ü (%60,8) kadın ve 273'ü (%39,2) erkek olmak üzere toplamda 697 birey çalışma grubunu oluşturmuştur. Araştırma katılımcılarının cinsiyet, yaş, evlilik şekli, evlilik süresi, aile tipi ve çocuk sayısı ile ilgili sosyodemografik bilgileri Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Sosyodemografik Özellikleri

	n	%
Cinsiyet		
Kadın	424	60.8
Erkek	273	39.2
Yaş		
30 ve altı	101	14.5
31-35	126	18.1
36-40	166	23.8
41-45	118	16.9
46 ve üzeri	186	26.7
Evlilik Süresi		
1-10 yıl	228	32.7
11-20 yıl	258	37.0
21-30 yıl	139	19.9
31 yıl ve üzeri	72	10.3
Evlilik Şekli		
Görücü Usulü	351	50.4
Anlaşarak	346	49.6
Çocuk Sayısı		
1	150	21.5
2	275	39.5
3	186	26.7
4 ve üzeri	86	12.3
Aile Tipi		
Çekirdek Aile	592	84.9
Geniş Aile	105	15.1
Toplam	697	100

Tablo 1 incelendiğinde katılımcıların çoğunluğunu kadınların oluşturduğu görülmektedir (n= 424). Tabloya göre katılımcılar çoğunlukla 20 ve altı yıldır evli bireylerdir. Çalışma grubu daha çok bir ve iki çocuğa sahip bireylerden oluşmaktadır. Katılımcıların çoğunluğunun çekirdek aileye sahip olduğu görülmektedir.

Veri Toplama Araçları

Araştırma kapsamında evli ve çocuk sahibi bireylerin evlilik uyumunu ölçmek için Locke ve Wallace (1959) tarafından geliştirilen ve Tutarel-Kışlak (1999) tarafından Türkçeye uyarlanan Evlilikte Uyum Ölçeği (EUÖ), çocuk yetiştirme tutumunu ölçmek için Schaefer ve Bell (1958) tarafından geliştirilen ve Le Compte, Le Compte ve Özer (1978) tarafından Türkçeye uyarlanan Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği (PARI) ve aile işlevselliğini ölçmek için Epstein, Baldwin ve Bishop (1983) tarafından

geliştirilen ve Bulut (1990) tarafından Türkçeye uyarlanan Aile Değerlendirme Ölçeği (ADÖ) kullanılmıştır. Katılımcıların sosyodemografik bilgileri için araştırmacı tarafından Kişisel Bilgi Formu hazırlanmıştır. Veri toplama araçları hakkında daha detaylı bilgiler aşağıda sunulmuştur.

Kişisel Bilgi Formu

Katılımcıların demografik bilgilerine ilişkin veri toplama amacıyla hazırlanan kişisel bilgi formu cinsiyet, yaş, evlilik şekli, evlilik süresi, aile tipi ve çocuk sayısı sorularından oluşmaktadır. Kişisel Bilgi Formu Ek 1'de verilmiştir.

Evlilikte Uyum Ölçeği (EUÖ)

Araştırmada çalışma grubunun evlilik uyumunu ölçmek için Locke ve Wallace (1959) tarafından geliştirilen ve Tutarel-Kışlak (1999) tarafından Türk dili ve kültürüne uyarlaması ve geçerlik-güvenirlik çalışması yapılan Evlilikte Uyum Ölçeği (EUÖ) kullanılmıştır. EUÖ toplamda 15 maddeden oluşmaktadır ve maddeler uyumsuzluktan uyumluluğa doğru artmaktadır. Ölçek evli çiftlere uygulanabileceği gibi evli bireylere de uygulanabilir. Ölçeğin orijinal verisyonunda alınabilecek en düşük puan 2 iken; en yüksek puan 158'dir. Ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı ise .90 olarak hesaplanmıştır (Locke ve Wallace, 1959).

Tutarel-Kışlak (1999) tarafından yapılan Türkiye için geçerlik-güvenirlik çalışmasında analizler sonucunda ölçeğin güvenirlik ile ilgili bulguları psikometrik özellikler yönünden ölçeğin yeterli seviyede olduğu göstermiştir. Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı ölçeğin orijinal versiyonuna yakın (.84) ve iki yarım ve test-tekrar test güvenirliğinin olması (.84) ölçeğin Türkiye için uygulanabilir olduğuna ilişkin kanıtlardır. Geçerlik analzileri ile ölçek iki boyuta ayrılmıştır. Bunlardan birincisi, ilk dokuz maddeyi kapsar ve genel uyum ve duygu, cinsellik, toplumsal kurallar gibi durumlardaki anlaşmayı ifade eder. İkinci faktör ise son altı maddeyi kapsar ve boş zaman etkinlikleri, çatışma çözme, güven gibi ilişki tarzı ile ilgili maddeler yer almaktadır. Bu araştırmanın katılımcıları için EUÖ toplam puan Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı .85 olarak bulunmuştur. Bu değer orijinal ve uyarlama versiyonuna oldukça yakındır.

Ölçeğin puanlama sistemine göre ulaşılabilecek maksimum puan 58'dir. Kesim noktası ise 43.5 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin her bir madde için puanlama sistemi ise şöyledir: 1. madde için 0,1,2,3,4,5,6 puan; 2-9. maddeler için 5,4,3,2,1,0 puan; 10.

madde için 0,0,1 puan; 11. madde için 3,2,1,0 puan; 12. madde için anlaşmazlık durumunda 0, dışarıda bir şeyler yapmak veya evde oturmak ifadeleri için 1 puan; 13. madde için 0,1,2,3 puan; 14. madde için 2,1,0 puan; 15. madde için 0,1,2,2 puan şeklindedir (Tutarel-Kışlak, 1999). Evlilikte Uyum Ölçeği Ek 2'de verilmiştir.

Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği (PARI)

Araştırmada çalışma grubunun çocuk yetiştirme tutumlarını ölçmek için Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği (PARI) kullanılmıştır. Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği (PARI) 1958 yılında Schaefer ve Bell tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin Türkçeye uyarlaması ise 1978 yılında Le Compte, Le Compte ve Özer tarafından yapılmıştır. Ölçeğin orijinal versiyonu 115 maddeden oluşurken Türkçeye uyarlama çalışmalarında anlam kaybına yol açabilecek maddeler çıkarılarak madde sayısı 60' a indirilmiştir. Dörtlü likert tipinde olan ölçek her bir soru için çok uygun buluyorum, oldukça uygun buluyorum, biraz uygun buluyorum ve hiç uygun bulmuyorum şeklinde değerlendirilmektedir (Tamar Kabaklıoğlu, 1991). Ölçeğin test-tekrar test korelasyon katsayısı .58-.88 aralığında ve Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı .89 olarak bulunmuştur (Eroğlu, 2014). Bu araştırmanın katılımcıları için ise Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı .91 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin alt boyutlarına ait Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .56 ile .84 aralığında değişmektedir. Bu değerler ölçeğin uyarlama değerlerine oldukça yakındır. Ölçek aşırı koruyuculuk, demokratik tutum, ev kadınlığı reddetme, eş geçimsizliği, baskı ve disiplin olmak üzere beş faktörden oluşmaktadır. Bu boyutlar şu şekilde açıklanmaktadır:

- Aşırı Koruyuculuk: Ebeveynlerin çocuklarına karşı aşırı kontrol, müdahale, fedakârlık yapma ve çocuktan aktiflik, çalışkanlık ve bağlılık bekleme gibi özellikleri içermektedir. Ölçekte 1, 3, 4, 7, 11, 12, 14, 26, 27, 28, 32, 34, 36, 46, 51, 57 numaralı maddeler olmak üzere 16 madde bu boyut içinde yer almaktadır.
- Demokratik Davranma ve Eşitlik Tanıma Boyutu: Ebeveynlerin çocuklarına hak tanıması, çocuklarını fikirlerini açıklaması için desteklemesi, onlarla arkadaşlık etmesi ve paylaşım yapması gibi özellikleri içerir. Ölçekte 2, 13, 18, 22, 29, 37, 44, 45, 59 numaralı maddeler olmak üzere dokuz madde bu boyut içinde yer almaktadır.
- Ev Kadınlığını Reddetme Boyutu: Bu boyut kadının kendi annesine ya da başkalarına bağlılığını desteklemek, çocuklarla vakit geçirmekten rahatsız olmak, sinirlenmek, bebek bakımından korkmak gibi özellikleri içerir. Ölçekte

6, 9, 16, 17, 21, 23, 31, 38, 41, 42, 49, 52, 55 numaralı maddeler olmak üzere 13 madde bu boyut içinde yer almaktadır.

- Eş Geçimsizliği Boyutu: Eşler arasındaki geçimsizliğin, sorumluluk üstlenmemenin çocuk yetiştirme üzerindeki etkisi gibi özellikleri bandıran boyut 8, 19, 33, 40, 48 ve 54 numaralı maddeler olmak üzere altı maddeyi içermektedir.
- Baskı ve Disiplin Boyutu: Olumsuz çocuk yetiştirme tutumudur. Saldırganlığın ve cinsel davranışın bastırılması, katı bir disiplin anlayışı, çocuğu zorlama ve anne-babanın tek otorite olduğuna inanma gibi özellikleri kapsamaktadır. Bu boyut 5, 10, 15, 20, 24, 25, 30, 35, 39, 43, 47, 50, 53, 56, 58, 60 numaralı maddeler olmak üzere 16 maddeyi içermektedir (Eroğlu, 2014).

Ölçekteki maddeler olumlu veya olumsuz ifadelerden oluşmaktadır. Ölçeğin puanlaması çok uygun buluyorum 4 puan, oldukça uygun buluyorum 3 puan, biraz uygun buluyorum 2 puan ve hiç uygun bulmuyorum 1 puan şeklinde yapılmaktadır. Ancak 2., 29. ve 44. maddeler ters maddeler olup puanları da çok uygun buluyorum 1 puan, oldukça uygun buluyorum 2 puan, biraz uygun buluyorum 3 puan ve hiç uygun bulmuyorum 4 puan şeklinde yapılmaktadır. Her alt faktör, o alt testin tutuma sahip olunduğunu göstermektedir (Öztürk, 2017). Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği Ek 3'te verilmiştir.

Aile Değerlendirme Ölçeği (ADÖ)

Araştırmada çalışma grubunun aile işlevselliğini ölçmek için Aile Değerlendirme Ölçeği (ADÖ) kullanılmıştır. Aile Değerlendirme Ölçeği, McMaster Aile İşlevleri Modeline dayalı olarak 1983 yılında Epstein, Baldwin ve Bishop tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin Türkçe uyarlaması ise 1990 yılında Bulut tarafından yapılmıştır. Toplam 60 maddeden oluşan ölçek 4'lü likert tipi olup her bir madde için aynen katılıyorum, büyük ölçüde katılıyorum, biraz katılıyorum, hiç katılmıyorum şeklinde derecelendirilmiştir. Ölçekteki bazı maddeler sağlıklı işlevleri bazıları ise sağlıksız işlevleri ifade edecek şekilde hazırlanmıştır. Ölçeğin orijinal versiyonunda 53 maddede her boyut için tesadüfi seçilen maddelerin boyutların için Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .72-.92 aralığında değişmektedir. Diğer yedi madde ölçeğin geçerliliğini arttırmak için sonradan eklenmiştir. Ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı boyutlar için .38 ile .86 aralığında değişmektedir (Bulut, 1993). Bu çalışma için ölçeğin toplam puan Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı .92 olarak bulunmuştur.

Ölçek alt boyutlarına ait Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı .31 ile .87 aralığında değişmektedir. Ölçek problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü, genel işlevler olmak üzere yedi alt boyuttan oluşmaktadır. Genel işlevler dışındaki alt boyutlar McMaster Aile İşlevleri Modelinin alt boyutlarıdır. Genel işlevler ise aile sağlığında etkili olan genel işlevleri içermektedir. Bu boyutlar şu şekilde açıklanmaktadır:

- Problem Çözme: Ailenin maddi ve manevi problemlerini işlevlerini yerine getirebilecek seviyede etkili bir şekilde çözebilme yeteneğidir. Problemin fark edilmesinden çözümlenmesine kadar olan dönemi içermektedir. Bu alt boyut 2, 12, 24, 38, 50, 60 numaralı maddeler olmak üzere altı maddeden oluşmaktadır.
- İletişim: Bu boyut ailenin sahip olduğu iletişimin niteliğini ölçmek üzere oluşturulmuştur. Aile üyeleri arasındaki sözlü iletişiminin açık olup olmadığı ve bu iletişimi doğrudan kurup kurmadığı üzerinden ailenin etkili bir iletişim tarzına sahip olup olmadığı belirlenmeye çalışılır. Etkili bir iletişime sahip aileler açık ve doğrudan bir iletişim tarzı benimserler. Bu alt boyut 3, 14, 18, 22, 29, 35, 43, 52, 59 numaralı maddeler olmak üzere dokuz maddeden oluşmaktadır.
- Roller: Ailenin bütün ihtiyaçlarını karşılaması için oluşturulan davranış kalıplarıdır. Bu boyut ailenin davranış kalıplarını geliştirebilme düzeyine odaklanmıştır. Aynı zamanda görevlerin belirgin olup olmaması, bu görevlerin aile üyeleri arasında eşit bir şekilde dağılıp dağılmaması ve aile üyeleri tarafından sorumluluğu alınarak yerine getirip getirilmemesi de bu boyut içinde yer almaktadır. Bu alt boyut 4, 8, 10, 15, 23, 30, 34, 40, 45, 53, 58 numaralı maddeler olmak üzere 11 maddeden oluşmaktadır.
- Duygusal Tepki Verebilme: Bu boyut ailenin uyaranlara karşı doğru tepki verebilme düzeyi üzerine odaklanmıştır. Bu tepkiler olumlu ve olumsuz duygu ifadesini içermektedir. Bu işlevi yerine getiren ailelerde aile üyeleri genellikle duygularını sözel ya da davranışsal olarak ifade edebilirler. Bu alt boyut 9, 19, 28, 39, 49, 57 numaralı maddeler olmak üzere altı maddeden oluşmaktadır.
- Gereken İlgiyi Gösterebilme: Bu boyut aile üyeleri arasındaki ilgi, bakım ve sevgiyi ifade etmektedir. Sağlıklı ailelerde bu işlev orta düzeydedir. Aşırı ilgi ve ilgisizlik ise bu işlevin yerine getirilmediğini göstermektedir. Aşırı ilgi aile üyelerinin bağımlı olduğunu gösterirken ilginin az olması ise aile üyelerinde

sevgi bağının ve ilginin yetersiz olduğunu göstermektedir. Bu alt boyut 5, 13, 25, 33, 37, 42, 54 numaralı maddeler olmak üzere yedi maddeden oluşmaktadır.

- Davranış Kontrolü: Bu boyut ailenin üyelerin davranışlarını standart ve disiplinle kontrolü üzerinde odaklanmıştır. Bu boyutta aile üyelerinin tehlikeler karşısındaki davranışları, davranış kontrolünün esnek, katı, serbest ve düzensiz olup olmadığı değerlendirilir. Bu alt boyut 7, 17, 20, 27, 32, 44, 47, 48, 55 numaralı maddeler olmak üzere dokuz maddeden oluşmaktadır.
- Genel İşlevler: Bu boyut diğer altı alt boyutu da içererek ailenin genel sağlıklılık durumuna ilişkin bilgi toplamayı ifade eder. Bu alt boyut 1, 6, 11, 16, 21, 26, 31, 36, 41, 46, 51, 56 numaralı maddeler olmak üzere 12 maddeden oluşmaktadır (Erbay, 2013).

Ölçeğin puanlamasında 1'den 4'e kadar puan verilerek yapılmaktadır. Puanlaması aynen katılıyorum 1 puan, büyük ölçüde katılıyorum 2 puan, biraz katılıyorum 3 puan, hiç katılmıyorum 4 puan şeklindedir. Buradaki 1 puan sağlıklılığı ifade ederken 4 puan sağlıksızlığı ifade etmektedir. Ölçekteki 1., 4., 5., 7., 8., 9., 11., 13., 14., 15., 19., 21., 22., 25., 27., 28., 31., 33., 34., 35., 37., 39., 41., 42., 44., 45., 47., 48., 51., 52., 53., 54. ve 58. maddeler ters madde olup puanlaması da aynen katılıyorum 4 puan, büyük ölçüde katılıyorum 3 puan, biraz katılıyorum 2 puan, hiç katılmıyorum 1 puan şeklinde yapılmaktadır. Bu işlemlerden sonra her bireyin bir boyuttan aldığı toplam puan o boyuttaki soru sayısına bölünmesi ile ortalama puan elde edilir. Yedi boyuttan elde edilen ortalama puanının ortalaması alınarak aile puanları hesaplanır. Burada ayırt edici puan 2'dir. Her madde için 2 üzeri puana sahip bireyler sağlıksız aile işlevine, 2 altı puana sahip bireyler sağlıklı aile işlevlerine sahiptir (Erbay, 2013). Diğer bir değişle puan arttıkça ailenin sağlıksız, puan azaldıkça ailenin sağlıklı bir özellik göstermektedir. Aile Değerlendirme Ölçeği Ek 4'te verilmiştir.

Veri Toplama Süreci

Araştırma verileri 2019-2020 yılları arasında Türkiye'nin Orta Karadeniz Bölgesi'nde orta ölçekli bir ilde bulunan evli ve çocuk sahibi bireylerden uygun örnekleme yoluyla toplanmıştır. Veri toplama sürecinden önce veri toplama araçlarına ilişkin ölçme araçlarını uyarlayan kişilerden gerekli izinler alınmış ve daha sonra veri toplama sürecine başlanmıştır. Araştırmaya katılan bireylere araştırmanın amacı, gizlilik ve gönüllülük ilkeleri hakkında bilgi verilmiş ve bilgilendirilmiş onam formu sunulmuştur. Onayları alınan ve gönüllü olan bireylere ölçme araçları uygulanmıştır.

Katılımcılar araştırma kapsamında uygulanan form ve ölçekleri 30-35 dakikada arasında tamamlamıştır.

Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında uygulanan veri toplama araçlarından elde edilen veriler analiz edilmeden önce bir veya birden fazla maddeyi işaretlemeyen ya da aynı maddede birden fazla işaretleme yapan bireylerin verileri analize dâhil edilmemiştir. Düzenlenen verilerin analizi için IBM Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) 23 ve AMOS 24 programı kullanılmıştır. Toplanan veriler bu programa aktarılmış ve her bir araştırma sorusu için gerekli analizler yapılmıştır. Verilerin analizinden önce verilerin normalliği incelenmiştir. Verilerin analizinde öncelikle frekans, yüzde dağılımı vb. değerleri için betimsel istatistik kullanılmıştır. Temel değişkenler olan evlilik uyumu, çocuk yetiştirme tutumu ve aile işlevselliği değişkenleri arasındaki ilişki için Pearson korelasyon analizi kullanılmıştır. Temel değişkenlerin etki düzeylerini ölçmek ve oluşturulan modeli sınamak için yapısal eşitlik modeli kullanılmıştır. Temel değişkenlerin yaş, evlilik süresi ve çocuk sayısı değişkenlerine göre farklılaşma durumunu belirlemek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile analiz yapılmıştır. Temel değişkenlerin cinsiyet, evlilik şekli ve aile tipi değişkenleri açısından farklılaşma düzeyini belirlemek için bağımsız örneklemler *t* testi yapılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın amacı doğrultusunda çalışma grubunun evlilik uyumu, çocuk yetiştirme tutumu ve aile işlevselliği arasındaki ilişki, oluşturulan model kapsamında bu temel değişkenlerin etki düzeyleri ve temel değişkenlerin sosyodemografik değişkenlere göre farklılaşma durumuna ilişkin bulgular tablolar halinde verilmiştir.

Evlilik Uyumu, Çocuk Yetiştirme Tutumu ve Aile İşlevselliğine Yönelik Betimsel Analiz Bulguları

Çalışma grubunun evlilik uyumu, çocuk yetiştirme tutumu ve aile işlevselliğini ölçmek amacıyla uygulanan Evlilikte Uyum Ölçeği ve alt boyutları, Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği ve alt boyutları ve Aile Değerlendirme Ölçeği ve alt boyutlarına ait betimsel istatistik analizi sonucu elde edilen ortalama ve standart sapma bilgileri Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. EUÖ, PARI ve ADÖ Betimsel İstatistik Analiz Bulguları

	$\bar{x}$	ss
EUÖ	44.25	8.06
Anlaşma	35.12	6.45
İlişki Tarzı	9.12	2.23
PARI	145.82	24.43
Aşırı Koruyuculuk	41.99	9.17
Demokratik Davranma ve Eşitlik Tanıma	24.57	4.00
Ev Kadınlığını Reddetme	28.53	6.38
Eş Geçimsizliği	13.50	3.82
Baskı ve Disiplin	37.21	8.00
ADÖ	119.24	29.79
Problem Çözme	11.18	3.96
İletişim	17.71	5.23
Roller	23.53	5.11
Duygusal Tepki Verebilme	11.52	4.27
Gereken İlgiyi Gösterebilme	13.36	4.57
Davranış Kontrolü	19.91	3.86
Genel İşlevler	22.00	8.13

Tablo 2'de görüldüğü gibi katılımcıların EUÖ'den elde edilen evlilik uyumu toplam puan ortalamaları $\bar{x}$= 44.25 olarak hesaplanmıştır. Bu değer kesim noktası olan 43.5'den yüksektir. PARI'den elde edilen toplam puan ortalamaları $\bar{x}$= 145.82 olarak hesaplanmıştır. PARI alt boyut ortalamaları 13.50-41.99 aralığında değişmektedir. ADÖ'den elde edilen toplam puan ortalamaları $\bar{x}$= 119.24 olarak hesaplanmıştır. ADÖ alt boyut ortalamaları 11.18-23.53 aralığında değişmektedir.

Evlilik Uyumu, Çocuk Yetiştirme Tutumu ve Aile İşlevselliğine Yönelik Pearson Korelasyon Analizi Bulguları

Katılımcılardan elde edilen Evlilikte Uyum Ölçeği, Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği ve Aile Değerlendirme Ölçeği verileri arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizine ait bulgular Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. EUÖ, PARIve ADÖ Arasındaki İlişkiye Yönelik Pearson Korelasyon Analizi Bulguları

	EUÖ	PARI	ADÖ
EUÖ	1		
PARI	-.02	1	
ADÖ	-.36*	.14*	1

*p < .01, EUÖ: Evlilikte Uyum Ölçeği, PARI: Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği, ADÖ: Aile Değerlendirme Ölçeği

Tablo 3 incelendiğinde EUÖ ile ADÖ arasında negatif ($p<.01$) anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Fakat EUÖ ile PARI arasındaki anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir. PARI ile ADÖ arasında ise pozitif ($p<.01$) anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Evlilikte Uyum Ölçeği'nin toplam puanı ve alt boyutları, Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği'nin toplam puanı ve alt boyutları ve Aile Değerlendirme Ölçeği'nin toplam puanı ve alt boyutları arasındaki ilişkiyi sunan Pearson korelasyon analizine ilişkin bulgular Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. EUÖ, PARI ve ADÖ Alt Boyutları Arasındaki İlişkiye Yönelik Pearson Korelasyon Analizi Bulguları

	EUÖ	ANL	İT	PARI	AK	DDE	EKR	EG	BD	ADÖ	PÇ	İLET	Roller	DTV	GİG	DK	Gİ
EUÖ	1																
ANL	.98**	1															
İT	.79**	.64**	1														
PARI	-.02	-.01	-.04	1													
AK	.09*	.09*	.05	.87**	1												
DDE	.09*	.09*	.06	.66**	.50**	1											
EKR	-.15**	-.15**	-.14**	.70**	.39**	.40**	1										
EG	-.27**	-.24**	-.26**	.63**	.36**	.40**	.56**	1									
BD	.04	.04	.02	.86**	.77**	.44**	.43**	.40**	1								
ADÖ	-.36**	-.34**	-.30**	.14**	.07	-.11**	.17**	.19**	.18**	1							
PÇ	-.38**	-.37**	-.30**	.05	-.01	-.08*	.10**	.10**	.09*	.75**	1						
İLET	-.36**	-.35**	-.28**	.13**	.04	-.09*	.18**	.17**	.18**	.89**	.68**	1					
Roller	-.34**	-.33**	-.30**	.10**	.02	-.11**	.19**	.21**	.09*	.80**	.50**	.64**	1				
DTV	-.27**	-.25**	-.25**	.13**	.09*	-.12**	.12**	.16**	.18**	.87**	.60**	.77**	.60**	1			
GİG	-.19**	-.17**	-.20**	.10**	.06	-.11**	.11**	.13**	.13**	.84**	.49**	.70**	.63**	.72**	1		
DK	-.15**	-.14**	-.11**	.14**	.08*	-.05	.15**	.15**	.16**	.72**	.47**	.56**	.55**	.56**	.54**	1	
Gİ	-.36**	-.35**	-.30**	.14**	.09*	-.09*	.12**	.18**	.19**	.95**	.70**	.83**	.69**	.81**	.78**	.64**	1

*p < .05, **p < .01, EUÖ: Evlilikte Uyum Ölçeği, ANL: Anlaşma, İT: İlişki Tarzı, PARI: Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği, AK: Aşırı Koruyuculuk, DDE: Demokratik Davranma ve Eşitlik Tanıma, EKR: Ev Kadınlığını Reddetme, EG: Eş Geçimsizliği, BD: Baskı ve Disiplin, ADÖ: Aile Değerlendirme Ölçeği, PÇ: Problem Çözme, İLET: İletişim, DTV: Duygusal Tepki Verebilme, GIG: Gereken İlgiyi Gösterebilme, DK: Davranış Kontrolü, Gİ: Genel İşlevler

Tablo 4'e göre EUÖ'den elde edilen toplam puan ile PARI'nın aşırı koruyuculuk, demokratik davranma ve eşitlik tanıma, ev kadınlığını reddetme ve eş geçimsizliği boyutları arasında anlamlı bir ilişki tespit edilirken; baskı ve disiplin boyutu arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir. EUÖ toplam puanı ile aşırı koruyuculuk ve demokratik davranma arasında pozitif yönde ($p<.05$) anlamlı bir ilişki; ev kadınlığını reddetme ve eş geçimsizliği ile negatif yönde ($p<.01$) anlamlı bir ilişki bulunmuştur. EUÖ toplam puanı ile ADÖ'nün bütün boyutları arasında anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Bu ilişki ise negatif yönde ($p<.01$) anlamlılık göstermektedir.

EUÖ'nün boyutu olan anlaşmanın PARI'nın aşırı koruyuculuk, demokratik davranma ve eşitlik tanıma, ev kadınlığını reddetme ve eş geçimsizliği boyutları arasında anlamlı bir ilişki tespit edilirken; baskı ve disiplin boyutu arasında anlamlı bir ilişki tespit edilemediği görülmektedir. Anlaşma boyutunun, aşırı koruyuculuk ve demokratik davranma ve eşitlik tanıma boyutları ile pozitif yönde ($p<.05$) anlamlı bir ilişki; ev kadınlığını reddetme ve eş geçimsizliği boyutları ile negatif yönde ($p<.01$) anlamlı bir ilişki gösterdiği bulunmuştur. EUÖ'nün boyutu olan anlaşma ile ADÖ'nün bütün boyutları ile arasında negatif yönde ($p<.01$) anlamlı bir ilişki bulunmuştur. EUÖ'nin bir diğer boyutu olan ilişki tarzı ile PARI'nın ev kadınlığını reddetme ve eş geçimsizliği boyutları arasında negatif yönde ($p<.01$) anlamlı bir ilişki tespit edilirken; aşırı koruyuculuk, demokratik davranma ve eşitlik tanıma ve baskı ve disiplin boyutları arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir. İlişki tarzı alt boyutu ile ADÖ'nin bütün boyutları arasında negatif yönde ($p<.01$) anlamlı bir ilişki saptanmıştır.

PARI toplam puanı ile EUÖ'nin tüm boyutları arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir. PARI toplam puanı ile ADÖ'nin problem çözme dışındaki tüm boyutları arasında pozitif yönde ($p<.01$) anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. PARI'nın aşırı koruyuculuk alt boyutu ile ADÖ'nin duygusal tepki verebilme, davranış kontrolü ve genel işlevler boyutları arasında pozitif yönde ($p<.05$) anlamlı bir ilişki tespit edilmiş fakat problem çözme, iletişim, roller ve gereken ilgiyi gösterebilme alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir. PARI'nın demokratik davranma ve eşitlik tanıma boyutu ile ADÖ'nin problem çözme ($p<.05$), iletişim ($p<.05$), roller ($p<.01$), duygusal tepki verebilme ($p<.01$), gereken ilgiyi gösterebilme ($p<.01$) ve genel işlevler ($p<.05$) boyutları arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır. PARI'nın ev kadınlığını reddetme ve eş geçimsizliği boyutları ile ADÖ'nin bütün boyutları arasında pozitif yönde ($p<.01$) anlamlı bir ilişki saptanmıştır. PARI'nın baskı

ve disiplin boyutu ile ADÖ'nin problem çözme ($p<.05$), iletişim ($p<.01$), roller ($p<.05$), duygusal tepki verebilme ($p<.01$), gereken ilgiyi gösterebilme ($p<.01$), davranış kontrolü ($p<.01$) ve genel işlevler ($p<.01$) boyutları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

ADÖ toplam puanı ile EUÖ boyutları anlaşma ve ilişki tarzı arasında negatif yönde ($p<.01$) anlamlı bir ilişki bulunmuştur. ADÖ toplam puanı ile PARI'nın aşırı koruyuculuk boyutu dışındaki bütün boyutları arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Bu ilişki demokratik davranma ve eşitlik tanıma boyutunda negatif yönde ($p<.01$) anlamlılık gösterirken; ev kadınlığını reddetme, eş geçimsizliği ve baskı ve disiplin boyutlarında pozitif yönde ($p<.01$) anlamlılık göstermektedir.

Ölçüm Modeline Yönelik Analiz Bulguları

Araştırmanın kuramsal temeline dayalı olarak evlilik uyumu, çocuk yetiştirme tutumu ve aile işlevselliği içeren ve etki düzeylerini incelemeyi amaçlayan yapısal bir model oluşturulmuştur. Yapısal eşitlik modelinden önce araştırmanın gözlenen değişkenlerinin örtük değişkenlerini temsil etme durumunu saptamak amacıyla ölçüm modeli test edilmiştir. Oluşturulan ölçüm modeli Şekil 1'de verilmiştir.

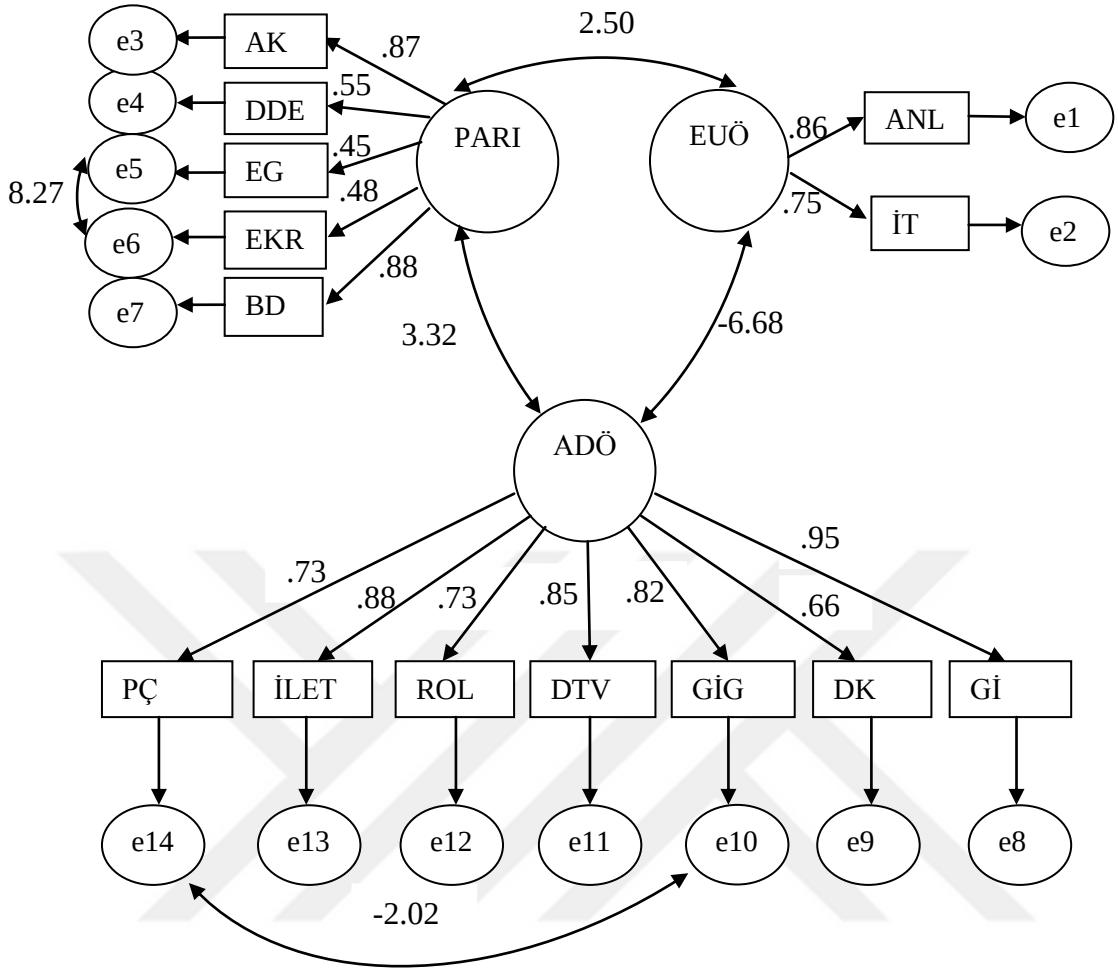

EUÖ: Evlilikte Uyum Ölçeği, ANL: Anlaşma, İT: İlişki Tarzı, PARI: Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği, AK: Aşırı Koruyuculuk, DDET: Demokratik Davranma ve Eşitlik Tanıma, EG: Eş Geçimsizliği, EKR: Ev Kadınlığını Reddetme, BD: Baskı ve Disiplin, ADÖ: Aile Değerlendirme Ölçeği, PÇ: Problem Çözme, İLET: İletişim, ROL: Roller, DTV: Duygusal Tepki Verebilme, GİG: Gereken ilgiyi Gösterebilme, DK: Davranış Kontrolü, Gİ: Genel İşlevler

Şekil 1. Ölçüm Modeli ve Standardize Edilmiş Yol Katsayıları

Şekil 1'de görüldüğü gibi ölçüm modeline ait standardize edilmiş yol katsayıları çocuk yetiştirme tutumunda .45-.88 aralığında; evlilik uyumunda .75-.86 aralığında; aile işlevselliğinde .66-.95 aralığında değişmektedir.

Oluşturulan ölçüm modeline ilişkin yapılan analiz sonucu elde edilen uyum iyiliği indeksleri Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Ölçüm Modeline İlişkin Uyum İyiliği İndeksleri

Model Uyum İndeksleri	Ölçüm Modeli	İyi Uyum	Kabul Edilebilir Uyum
χ 2	435.55	$0 \leq \chi 2 \leq 2df$	$2df < \chi 2 \leq 3df$
p	.00	$.05 \leq p \leq 1$	$.01 < p \leq .05$
χ 2 /sd	6.04	$0 \leq \chi 2 /sd \leq 3$	$3 \leq \chi 2 /sd \leq 5$
GFI	.92	≥.90	≥.85
AGFI	.88	≥.90	≥.85
RMSEA	.08	≤.05	≤.08
SRMR	.08	≤.05	≤.08
NFI	.92	≥.95	≥.90
CFI	.93	≥.97	≥.95
IFI	.93	≥.95	≥.90

Tablo 5 incelendiğinde ölçüm modeline ait uyum indekslerinden χ 2 /sd = 6.04 ve p = .00 olarak hesaplanmıştır. Modele ait diğer uyum değerleri GFI = .92, AGFI = .88, RMSEA = .08, SRMR = .08, NFI = .92, CFI = .93 ve IFI = .93 olarak hesaplanmıştır. Bütün bu değerler modelin kabul edilebilir veya iyi uyum gösterdiğini (Çelik ve Yılmaz, 2013; Karagöz, 2016) ortaya koymaktadır.

Ölçüm modeli test edildiğinde örtük değişkenlerden gözlenen değişkenlere giden standardize edilmiş yol katsayıları, standart hata ve *t* değerleri Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Ölçüm Modeli Standardize Edilmiş Yol Katsayıları, Standart Hata ve *t* Değerleri

Örtük Değişkenler	Gözlenen Değişkenler	Standardize Edilmiş Yol Katsayıları	SH	*t*
EUÖ	ANL	.86*		
	İT	.75*	.02	10.29
	AK	.87*		
PARI	DDET	.55*	.01	14.70
	EG	.45*	.01	11.77
	EKR	.48*	.03	12.70
	BD	.88*	.03	22.90
	PÇ	.73*		
	İLET	.88*	.06	23.93
	ROL	.73*	.06	19.64
ADÖ	DTV	.85*	.05	23.17
	GİG	.82*	.06	19.55
	DK	.66*	.05	17.66
	Gİ	.95*	.10	26.03

*p < .01, ANL: Anlaşma, İT: İlişki Tarzı, AK: Aşırı Koruyuculuk, DDE: Demokratik Davranma ve Eşitlik Tanıma, EG: Eş Geçimsizliği, EKR: Ev Kadınlığını Reddetme, BD: Baskı ve Disiplin, PÇ: Problem Çözme, İLET: İletişim, ROL: Roller, DTV: Duygusal Tepki Verebilme, GİG: Gereken ilgiyi Gösterebilme, DK: Davranış Kontrolü, Gİ: Genel İşlevler

Tablo 6'ya göre ölçüm modeline ilişkin elde edilen standardize edilmiş yol katsayıları .45 ile .95 ve standart hata değerleri .01-.10 aralığında değişmektedir. Ölçüm modeline ait *t* değerleri 10.29-26.03 aralığında değişmekte ve hepsi p<.01 düzeyinde anlamlılık göstermektedir. Bu bulgular yapısal eşitlik modelinin test edilmesi için uygun olduğunu göstermektedir.

Yapısal Eşitlik Modeline Yönelik Analiz Bulguları

Ölçüm Modeli test edildikten sonra evlilik uyumu, çocuk yetiştirme tutumu ve aile işlevselliğini içeren yapısal eşitlik modeli test edilmiştir. Yapısal eşitlik modeli Şekil 2'de verilmiştir.

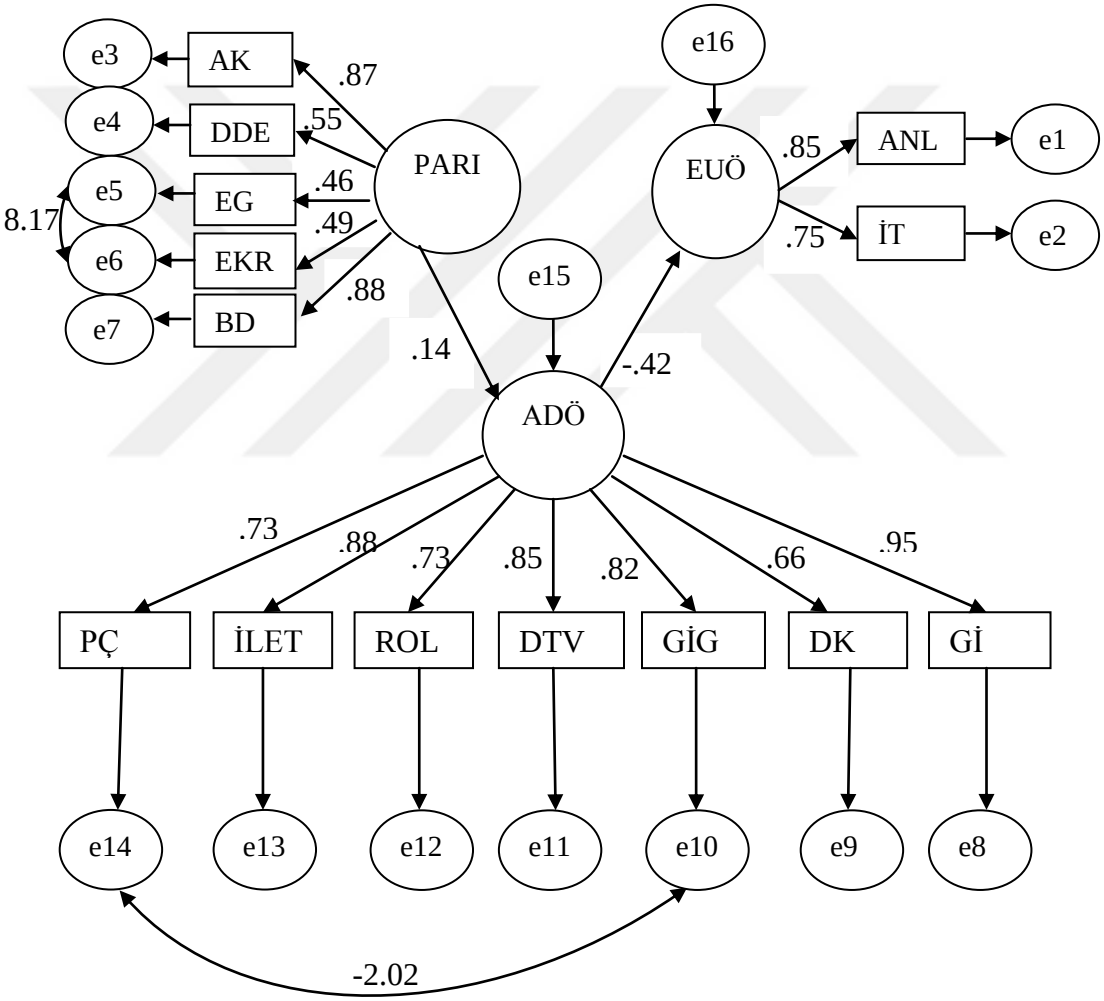

EUÖ: Evlilikte Uyum Ölçeği, ANL: Anlaşma, İT: İlişki Tarzı, PARI: Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği, AK: Aşırı Koruyuculuk, DDE: Demokratik Davranma ve Eşitlik Tanıma, EG: Eş Geçimsizliği, EKR: Ev Kadınlığını Reddetme, BD: Baskı ve Disiplin, ADÖ: Aile Değerlendirme Ölçeği, PÇ: Problem Çözme, İLET: İletişim, ROL: Roller, DTV: Duygusal Tepki Verebilme, GİG: Gereken ilgiyi Gösterebilme, DK: Davranış Kontrolü, Gİ: Genel İşlevler

Şekil 2. Yapısal Eşitlik Modeli ve Standardize Edilmiş Yol Katsayıları

Şekil 2'ye göre yapısal eşitlik modelinin standardize edilmiş yol katsayıları çocuk yetiştirme tutumları için .46 -.88 aralığında; evlilik uyumu için .75-.85 aralığında; aile işlevselliği için .66-.95 aralığında değişmektedir.

Yapısal eşitlik modeline ilişkin yapılan analiz sonucu elde edilen uyum iyiliği indeksleri Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7. Yapısal Eşitlik Modeline İlişkin Uyum İyiliği İndeksleri

Model Uyum İndeksleri	Yapısal Eşitlik Modeli	İyi Uyum	Kabul Edilebilir Uyum
χ 2	443.18	$0 \leq \chi 2 \leq 2df$	$2df < \chi 2 \leq 3df$
p	.00	$.05 \leq p \leq 1.00$	$.01 < p \leq .05$
χ 2 /sd	6.07	$0 \leq \chi 2 /sd \leq 3$	$3 \leq \chi 2 /sd \leq 5$
GFI	.92	≥.90	≥.85
AGFI	.88	≥.90	≥.85
RMSEA	.08	≤.05	≤.08
SRMR	.08	≤.05	≤.08
NFI	.92	≥.95	≥.90
CFI	.93	≥.97	≥.95
IFI	.93	≥.95	≥.90

Tablo 7 incelendiğinde yapısal modele ait uyum indekslerinden χ 2 /sd = 6.07 ve p = .00 olarak hesaplanmıştır. Modele ait diğer uyum değerleri GFI = .92, AGFI = .88, RMSEA = .08, SRMR = .08, NFI = .92, CFI = .93 ve IFI = .93 olarak hesaplanmıştır. Bütün bu değerler modelin kabul edilebilir veya iyi uyum değer aralığında (Çelik ve Yılmaz, 2013; Karagöz, 2016) uyum gösterdiğini ortaya koymaktadır.

Yapısal modele ait örtük değişkenlerden gözlenen değişkenlere giden standardize edilmiş yol katsayıları, standart hata ve *t* değerleri Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8. Yapısal Eşitlik Modelinin Standardize Edilmiş Yol Katsayıları, Standart Hata ve *t* Değerleri

Örtük Değişkenler	Gözlenen Değişkenler	Standardize Edilmiş Yol Katsayıları	SH	*t*
EUÖ	ANL	.85*		
	İT	.75*	.03	10.03
PARI	AK	.87*		
	DDET	.55*	.01	14.71
	EG	.46*	.01	11.90
	EKR	.49*	.03	12.78
	BD	.88*	.03	22.79
ADÖ	PÇ	.73*		
	İLET	.88*	.06	23.93
	ROL	.73*	.06	19.64
	DTV	.85*	.05	23.17
	GİG	.82*	.06	19.55
	DK	.66*	.05	17.66
	Gİ	.95*	.10	26.03
PARI	Aİ	.14*	.01	3.40
ADÖ	EU	-.42*	.08	-9.18

*p < .01, EUÖ: Evlilikte Uyum Ölçeği, ANL: Anlaşma, İT: İlişki Tarzı, PARI: Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği, AK: Aşırı Koruyuculuk, DDET: Demokratik Davranma ve Eşitlik Tanıma, EG: Eş Geçimsizliği, EKR: Ev Kadınlığını Reddetme, BD: Baskı ve Disiplin, ADÖ: Aile Değerlendirme Ölçeği, PÇ: Problem Çözme, İLET: İletişim, ROL: Roller, DTV: Duygusal Tepki Verebilme, GİG: Gereken ilgiyi Gösterebilme, DK: Davranış Kontrolü, Gİ: Genel İşlevler

Tablo 8'e göre yapısal modele ilişkin elde edilen standardize edilmiş yol katsayıları .46 ile .95 ve standart hata değerleri .01-.10 aralığında değişmektedir. Değişkenlerin *t* değerleri 3.40-26.03 aralığında değişmekte ve hepsi p<.01 düzeyinde anlamlılık göstermektedir. Yol analizine göre ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumu aile işlevselliği üzerinde pozitif anlamlı bir etkiye sahiptir (β = .14, *t* = 3.40, p<.01). Aile işlevselliği de evlilik uyumu üzerinde negatif anlamlı bir etkiye sahiptir (β = -.42, *t* = -9.18, p<.01).

Evlilik Uyumu, Çocuk Yetiştirme Tutumu ve Aile İşlevselliğinin Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşma Durumuna Yönelik Bağımsız Örneklem *t* Testi Bulguları

Katılımcılardan elde edilen evlilik uyumu puanlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşma durumunu belirlemek amacıyla uygulanan bağımsız örneklem *t* testi analizinin bulguları Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9. Evlilikte Uyum Ölçeği ve Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bağımsız Örneklem *t* Testi Bulguları

Toplam Puan ve Alt Boyutlar	Cinsiyet	n	x̄	ss	sd	*t*	p
Toplam Puan	Kadın	424	43.54	8.38	695	-2.88	.00*
	Erkek	273	45.34	7.42			
Anlaşma	Kadın	424	34.67	6.60	695	-2.31	.02*
	Erkek	273	35.82	6.16			
İlişki Tarzı	Kadın	424	8.87	2.41	674.32	-3.95	.00*
	Erkek	273	9.51	1.85			

*p < .05

Tablo 9'a göre çalışma grubunun evlilik uyumu toplam puanları ($t(695) = -2.88$, $p<.05$), anlaşma boyut puanları ($t(695) = -2.31$, $p<.05$) ve ilişki tarzı boyut puanları ($t(674.32) = -3.95$, $p<.05$) cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir. Fark incelendiğinde toplam puanda erkeklerin evlilik uyumunun ($\bar{x} = 45.34$), kadınların evlilik uyumundan ($\bar{x} = 43.54$) anlamlı derecede daha yüksek olduğu görülmektedir. Anlaşma boyutunda erkeklerin evlilik uyumu ortalamaları ($\bar{x} = 35.82$), kadınların evlilik uyumu ortalamalarından ($\bar{x} = 34.67$) anlamlı derecede daha yüksektir. İlişki tarzı boyutunda da erkeklerin evlilik uyumu ortalamaları ($\bar{x} = 9.51$), kadınların evlilik uyumu ortalamalarından ($\bar{x} = 8.87$) anlamlı derecede daha yüksektir.

Katılımcıların çocuk yetiştirme tutumlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşma durumunu belirlemek amacıyla yapılan bağımsız örneklem *t* testi analizinin bulguları Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10. Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği ve Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bağımsız Örneklem *t* Testi Bulguları

Toplam Puan ve Alt Boyutlar	Cinsiyet	n	x̄	ss	sd	*t*	p
Toplam Puan	Kadın	424	145.45	25.04	695	-.48	.62
	Erkek	273	146.38	23.48			
Aşırı Koruyuculuk	Kadın	424	41.58	9.47	695	-1.45	.14
	Erkek	273	42.62	8.67			
Demokratik Davranma ve Eşitlik Tanıma	Kadın	424	24.72	3.95	695	1.22	.22
	Erkek	273	24.34	4.06			
Ev Kadınlığını Reddetme	Kadın	424	28.56	6.57	695	.14	.88
	Erkek	273	28.49	6.08			
Eş Geçimsizliği	Kadın	424	14.01	3.85	695	4.45	.00*
	Erkek	273	12.71	3.62			
Baskı ve Disiplin	Kadın	424	36.57	8.00	695	-2.66	.00*
	Erkek	273	38.21	7.91			

*p < .05

Tablo 10'a göre katılımcılardan elde edilen PARI'nın boyutları eş geçimsizliği puanı ($t(695) = 4.45$, $p<.05$) ve baskı ve disiplin puanı ($t(695) = -2.66$, $p<.05$) cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Farklılaşma incelendiğinde kadınların eş geçimsizliği ortalamaları ($\bar{x} = 14.01$), erkeklerin eş geçimsizliği ortalamalarından ($\bar{x} = 12.71$) anlamlı düzeyde daha yüksektir. Erkeklerin baskı ve disiplin ortalamaları ($\bar{x} = 38.21$) ise kadınların baskı ve disiplin ortalamalarından ($\bar{x} = 36.57$) anlamlı düzeyde daha yüksektir. Diğer taraftan ölçeğin toplam puanının, aşırı koruyuculuk, demokratik davranma ve eşitlik tanıma ve ev kadınlığını reddetme boyutlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşmadığı yapılan analiz sonucunda bulunmuştur.

Çalışma grubunun aile işlevselliği puanlarının cinsiyete göre farklılaşma durumunu tespit etmek amacıyla yapılan bağımsız örneklem *t* testi analizinin bulguları Tablo 11'de verilmiştir.

Tablo 11. Aile Değerlendirme Ölçeği ve Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bağımsız Örneklem *t* Testi Bulguları

Toplam Puan ve Alt Boyutlar	Cinsiyet	n	x̄	ss	sd	*t*	p
Toplam Puan	Kadın	424	117.93	29.46	695	-1.44	.15
	Erkek	273	121.26	30.25			
Problem Çözme	Kadın	424	10.99	3.83	695	-1.61	.10
	Erkek	273	11.49	4.13			
İletişim	Kadın	424	17.50	5.14	695	-1.34	.18
	Erkek	273	18.04	5.37			
Roller	Kadın	424	23.49	5.37	633.62	-.26	.79
	Erkek	273	23.59	4.70			
Duygusal Tepki Verebilme	Kadın	424	11.16	4.24	695	-2.80	.00*
	Erkek	273	12.08	4.27			
Gereken İlgiyi Gösterebilme	Kadın	424	13.30	2.80	695	-.69	.70
	Erkek	273	13.44	3.02			
Davranış Kontrolü	Kadın	424	19.74	3.78	695	-1.40	.16
	Erkek	273	20.16	3.97			
Genel İşlevler	Kadın	424	21.72	7.98	695	-1.11	.26
	Erkek	273	22.42	8.34			

*p < .05

Tablo 11 incelendiğinde katılımcılardan elde edilen ADÖ'nin boyutu duygusal tepki verebilme puanının ($t(695) = -2.80$, $p<.05$) cinsiyet değişkenine göre anlamlı derecede farklılaştığı tespit edilmiştir. Erkeklerin duygusal tepki verebilme ortalamaları ($\bar{x} = 12.08$), kadınların duygusal tepki verebilme ortalamalarından ($\bar{x} = 11.16$) anlamlı derecede daha yüksektir. Toplam puan ve diğer boyutlar olan problem çözme, iletişim, roller, gereken ilgiyi gösterebilme, davranış kontrolü ve genel işlevler puanlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşmadığı görülmektedir.

Evlilik Uyumu, Çocuk Yetiştirme Tutumu ve Aile İşlevselliğinin Yaş Değişkenine Göre Farklılaşma Durumuna Yönelik Tek Yönlü Varyans (ANOVA) Analizi Bulguları

Çalışma grubunun Evlilikte Uyum Ölçeği'nden aldığı puan ortalamalarının yaşa göre farklılaşma durumunu belirlemek için yapılan ANOVA bulguları Tablo 12'de verilmiştir.

Tablo 12. Evlilikte Uyum Ölçeği ve Yaş Değişkenine İlişkin ANOVA Bulguları

Toplam Puan ve Alt Boyutlar		Karelerin Toplamı	sd	Ortalama Farkları	F	p
Toplam Puan	Gruplar Arası	55.01	4	13.75	.21	.93
	Grup İçi	45252.05	692	65.39		
	Toplam	45307.06	696			
Anlaşma	Gruplar Arası	59.98	4	14.99	.35	.83
	Grup İçi	28922.16	692	41.79		
	Toplam	28982.14	696			
İlişki Tarzı	Gruplar Arası	20.70	4	5.17	1.03	.38
	Grup İçi	3450.19	692	4.98		
	Toplam	3470.89	696			

*p < .05

Tablo 12 incelendiğinde katılımcıların EUÖ puan ortalamalarının yaş değişkenine göre farklılaşmadığı görülmektedir.

Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği ortalamaların yaşa göre farklılaşma durumunu incelemek için yapılan ANOVA bulguları Tablo 13'te sunulmuştur.

Tablo 13. Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği ve Yaş Değişkenine İlişkin ANOVA Bulguları

Toplam Puan ve Alt Boyutlar		Karelerin Toplamı	sd	Ortalama Farkları	F	p
Toplam Puan	Gruplar Arası	465.41	4	116.35	.19	.94
	Grup İçi	414967.17	692	599.66		
	Toplam	415432,58	696			
Aşırı Koruyuculuk	Gruplar Arası	501.61	4	125.40	1.49	.20
	Grup İçi	58122.36	692	83.99		
	Toplam	58623.97	696			
Demokratik Davranma ve Eşitlik Tanıma	Gruplar Arası	102.74	4	25.68	1.61	.17
	Grup İçi	11037.85	692	15.95		
	Toplam	11140.59	696			
Ev Kadınlığını Reddetme	Gruplar Arası	63.19	4	15.79	.38	.81
	Grup İçi	28298.26	692	40.89		
	Toplam	28361.45	696			
Eş Geçimsizliği	Gruplar Arası	28.56	4	7.13	.48	.74
	Grup İçi	10131.68	692	14.64		
	Toplam	10160.24	696			
Baskı ve Disiplin	Gruplar Arası	81.71	4	20.42	.31	.86
	Grup İçi	44514.57	692	64.32		
	Toplam	44596.28	696			

*p < .05

Tablo 13'e göre çalışma grubunun PARI ortalamaları yaş değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.

Aile Değerlendirme Ölçeği'nden elde edilen ortalamaların yaş değişkenine göre farklılaşma durumunu incelemek için yapılan ANOVA bulguları Tablo 14'te verilmiştir.

Tablo 14. Aile Değerlendirme Ölçeği ve Yaş Değişkenine İlişkin ANOVA Bulguları

Toplam Puan ve Alt Boyutlar		Karelerin Toplamı	sd	Ortalama Farkları	F	p
Toplam Puan	Gruplar Arası	1739.26	4	434.81	.48	.74
	Grup İçi	616274.68	692	890.57		
	Toplam	618013.94	696			
Problem Çözme	Gruplar Arası	34.27	4	8.56	.54	.70
	Grup İçi	10884.73	692	15.72		
	Toplam	10919.00	696			
İletişim	Gruplar Arası	24.89	4	6.22	.22	.92
	Grup İçi	19066.86	692	27.55		
	Toplam	19091.75	696			
Roller	Gruplar Arası	101.08	4	25.27	.96	.42
	Grup İçi	18138.44	692	26.21		
	Toplam	18239.52	696			
Duygusal Tepki Verebilme	Gruplar Arası	97.13	4	24.28	1.32	.25
	Grup İçi	12648.72	692	18.27		
	Toplam	12745.85	696			
Gereken İlgiyi Gösterebilme	Gruplar Arası	38.33	4	9.58	.45	.76
	Grup İçi	14546.56	692	21.02		
	Toplam	14584.89	696			
Davranış Kontrolü	Gruplar Arası	41.97	4	10.49	.70	.59
	Grup İçi	10357.69	692	14.96		
	Toplam	10399.66	696			
Genel İşlevler	Gruplar Arası	111.52	4	27.88	.42	.79
	Grup İçi	45901.47	692	66.33		
	Toplam	46012.99	696			

*p < .05

Tablo 14’te görüldüğü gibi ADÖ’den elde edilen ortalamalar yaş değişkenine göre anlamlı derecede farklılaşmamaktadır.

Evlilik Uyumu, Çocuk Yetiştirme Tutumu ve Aile İşlevselliğinin Evlilik Şekli Değişkenine Göre Farklılaşma Durumuna Yönelik Bağımsız Örneklem *t* Testi Bulguları

Evli ve çocuk sahibi bireylerden elde edilen Evlilikte Uyum Ölçeği puanların evlilik şekline göre farklılaşma durumunu tespit etmek için yapılan bağımsız örneklem *t* testi analizinin bulguları Tablo 15'te verilmiştir.

Tablo 15. Evlilikte Uyum Ölçeği ve Evlilik Şekli Değişkenine İlişkin Bağımsız Örneklem t Testi Bulguları

Toplam Puan ve Alt Boyutlar	Evlilik Şekli	n	x̄	ss	sd	*t*	p
Toplam Puan	Görücü Usulü	351	44.11	7.79	695	-.43	.66
	Anlaşarak	346	44.38	8.34			
Anlaşma	Görücü Usulü	351	35.03	6.36	695	-.35	.72
	Anlaşarak	346	35.21	6.54			
İlişki Tarzı	Görücü Usulü	351	9.07	2.11	695	-.55	.58
	Anlaşarak	346	9.17	2.34			

*p < .05

Tablo 15'e göre evli ve çocuk sahibi bireylerin evlilik uyumları evlilik şekline göre farklılaşmamaktadır.

Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği'nden elde edilen puanların evlilik şekline göre farklılaşma durumunu belirlemek üzere yapılan bağımsız örneklem *t* testi analizi bulguları Tablo 16'da verilmiştir.

Tablo 16. Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği ve Evlilik Şekli Değişkenine İlişkin Bağımsız Örneklem t Testi Bulguları

Toplam Puan ve Alt Boyutlar	Evlilik Şekli	n	x̄	Ss	sd	*t*	p
Toplam Puan	Görücü Usulü	351	148.68	24.35	695	3.13	.00*
	Anlaşarak	346	142.91	24.20			
Aşırı Koruyuculuk	Görücü Usulü	351	43.17	9.15	695	3.45	.00*
	Anlaşarak	346	40.79	9.05			
Demokratik Davranma ve Eşitlik Tanıma	Görücü Usulü	351	24.57	4.10	695	.00	.99
	Anlaşarak	346	24.57	3.89			
Ev Kadınlığını Reddetme	Görücü Usulü	351	28.86	6.21	695	1.39	.16
	Anlaşarak	346	28.19	6.54			
Eş Geçimsizliği	Görücü Usulü	351	13.72	3.80	695	1.53	.12
	Anlaşarak	346	13.28	3.83			
Baskı ve Disiplin	Görücü Usulü	351	38.34	7.95	695	3.78	.00*
	Anlaşarak	346	36.07	7.90			

*p < .05

Tablo 16'ya göre PARI toplam puanı ($t(695) = 3.13$, $p<.05$), aşırı koruyuculuk ($t(695) = 3.45$, $p<.05$) ve baskı ve disiplin ($t(695) = 3.78$, $p<.05$) boyutları evlilik şekline göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Görücü usulü evlilik yapan bireylerin toplam ($\bar{x} = 148.68$), aşırı koruyuculuk ($\bar{x} = 43.17$) ve baskı ve disiplin ($\bar{x} = 38.34$) ortalamaları, anlaşarak evlenen bireylerin toplam ($\bar{x} = 142.91$), aşırı koruyuculuk ($\bar{x} = 40.79$) ve baskı ve disiplin ($\bar{x} = 36.07$) ortalamalarından daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Diğer boyutlar olan demokratik davranma ve eşitlik tanıma, ev kadınlığını reddetme ve eş geçimsizliğinin evlilik şekline göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir.

Aile Değerlendirme Ölçeği'nden elde edilen puanların evlilik şekline göre farklılaşma durumunu incelemek için yapılan bağımsız örneklem *t* testi analizi bulguları Tablo 17'de verilmiştir.

Tablo 17. Aile Değerlendirme Ölçeği ve Evlilik Şekli Değişkenine İlişkin Bağımsız Örneklem *t* Testi Bulguları

Toplam Puan ve Alt Boyutlar	Evlilik Şekli	n	x̄	ss	sd	*t*	p
Toplam Puan	Görücü Usulü Anlaşarak	351 346	122.10 116.33	28.29 31.02	695	2.56	.01*
Problem Çözme	Görücü Usulü Anlaşarak	351 346	11.37 10.99	3.84 4.07	695	1.27	.20
İletişim	Görücü Usulü Anlaşarak	351 346	18.19 17.22	5.05 5.38	695	2.46	.01*
Roller	Görücü Usulü Anlaşarak	351 346	23.99 23.06	4.97 5.23	695	2.39	.01*
Duygusal Tepki Verebilme	Görücü Usulü Anlaşarak	351 346	12.02 11.01	4.04 4.44	687	3.15	.00*
Gereken İlgiyi Gösterebilme	Görücü Usulü Anlaşarak	351 346	13.82 12.88	3.12 2.60	695	2.72	.00*
Davranış Kontrolü	Görücü Usulü Anlaşarak	351 346	20.05 19.76	3.75 3.97	695	1.01	.31
Genel İşlevler	Görücü Usulü Anlaşarak	351 346	22.61 21.38	7.74 8.47	695	2.00	.04*

*p < .05

Tablo 17 incelendiğinde ADÖ toplam ($t(695) = 2.56$, $p<.05$), iletişim ($t(695) = 2.46$, $p<.05$), roller ($t(695) = 2.39$, $p<.05$), duygusal tepki verebilme ($t(687) = 3.15$, $p<.05$), gereken ilgiyi gösterebilme ($t(695) = 2.72$, $p<.05$) ve genel işlevler ($t(695) = 2.00$, $p<.05$) boyutlarının evlilik şekline göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir. Görücü usulü evlenen bireylerin toplam ($\bar{x} = 122.10$), iletişim ($\bar{x} = 18.19$), roller ($\bar{x} = 23.99$), duygusal tepki verebilme ($\bar{x} = 12.02$), gereken ilgiyi gösterebilme ($\bar{x} = 13.82$) ve genel işlevler ($\bar{x} = 22.61$) ortalamaları, anlaşarak evlenen bireylerin toplam ($\bar{x} =116.33$), iletişim ($\bar{x} = 17.22$), roller ($\bar{x} = 23.06$), duygusal tepki verebilme ($\bar{x} = 11.01$), gereken ilgiyi gösterebilme ($\bar{x} =12.88$) ve genel işlevler ($\bar{x} = 21.38$) ortalamalarından daha yüksektir. Diğer boyutlar olan problem çözme ve davranış kontrolünün evlilik şekline göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir.

Evlilik Uyumu, Çocuk Yetiştirme Tutumu ve Aile İşlevselliğinin Evlilik Süresi Değişkenine Göre Farklılaşma Durumuna Yönelik Tek Yönlü Varyans (ANOVA) Analizi Bulguları

Katılımcıların Evlilikte Uyum Ölçeği'nden aldığı puan ortalamalarının evlilik süresi değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan ANOVA bulguları Tablo 18'de verilmiştir.

Tablo 18. Evlilikte Uyum Ölçeği ve Evlilik Süresi Değişkenine İlişkin ANOVA Bulguları

Toplam Puan ve Alt Boyutlar		Karelerin Toplamı	sd	Ortalama Farkları	F	p
Toplam Puan	Gruplar Arası	205.68	3	68.56	1.05	.36
	Grup İçi	45101.38	693	65.08		
	Toplam	45307.06	696			
Anlaşma	Gruplar Arası	160.72	3	53.57	1.28	.27
	Grup İçi	28821.42	693	41.58		
	Toplam	28982.14	696			
İlişki Tarzı	Gruplar Arası	6.99	3	2.33	.46	.70
	Grup İçi	3463.90	693	4.99		
	Toplam	3470.89	696			

*p < .05

Tablo 18 incelendiğinde katılımcıların EUÖ puan ortalamalarının evlilik süresine göre farklılaşmadığı görülmektedir.

Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği'nden elde edilen ortalamaların evlilik süresi değişkenine göre farklılaşma durumunu incelemek için yapılan ANOVA bulguları Tablo 19'da verilmiştir.

Tablo 19. Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği ve Evlilik Süresi Değişkenine İlişkin ANOVA Bulguları

Toplam Puan ve Alt Boyutlar		Karelerin Toplamı	sd	Ortalama Farkları	F	p
Toplam Puan	Gruplar Arası	3313.95	3	1104.65	1.85	.13
	Grup İçi	412118.63	693	594.68		
	Toplam	415432.58	696			
Aşırı Koruyuculuk	Gruplar Arası	1155.95	3	385.31	4.64	.00*
	Grup İçi	57468.02	693	82.92		
	Toplam	58623.97	696			
Demokratik Davranma ve Eşitlik Tanıma	Gruplar Arası	48.00	3	15.99	1.00	.39
	Grup İçi	11092.59	693	16.00		
	Toplam	11140.59	696			
Ev Kadınlığını Reddetme	Gruplar Arası	56.94	3	18.98	.46	.70
	Grup İçi	28304.51	693	40.84		
	Toplam	28361.45	696			
Eş Geçimsizliği	Gruplar Arası	34.82	3	11.60	.79	.49
	Grup İçi	10125.42	693	14.61		
	Toplam	10160.24	696			
Baskı ve Disiplin	Gruplar Arası	362.54	3	120.84	1.89	.12
	Grup İçi	44233.74	693	63.82		
	Toplam	44596.28	696			

*p < .05

Tablo 19'a göre Aile PARI'nın sadece aşırı koruyuculuk boyutundan elde edilen ortalamalar (F(3-693) = 4.64, p<.05) evlilik süresi değişkenine göre farklılaşmaktadır. Toplam puanın ve diğer boyutların ortalamalarının evlilik süresi değişkenine göre farklılaşmadığı saptanmıştır. Farklılaşmanın görüldüğü boyuttaki farklılaşmanın kaynağını belirlemek için Post-Hoc Tukey HSD testi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda 1-10 yıl aralığında ($\bar{x}$ = 40.22) evli olan bireylerin aşırı koruyuculuk puan ortalamalarının, 11-20 yıl aralığında ($\bar{x}$ = 42.68) ve 31 ve üzeri yıldır ($\bar{x}$ = 43.90) evli olan bireylerin aşırı koruyuculuk puan ortalamalarından anlamlı düzeyde düşük olduğu saptanmıştır.

Aile Değerlendirme Ölçeği'nden elde edilen ortalamaların evlilik süresi değişkenine göre farklılaşma durumunu incelemek için yapılan ANOVA bulguları Tablo 20'de verilmiştir.

Tablo 20. Aile Değerlendirme Ölçeği ve Evlilik Süresi Değişkenine İlişkin ANOVA Bulguları

Toplam Puan ve Alt Boyutlar		Karelerin Toplamı	sd	Ortalama Farkları	F	p
Toplam Puan	Gruplar Arası	5542.81	3	1847.60	2.09	.10
	Grup İçi	612471.13	693	883.79		
	Toplam	618013.94	696			
Problem Çözme	Gruplar Arası	21.75	3	7.25	.46	.70
	Grup İçi	10897.25	693	15.72		
	Toplam	10919.00	696			
İletişim	Gruplar Arası	135.07	3	45.02	1.64	.17
	Grup İçi	18956.68	693	27.35		
	Toplam	19091.75	696			
Roller	Gruplar Arası	136.75	3	45.58	1.74	.15
	Grup İçi	18102.77	693	26.12		
	Toplam	18239.52	696			
Duygusal Tepki Verebilme	Gruplar Arası	155.53	3	51.84	2.85	.03*
	Grup İçi	12590.32	693	18.16		
	Toplam	12745.85	696			
Gereken İlgiyi Gösterebilme	Gruplar Arası	118.30	3	39.43	1.88	.13
	Grup İçi	14466.59	693	20.87		
	Toplam	14584.89	696			
Davranış Kontrolü	Gruplar Arası	76.08	3	25.36	1.70	.16
	Grup İçi	10323.58	693	14.89		
	Toplam	10399.66	696			
Genel İşlevler	Gruplar Arası	400.71	3	133.57	2.02	.10
	Grup İçi	45612.28	693	65.81		
	Toplam	46012.99	696			

*p < .05

Tablo 20'ye göre ADÖ'nin sadece duygusal tepki verebilme boyutundan elde edilen ortalamalar (F(3-693) = 2.85, p<.05) evlilik süresi değişkenine göre farklılaşmaktadır. Toplam puan ve diğer boyutların ortalamaları evlilik süresine göre farklılaşmadığı saptanmıştır. Duygusal tepki verebilme alt boyutundaki farklılaşmanın kaynağını belirlemek için Post-Hoc Tukey HSD testi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda 21-30 yıl aralığında ($\bar{x}$ = 12.12) evli olan bireylerin duygusal tepki verebilme puan ortalamalarının, 1-10 yıl aralığında ($\bar{x}$ = 10.95) evli olan bireylerin duygusal tepki verebilme puan ortalamalarından anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Evlilik Uyumu, Çocuk Yetiştirme Tutumu ve Aile İşlevselliğinin Aile Tipi Değişkenine Göre Farklılaşma Durumuna Yönelik Bağımsız Örneklem *t* Testi Bulguları

Evli ve çocuk sahibi bireylerden elde edilen Evlilikte Uyum Ölçeği puanların aile tipi değişkenine göre farklılaşma durumunu incelemek için yapılan bağımsız örneklem *t* testi analizinin bulguları Tablo 21'de verilmiştir.

Tablo 21. Evlilikte Uyum Ölçeği ve Aile Tipi Değişkenine İlişkin Bağımsız Örneklem *t* Testi Bulguları

Toplam Puan ve Alt Boyutlar	Aile Tipi	n	$\bar{x}$	ss	sd	*t*	p
Toplam Puan	Çekirdek	592	44,13	8,13130	695	-.92	.35
	Geniş	105	44,92	7,70576			
Anlaşma	Çekirdek	592	34,99	6,49743	695	-1.24	.21
	Geniş	105	35,84	6,17654			
İlişki Tarzı	Çekirdek	592	9,13	2,24746	695	.24	.80
	Geniş	105	9,07	2,16037			

*p < .05

Tablo 21'e göre çalışma grubundan elde edilen EUÖ puanları aile tipine göre farklılaşmamaktadır.

Katılımcıların Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği puanlarının aile tipi değişkenine göre farklılaşma durumunu incelemek için yapılan bağımsız örneklem *t* testi analizinin bulguları Tablo 22'de sunulmuştur.

Tablo 22. Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği ve Aile Tipi Değişkenine İlişkin Bağımsız Örneklem *t* Testi Bulguları

Toplam Puan ve Alt Boyutlar	Aile Tipi	n	x̄	ss	sd	*t*	p
Toplam Puan	Çekirdek Geniş	592 105	144.26 154.58	24.01 25.02	695	-4.03	.00*
Aşırı Koruyuculuk	Çekirdek Geniş	592 105	41.33 45.68	8.91 9.79	695	-4.53	.00*
Demokratik Davranma ve Eşitlik Tanıma	Çekirdek Geniş	592 105	24.61 24.33	3.96 4.18	695	.66	.50
Ev Kadınlığını Reddetme	Çekirdek Geniş	592 105	28.34 29.57	6.39 6.25	695	-1.81	.07
Eş Geçimsizliği	Çekirdek Geniş	592 105	13.43 13.87	3.82 3.79	695	-1.08	.27
Baskı ve Disiplin	Çekirdek Geniş	592 105	36.52 41.11	7.85 7.74	695	-5.52	.00*

*p < .05

Tablo 22'ye göre katılımcıların PARI toplam puanı ($t(695) = -4.03$, $p<.05$), boyutları olan aşırı koruyuculuk ($t(695) = -4.53$, $p<.05$) ve baskı ve disiplin puanları ($t(695) = -5.52$, $p<.05$) aile tipine göre farklılaşmaktadır. Geniş ailenin toplam ($\bar{x} = 154.58$), aşırı koruyuculuk ($\bar{x} = 45.68$) ve baskı ve disiplin ($\bar{x} = 41.11$) ortalamaları, çekirdek ailenin toplam ($\bar{x} = 144.26$), aşırı koruyuculuk ($\bar{x} = 41.33$) ve baskı ve disiplin ($\bar{x} = 36.52$) ortalamalarından anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. PARI'nın diğer boyutları demokratik davranma ve eşitlik tanıma, ev kadınlığını reddetme ve eş geçimsizliğinin aile tipine göre farklılaşmadığı bulunmuştur.

Evli ve çocuk sahibi bireylerin Aile Değerlendirme Ölçeği puanlarının aile tipine göre farklılaşma durumunu tespit etmek için yapılan bağımsız örneklem *t* testi analizinin bulguları Tablo 23'te verilmiştir.

Tablo 23. Aile Değerlendirme Ölçeği ve Aile Tipi Değişkenine İlişkin Bağımsız Örneklem *t* Testi Bulguları

Toplam Puan ve Alt Boyutlar	Aile Tipi	n	x̄	ss	sd	*t*	p
Toplam Puan	Çekirdek Geniş	592 105	117.38 129.71	29.67 28.41	695	-3.95	.00*
Problem Çözme	Çekirdek Geniş	592 105	11.06 11.89	4.01 3.60	695	-1.98	.04*
İletişim	Çekirdek Geniş	592 105	17.45 19.18	5.24 4.95	695	-3.13	.00*
Roller	Çekirdek Geniş	592 105	23.31 24.77	5.09 5.07	695	-2.70	.00*
Duygusal Tepki Verebilme	Çekirdek Geniş	592 105	11.20 13.32	4.18 4.37	695	-4.74	.00*
Gereken İlgiyi Gösterebilme	Çekirdek Geniş	592 105	13.05 15.09	2.72 3.53	133.04	-3.85	.00*
Davranış Kontrolü	Çekirdek Geniş	592 105	19.73 20.92	3.81 3.99	695	-2.92	.00*
Genel İşlevler	Çekirdek Geniş	592 105	21.55 24.52	8.03 8.24	695	-3.47	.00*

*p < .05

Tablo 23 incelendiğinde ADÖ toplam puanı ($t(695) = -3.95$, $p<.05$), problem çözme ($t(695) = -1.98$, $p<.05$), iletişim ($t(695) = -3.13$, $p<.05$), roller ($t(695) = -2.70$, $p<.05$), duygusal tepki verebilme ($t(695) = -4.74$, $p<.05$), gereken ilgiyi gösterebilme ($t(133.04) = -3.85$, $p<.05$), davranış kontrolü ($t(695) = -2.92$, $p<.05$) ve genel işlevler ($t(695) = -3.47$, $p<.05$) boyutlarının aile tipine göre anlamlı derecede farklılaştığı görülmektedir. Geniş ailenin toplam ($\bar{x} = 129.71$), problem çözme ($\bar{x} = 11.89$), iletişim ($\bar{x} = 19.18$), roller ($\bar{x} = 24.77$), duygusal tepki verebilme ($\bar{x} = 13.32$), gereken ilgiyi gösterebilme ($\bar{x} =15.09$), davranış kontrolü ($\bar{x} = 20.92$) ve genel işlevler ($\bar{x} = 24.52$) ortalamaları; çekirdek ailenin toplam ($\bar{x} = 117.38$), problem çözme ($\bar{x} = 11.06$), iletişim ($\bar{x} = 17.45$), roller ($\bar{x} = 23.31$), duygusal tepki verebilme ($\bar{x} = 11.20$), gereken ilgiyi gösterebilme ($\bar{x} =13.05$), davranış kontrolü ($\bar{x} = 19.73$) ve genel işlevler ($\bar{x} = 21.55$) ortalamalarından yüksektir.

Evlilik Uyumu, Çocuk Yetiştirme Tutumu ve Aile İşlevselliğinin Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşma Durumuna Yönelik Tek Yönlü Varyans (ANOVA) Analizi Bulguları

Çalışma grubunun Evlilikte Uyum Ölçeği'nden aldığı puan ortalamalarının çocuk sayısına göre farklılaşma durumunu incelemek için yapılan ANOVA bulguları Tablo 24'te verilmiştir.

Tablo 24. Evlilikte Uyum Ölçeği ve Çocuk Sayısı Değişkenine İlişkin ANOVA Bulguları

Toplam Puan ve Alt Boyutlar		Karelerin Toplamı	sd	Ortalama Farkları	F	p
Toplam Puan	Gruplar Arası	365.78	3	121.92	1.88	.13
	Grup İçi	44941.28	693	64.85		
	Toplam	45307.06	696			
Anlaşma	Gruplar Arası	220.92	3	73.64	1.77	.15
	Grup İçi	28761.22	693	41.50		
	Toplam	28982.14	696			
İlişki Tarzı	Gruplar Arası	22.01	3	7.33	1.47	.22
	Grup İçi	3448.88	693	4.97		
	Toplam	3470.89	696			

*p < .05

Tablo 24'e göre katılımcıların EUÖ ortalamaları çocuk sayısına göre farklılaşmamaktadır.

Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği'nden elde edilen ortalamaların çocuk sayısına göre farklılaşma durumunu incelemek için yapılan ANOVA bulguları Tablo 25'te verilmiştir.

Tablo 25. Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği ve Çocuk Sayısı Değişkenine İlişkin ANOVA Bulguları

Toplam Puan ve Alt Boyutlar		Karelerin Toplamı	sd	Ortalama Farkları	F	p
Toplam Puan	Gruplar Arası	15735.30	3	5245.10	9.09	.00*
	Grup İçi	399697.28	693	576.76		
	Toplam	415432.58	696			
Aşırı Koruyuculuk	Gruplar Arası	3255.88	3	1085.29	13.58	.00*
	Grup İçi	55368.09	693	79.89		
	Toplam	58623.97	696			
Demokratik Davranma ve Eşitlik Tanıma	Gruplar Arası	9.41	3	3.13	.19	.90
	Grup İçi	11131.18	693	16.06		
	Toplam	11140.59	696			
Ev Kadınlığını Reddetme	Gruplar Arası	261.00	3	87.00	2.14	.09
	Grup İçi	28100.45	693	40.54		
	Toplam	28361.45	696			
Eş Geçimsizliği	Gruplar Arası	69.87	3	23.28	1.59	.18
	Grup İçi	10090.37	693	14.56		
	Toplam	10160.24	696			
Baskı ve Disiplin	Gruplar Arası	1942.13	3	647.37	10.51	.00*
	Grup İçi	42654.15	693	61.55		
	Toplam	44596.28	696			

*p < .05

Tablo 25'te görüldüğü gibi PARI toplam puanı (F(3-693) = 9.09, p<.05), aşırı koruyuculuk (F(3-693) = 13.58, p<.05) ve baskı ve disiplin (F(3-693) = 10.51, p<.05) boyutlarından elde edilen ortalamalar çocuk sayısına göre farklılaşmaktadır. Diğer boyutlarda bir farklılaşma tespit edilememiştir. Farklılaşmanın görüldüğü boyutlardaki farklılaşmanın kaynağını belirlemek için Post-Hoc Tukey HSD testi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda bir ($\bar{x}$ = 140.16) ve iki ($\bar{x}$ = 143.31) çocuğa sahip bireylerin toplam puan ortalamalarının, üç ($\bar{x}$ =150.54) ve dört ve üzeri ($\bar{x}$ = 153.48) çocuğa sahip bireylerin toplam puan ortalamalarından anlamlı düzeyde düşük olduğu tespit edilmiştir. Benzer şekilde bir ($\bar{x}$ = 39.52) ve iki ($\bar{x}$ = 40.73) çocuğa sahip bireylerin aşırı koruyuculuk puan ortalamalarının, üç ($\bar{x}$ = 44.41) ve dört ve üzeri ($\bar{x}$ = 45.08) çocuğa

sahip bireylerin aşırı koruyuculuk puan ortalamalarından anlamlı düzeyde düşük olduğu tespit edilmiştir. Bir ($\bar{x}$ = 35.37) ve iki ($\bar{x}$ = 36.25) çocuğa sahip bireylerin baskı ve disiplin puan ortalamalarının, üç ($\bar{x}$ = 38.79) ve dört ve üzeri ($\bar{x}$ = 40.10) çocuğa sahip bireylerin baskı ve disiplin puan ortalamalarından anlamlı düzeyde düşük olduğu analiz sonucunda bulunmuştur.

Aile Değerlendirme Ölçeği'nden elde edilen ortalamaların çocuk sayısına göre farklılaşma durumunu incelemek için yapılan ANOVA bulguları Tablo 26'da verilmiştir.

Tablo 26. Aile Değerlendirme Ölçeği ve Çocuk Sayısı Değişkenine İlişkin ANOVA Bulguları

Toplam Puan ve Alt Boyutlar		Karelerin Toplamı	sd	Ortalama Farkları	F	p
Toplam Puan	Gruplar Arası	14778.56	3	4926.18	5.65	.00*
	Grup İçi	603235.38	693	870.47		
	Toplam	618013.94	696			
Problem Çözme	Gruplar Arası	72.67	3	24.22	1.54	.20
	Grup İçi	10846.33	693	15.65		
	Toplam	10919.00	696			
İletişim	Gruplar Arası	313.89	3	104.62	3.86	.00*
	Grup İçi	18777.86	693	27.09		
	Toplam	19091.75	696			
Roller	Gruplar Arası	421.08	3	140.36	5.45	.00*
	Grup İçi	17818.44	693	25.71		
	Toplam	18239.52	696			
Duygusal Tepki Verebilme	Gruplar Arası	393.59	3	131.19	7.36	.00*
	Grup İçi	12352.26	693	17.82		
	Toplam	12745.85	696			
Gereken İlgiyi Gösterebilme	Gruplar Arası	388.35	3	129.45	6.31	.00*
	Grup İçi	14196.53	693	20.48		
	Toplam	14584.89	696			
Davranış Kontrolü	Gruplar Arası	164.66	3	54.88	3.71	.01*
	Grup İçi	10235.00	693	14.76		
	Toplam	10399.66	696			
Genel İşlevler	Gruplar Arası	920.49	3	306.83	4.71	.00*
	Grup İçi	45092.50	693	65.06		
	Toplam	46012.99	696			

*p < .05

Tablo 26'ya göre ADÖ toplam puanı (F(3-693) = 5.65, p<.05), iletişim (F(3-693) = 3.83, p<.05), roller (F(3-693) = 5.45, p<.05), duygusal tepki verebilme (F(3-693) = 7.36, p<.05), gereken ilgiyi gösterebilme (F(3-693) = 6.31, p<.05), davranış kontrolü (F(3-693) = 3.71, p<.05) ve genel işlevler (F(3-693) = 4.71, p<.05) boyutlarından elde edilen ortalamalar çocuk sayısına göre anlamlı derecede farklılaşmaktadır. Sadece problem çözme boyutunda bir farklılaşma tespit edilememiştir. Farklılaşmanın olduğu boyutlardaki farklılaşmanın kaynağını belirlemek için Post-Hoc Tukey HSD testi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda bir ($\bar{x}$ = 114.12) ve iki ($\bar{x}$ = 117.20) çocuğa sahip bireylerin toplam puan ortalamalarının, dört ve üzeri ($\bar{x}$ = 129.19) çocuğa sahip bireylerin toplam puan ortalamalarından anlamlı düzeyde daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Analiz sonucunda elde edilen bir diğer bulgu bir ($\bar{x}$ = 16.95) ve iki ($\bar{x}$ = 17.38) çocuğa sahip bireylerin iletişim puan ortalamalarının, dört ve üzeri ($\bar{x}$ = 19.04) çocuğa sahip bireylerin iletişim puan ortalamalarından anlamlı düzeyde düşük olduğudur. Aynı zamanda bir ($\bar{x}$ = 22.20) çocuğa sahip bireylerin roller puan ortalamasının, iki ($\bar{x}$ = 23.75), üç ($\bar{x}$ = 23.69) ve dört ve üzeri ($\bar{x}$ = 24.79) çocuğa sahip bireylerin roller puan ortalamasından anlamlı derecede düşük olduğu da bir diğer bulgudur. Duygusal tepki verebilme boyutuna ilişkin bulguda bir ($\bar{x}$ = 10.95), iki ($\bar{x}$ = 11.10) ve üç ($\bar{x}$ = 11.75) çocuğa sahip bireylerin duygusal tepki verebilme puan ortalamalarının, dört ve üzeri ($\bar{x}$ = 13.34) çocuğa sahip bireylerin duygusal tepki verebilme puan ortalamasından anlamlı düzeyde düşük olduğu görülmüştür. Bir ($\bar{x}$ = 12.64) ve iki ($\bar{x}$ = 12.98) çocuğa sahip bireylerin gereken ilgiyi gösterebilme puan ortalamalarının, dört ve üzeri ($\bar{x}$ = 15.06) çocuk sahibi bireylerin gereken ilgiyi gösterebilme puan ortalamalarından anlamlı düzeyde düşük olduğu saptanmıştır. Davranış kontrolü boyutuna ait analiz incelendiğinde iki ($\bar{x}$ = 19.40) çocuğa sahip bireylerin davranış kontrolü puan ortalamalarının üç ($\bar{x}$ = 20.46) çocuğa sahip bireylerin davranış kontrolü ortalamalarından anlamlı düzeyde düşük olduğu tespit edilmiştir. Genel işlevler boyutunda ise bir ($\bar{x}$ = 20.86) ve iki ($\bar{x}$ = 21.40) çocuğa sahip bireylerin genel işlevler puan ortalamalarının, dört ve üzeri ($\bar{x}$ = 24.54) çocuğa sahip bireylerin puan ortalamasından anlamlı düzeyde düşük olduğu tespit edilmiştir.

BÖLÜM V

TARTIŞMA

Bu araştırma, evli ve çocuk sahibi bireylerin evlilik uyumu, aile işlevselliği ve çocuk yetiştirme tutumu arasındaki ilişkiyi ve literatürden yola çıkılarak bu değişkenler çerçevesinde oluşturulan modeli incelemeyi amaçlamıştır. Ayrıca bu araştırma ile bireylerin evlilik uyumu, çocuk yetiştirme tutumu ve aile işlevselliği cinsiyet, yaş, evlilik şekli, evlilik süresi, aile tipi ve çocuk sayısı gibi sosyodemografik özellikler açısından da incelenmiştir. Bu bölümde araştırma bulguları literatür eşliğinde tartışılmış ve yorumlanmıştır. Aile Değerlendirme Ölçeği'ne ait bütün bulgular yöntem bölümünde de ifade edildiği gibi yüksek olan ortalamanın düşük sağlıklı aile, düşük olan ortalamanın yüksek sağlıklı aile, aile işlevselliği ile pozitif yöndeki ilişkinin düşük sağlıklı aile ve negatif yöndeki ilişkinin yüksek sağlıklı aile özelliği gösterdiği şeklinde yorumlanmıştır.

Evlilik Uyumu, Çocuk Yetiştirme Tutumu ve Aile İşlevselliği Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulguların Tartışılması

Araştırma bulgularına göre evli ve çocuk sahibi bireylerin aile işlevselliği arttıkça evlilik uyumu da artmaktadır. Evlilik uyumunun anlaşma boyutu ile aile işlevselliğinin bütün boyutları arasında pozitif anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Evlilik uyumunun ilişki tarzı boyutu ile aile işlevselliğinin bütün boyutları arasında pozitif anlamlı ilişki bulunmuştur. İlgili konu üzerine yapılan çalışmaların sayısı oldukça sınırlıdır. Basharpoor ve Sheykholeslami'nin (2015) 730 kadın ile yürüttüğü çalışmada aile işlevselliğinin bütün boyutları ile evlilik uyumu toplam puanı arasında ilişki anlamlı bulunmuş ve evlilik uyumu arttıkça aile işlevselliğinin de arttığı görülmüştür. Tellioğlu ve Özdemir'in (2018) çalışmasında ise aile işlevselliğinin problem çözme boyutu ile evlilik uyumu arasında pozitif anlamlı ilişki saptamıştır. Araştırma bulguları ile benzer şekilde aile işlevselliği ve evlilik doyumu arasında pozitif anlamlı ilişki tespit eden çalışmalar literatürde mevcuttur (Butt, 2001; Pedro, Ribeiro ve Shelton, 2015). Bununla birlikte Choi ve Yoo (2019), evlilik doyumunun aile içi duygusal destek ile pozitif ilişkisi olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Bu sonucu destekler biçimde Mirgain ve Cordova (2007) da evlilik doyumu ve eşlerin duygularını etkili ifade etmesi arasında pozitif anlamlı ilişki olduğunu çalışması ile belirlemiştir. Alayi, AhmadiGatab ve Khamen (2011) ise etkili evlilik uyumu ve iletişim becerileri arasında pozitif anlamlı ilişki

saptamıştır. Bu bulgular araştırma sonuçlarıyla örtüşmektedir. Bu durum uyuma sahip eş ilişkisinin, parçası olduğu ailenin geneline de yansıması ile açıklanabilir. Aile sistemi, kendini oluşturan her üyenin diğer bir deyişle her alt sistemin -bu sistem eş, ebeveyn-çocuk, kardeşler gibi ikili ya da üçlü sistemler de olabilir- işlevlerini yerine getirmesi ile sağlıklı bir yapı gösterir. Bu alt sistemlerden eş sistemine ait evlilik ilişkisinin kalitesinde önemli olduğu düşünülen uyumun aile sisteminin sağlıklılığı ile ilişkili olduğu şeklinde açılanabilir.

Araştırma sonucunda evli ve çocuk sahibi bireylerin aile işlevselliği ile çocuk yetiştirme tutumu arasındaki ilişkiye bakıldığında negatif yönde anlamlı ilişki saptanmıştır. Alt boyutlara ait sonuçlar incelendiğinde ise çocuk yetiştirme tutumunun aşırı koruyuculuk boyutu ve aile işlevselliğinin duygusal tepki verebilme, davranış kontrolü ve genel işlevler boyutları arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki tespit edilirken; problem çözme, roller, iletişim ve gereken ilgiyi gösterebilme boyutları ile arasında anlamlı ilişki tespit edilememiştir. Çocuk yetiştirme tutumunun demokratik davranma ve eşitlik tanıma boyutu ile aile işlevselliğinin iletişim, problem çözme, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterebilme, genel işlevler ve roller boyutları arasında pozitif yönde anlamlı ilişki saptanmış fakat davranış kontrolü arasında anlamlı ilişki saptanamamıştır. Çocuk yetiştirme tutumunun baskı ve disiplin, ev kadınlığını reddetme, eş geçimsizliği boyutları ile aile işlevselliğinin bütün boyutları arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki belirlenmiştir. Buradan hareketle ebeveynlerin aşırı koruyuculuk, ev kadınlığını reddetme, eş geçimsizliği, baskı ve disiplin tutumları arttıkça aile işlevleri azalmakta, demokratik davranma ve eşitlik tanıma tutumları arttıkça aile işlevleri de artmaktadır. İlgili literatür incelendiğinde araştırma bulgulara paralel nitelikte sonuçlar elde edildiği görülmüştür. Kabasakal'ın (2012) çalışmasında ebeveynlerin demokratik davranma ve eşitlik tanıma tutumları arttıkça aile işlevlerinin de arttığı; eş geçimsizliği, ev kadınlığını reddetme ve baskı ve disiplin tutumları arttıkça aile işlevlerinin azaldığı tespit edilmiştir. Benzer şekilde Nalbantoğlu'nun (2016) çalışmasında da aşırı koruyuculuk, eş geçimsizliği, ev kadınlığını reddetme, baskı ve disiplin boyutları ile aile işlevselliğinin bazı boyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuş ve annelerin bu tutumları arttıkça aile işlevselliği azaldığı saptanmıştır. Matejevic, Jovanovic ve Ilic'in (2015) depresif tepkiye sahip ergenlerin ebeveynleri ile yaptığı çalışmada annelerin aşırı koruma tutumları arttıkça ailenin esnekliğinin azaldığını; babaların reddetme veya aşırı koruma tutumları arttıkça aile bağlılığının

azaldığı, duygusal yakınlık/bağlılık tutumu arttığında ise aile bağlılığının arttığı bulunmuştur. Tiffin, Pearce, Kaplan, Fundudis ve Parker (2007) tarafından yapılan çalışmada ebeveynlerin aşırı koruyucu tutumları ile aile işlevselliğinin genel işlevler boyutları arasındaki ilişki negatif ve anlamlı bulunmuştur. Araştırma sonuçlarından farklı olarak Nalbantoğlu (2016), çocuk yetiştirme tutumunun demokratik davranma ve eşitlik tanıma boyutu ile aile işlevselliği arasında negatif ilişki bulmuştur. Elde edilen sonuçlar, ebeveyn-çocuk ilişkisinde ebeveynlerin çocuklara karşı sağlıksız tutum sergilemesinin, aile sisteminin işlevlerindeki bozulmalarla ilişkisi olduğu ile açıklanabilir. Daha önce de ifade edildiği gibi aile sistemine ait alt sistemlerin birinde meydana gelen bozulmalar aile sisteminin genelindeki problemlerle ilişkili olabilir. Ebeveynler olumsuz çocuk yetiştirme tutumlarını benimsediğinde çocukların ruhsal, fiziksel ve sosyal ihtiyaçlarını yeterince karşılayamayabilirler. Bu durum ailenin kendisinden beklenen işlevi yerine getirememesi ile ilişkili olabilir.

Araştırma bulgularından biri de katılımcıların çocuk yetiştirme tutumu ve evlilik uyumu toplam puanı arasında anlamlı ilişkinin olmamasıdır. Fakat evlilik uyumu alt boyutları ile çocuk yetiştirme tutumu alt boyutlarına ait bulgular incelendiğinde bazı boyutlar arasında anlamlı ilişki olduğu görülmüştür. Evlilik uyumunun anlaşma boyutu ile çocuk yetiştirme tutumunun ev kadınlığını reddetme ve eş geçimsizliği boyutları arasında negatif; aşırı koruyuculuk, demokratik davranma ve eşitlik tanıma boyutları arasında pozitif anlamlı ilişki belirlenmiştir. Evlilik uyumunun ilişki tarzı boyutu ile çocuk yetiştirme tutumunun ev kadınlığını reddetme ve eş geçimsizliği boyutu arasında negatif anlamlı ilişki saptanmıştır. Benzer şekilde ebeveynlerin evlilik uyumu toplam puanı ile aşırı koruyuculuk ve demokratik davranma ve eşitlik tanıma tutumu arasında pozitif; ev kadınlığını reddetme ve eş geçimsizliği tutumu arasında negatif ilişki saptanmıştır. Evlilik uyumu ile baskı ve disiplin tutumu arasında ise anlamlı bir ilişki saptanamamıştır. İlgili literatür incelendiğinde bu bulgularla örtüşen çalışmalar mevcuttur. Garip (2010), ebeveynlerle yürüttüğü çalışmasında evlilik uyumu ile demokratik ebeveyn stili arasında pozitif anlamlı ilişki bulmuştur. Çalışma bulgularına paralel olarak Kabadayı (2019) da evlilik uyumu ve demokratik tutum arasında pozitif anlamlı ilişki bulmuş; baskı ve disiplin boyutuna karşılık gelen otoriter tutum ile arasında anlamlı bir ilişki bulamamıştır. Alayi ve diğerleri (2011) de evlilik uyumu ile çocuk yetiştirme tutumları arasında pozitif anlamlı ilişki saptamışlardır. Türkmen (2018) ise çalışmasında evlilik uyumu ile çocuk yetiştirme alt boyutu olan eş

geçimsizliği arasında negatif yönde anlamlı ilişki tespit etmiştir. Güren (2017) ve Malkoç ve Güren (2017) ebeveynlerin ev kadınlığını reddetme tutumu ile evlilik uyumu arasında negatif anlamlı ilişki tespit ederken; baskı ve disiplin boyutunda anlamlı ilişki tespit edememiştir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgulardan farklı olarak Garip (2010) otoriter tutum ile evlilik uyumu arasında; Türkmen (2018) evlilik uyumu ile aşırı koruyuculuk, demokratik ve sıkı disiplin tutum arasında negatif ilişki tespit etmiştir. Kabadayı (2019) koruyuculuk ile evlilik uyumu arasında; Güren (2017) ve Malkoç ve Güren (2017) de evlilik uyumu ile koruyuculuk, demokratik, eş geçimsizliği ve baskı ve disiplin arasında anlamlı bir ilişki bulamamıştır. İlgili araştırma bulgusu giriş bölümünde de belirtildiği gibi çocuğun temel bakım verenleri ve model olarak benimseyebileceği ilk kişiler olan ebeveynlerin eş ilişkisinde meydana gelecek problemlerin çocuk yetiştirme tutumuna da yansıması ile açıklanabilir.

Literatüre dayalı oluşturulan yapısal eşitlik modeli kapsamında değişkenler arasındaki ilişkiler incelendiğinde çocuk yetiştirme tutumunun aile işlevselliğini anlamlı derecede etkilediği saptanmıştır. İlgili literatür incelendiğinde doğrudan bu modelin bütün değişkenlerini içeren bir çalışmaya rastlanmamıştır. Güzel (2013), aile işlevselliği, çocuk yetiştirme tutumları ve mizacı içine alan bir yapısal model çalışmasında çocuk yetiştirme tutumlarından ev kadınlığını reddetme, eş geçimsizliği ve demokratik tutumlarının aile işlevselliğinin alt boyutu olan duygusal tepki verebilme üzerinde pozitif yönde anlamlı bir etkisinin olduğunu bulmuştur. Aynı çalışmaya ait oluşturulan bir diğer modelde ise baskı ve disiplin tutumunun aile işlevselliğinin alt boyutu olan davranış kontrolü üzerindeki etkisinin pozitif ve anlamlı olduğu elde edilen diğer sonuçtur.

Modelden elde edilen bir diğer bulguya göre aile işlevselliği evlilik uyumunu anlamlı derecede etkilemektedir. Literatürde aile işlevselliği ve evlilik uyumunu konu alan bir modele rastlanmamıştır. Fakat Tellioğlu ve Özdemir (2018), çalışmasında regresyon analizi ile aile işlevselliğinin problem çözme alt boyutunun evlilik uyumunu anlamlı derecede etkilediği sonucuna ulaşmışlardır. Aile işlevselliğini doğrudan içermese de aile işlevselliğinin alt boyutlarının evlilik uyumu üzerinde etkisini inceleyen çalışmalar da literatürde mevcuttur. Kodan Çetinkaya (2018) evlilik uyumunu içeren yapısal model çalışmasında problem çözme becerilerinin evlilik uyumu üzerinde doğrudan pozitif anlamlı bir etkisi olduğu sonucuna ulaşmıştır. Benzer şekilde Sıbğatullah (2018) problem çözme ve evlilik uyumunu içeren modelinde problem

çözme becerilerinin evlilik uyumunu pozitif yönde anlamlı derecede etkilediğini saptamıştır. Yine bu bulgularla paralel şekilde Serpen ve Maçkan (2017) da çalışmalarında problem çözme becerilerinin evlilik uyumunu güçlü derecede etkileyen bir değişken olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Benzer şekilde Ghaemian ve Gholami (2010) tarafından yapılan çalışmada yapıcı problem çözme becerilerinin evlilik uyumunu pozitif olarak etkilediği saptanmıştır. Ayrıca duygu dışavurumunun evlilik uyumunu anlamlı düzeyde etkilediğini sonucuna ulaşan çalışmalar da literatürde yer almaktadır (Civan, 2011; Tutarel Kışlak ve Göztepe, 2012). Bu sonuçlarla ilişkili olarak Gavazzi, Mckenry, Jacobson, Julian ve Lohman (2000), kadınların etkili bir şekilde duygularını ifade etmesinin evlilik kalitesi üzerinde pozitif bir etkiye sahip olduğunu saptamışlardır. Benzer şekilde Choi ve Yoo (2019), aile içi duygusal desteğin evlilik doyumunu pozitif yönde etkilediği sonucuna ulaşmışlardır. Erickson (1993) ise etkili duygusal desteğin evlilik kalitesi ile pozitif yönde ilişkili olduğunu belirlemiştir. Ayrıca Bahr, Chappell ve Leigh (1983), eşlerin rollerini başarılı bir şekilde yürütmesinin evlilik doyumu üzerinde pozitif bir etkisi olduğunu bulmuşlardır. Bu sonuçlar araştırma bulguları ile örtüşmektedir.

Evlilik Uyumu, Çocuk Yetiştirme Tutumu ve Aile İşlevselliğinin Sosyodemografik Değişkenlere Göre Farklılaşmasına Yönelik Bulguların Tartışılması

Cinsiyet Değişkenine Yönelik Bulguların Tartışılması

Araştırmada incelenen bir diğer hipotez de evlilik uyumu, aile işlevselliği ve çocuk yetiştirme tutumunun sosyodemografik değişkenlere göre farklılaşma durumudur. Öncelikle araştırmanın temel değişkenlerinin cinsiyete göre farklılaşma durumuna bakıldığında katılımcıların evlilik uyumunda cinsiyete göre bir farklılaşma olduğu görülmüştür. Araştırma sonucuna göre erkeklerin evlilik uyumu kadınların evlilik uyumundan daha yüksektir. İlgili literatür incelendiğinde bu sonuç ile örtüşen çalışmalar mevcuttur (Çakır, 2008; Fowers, 1991; Hossain, Siddique, Hilowle, Habib ve Latif, 2018; Karpuz İlericiler, 2015; Şener ve Terzioğlu, 2008; Uşaklı, 2010). Bu bulgulardan farklı olarak evlilik uyumunun cinsiyete göre farklılaşmadığı (Akbaş, 2008; Aktaş, 2009; Çakırlar, 2012; Denli, 2016; Lafcı, 2014; Şendil ve Korkut, 2008; Tüfekçi Hoşgör, 2013; Yılmaz, 2015) veya kadınların evlilik uyumunun erkeklerin evlilik uyumundan daha yüksek olduğu (Çakmak Tolan, 2015; Jaisri ve Joseph, 2013) sonucuna ulaşan çalışmalar da mevcuttur. Erkeklerin evlilik uyumunun kadınlardan daha yüksek olmasının sebebi kadın ve erkeğin toplumdaki cinsiyet rolleri ile ilişkili bir

şekilde kadınlara evlilikte büyük sorumluluk yüklenmesi ve buna bağlı olarak kadınların evlilik ile ilgili sorunlara daha önem vermesi (Eken, 2006; Günindi Ersöz, 2010), erkek ve kadınların evlilikle ilgili algılarının veya beklentilerinin farklı olması (Bener ve Günay, 2013; Gazioğlu, 2006; Helweg-Larsen, Harding ve Klein, 2011; Yalçın, Arslan Kılıçoğlu ve Acar, 2017) olabilir. Literatürdeki farklılaşmanın sebebi ise çalışma grubunun eğitim düzeyi, alt kültüre bağlı yetiştirilme tarzı, sosyoekonomik özellikler gibi konulardaki farklılıklar olabilir. Anılan araştırmaların katılımcıları eğitim ve ekonomik düzeyi orta ya da iyi düzeyde bireylerdir. Bu araştırmada ise katılımcıların eğitim ya da ekonomik düzeyine yönelik bilgi alınmamıştır. Ayrıca bahsedilen çalışmalarda katılımcıların büyük bir çoğunluğu anlaşarak evlenen bireylerden oluşmaktadır. Bu durum da farklılaşmaya sebep olmuş olabilir.

Aile işlevselliğinin cinsiyet değişkenine göre farklılaşma durumuna bakıldığında kadınların duygusal tepki verebilme yönünden erkeklerden daha başarılı olduğu bir diğer ifadeyle duygularını daha doğru ve rahat bir şekilde aktardığı bulunmuştur. Diğer boyutlarda cinsiyete göre anlamlı bir farklılaşma saptanamamıştır. Bu konuda yapılan çalışmalar incelendiğinde araştırma sonucunu destekleyen çalışmalar literatürde mevcuttur. Kabaklı Çimen (2013), öğretmenlerle yaptığı çalışmasında sadece duygusal tepki verebilme boyutunda cinsiyete göre anlamlı bir farklılık saptamış ve kadınların duygusal tepki verebilme konusunda erkeklerden daha iyi olduğu sonucuna ulaşmıştır. Akgül Gök (2013) ise iletişim, problem çözme, gereken ilgiyi gösterebilme ve davranış kontrolü boyutlarında erkekler ile kadınlar arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Demircioğlu ve diğerleri (2011), gereken ilgiyi gösterebilme, roller ve davranış kontrolü boyutlarının cinsiyete göre farklılaşmadığını saptamıştır. Kamışlı (2018) ve Yavuz (2018), problem çözme, iletişim, roller, gereken ilgiyi gösterebilme, davranış kontrolü ve genel işlevler boyutunda kadınlar ve erkekler arasında anlamlı bir fark bulamamışlardır. Araştırma sonuçlarından farklı olarak Akgül Gök (2013), roller ve genel işlevlerde erkeklerin kadınlardan daha işlevsel olduğu ayrıca duygusal tepki verebilmede cinsiyetler arasında farkın anlamlı olmadığını saptamıştır. Demircioğlu ve diğerleri (2011), problem çözme, iletişim ve genel işlevler boyutlarında kadınların erkeklere oranla daha işlevsel olduğunu, duygusal tepki verebilme konusunda ise anlamlı bir farkın olmadığını saptamışlardır. Kamışlı (2018) ve Yavuz (2018) da çalışmalarında duygusal tepki verebilmenin cinsiyet değişkenine göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Kadınların erkeklere göre duygularını daha doğru ve rahat ifade

edebilmesini, toplumsal cinsiyet rollerinin kadınları daha duygusal, erkekleri ise duygularını daha fazla geri planda tutan bir varlık olarak algılanmasına neden olması (Günindi Ersöz, 2010; Topuz ve Erkanlı, 2016) ve bu özellikteki rollerin benimsenmesine bağlı olarak kadınların ikili ilişkilerde erkeklere kıyasla duygusal öğelere daha fazla önem vermesi ile açıklanabilir. Literatürdeki farklılaşmanın sebebi ise bahsedilen çalışmaların katılımcı sayısının bu çalışmadaki katılımcı sayısından oldukça düşük olması olabilir. Cinsiyete göre hiçbir farklılaşma saptayamamış çalışmalarda katılımcılar ekonomik ve eğitim düzeyi çoğunlukla yüksek bireylerden oluşmaktadır. Demircioğlu ve diğerleri (2011)'nin çalışmalarında ise çalışma grubunun sosyodemografik özellikleri incelendiğinde kadınların erkeklere kıyasla eğitim seviyesi daha düşük bireyler olduğu görülmektedir. Bu durum da farklılaşmanın kaynağı olabilir. Bu çalışmada ise çalışma grubunun eğitim ve ekonomik düzeyine yönelik bilgi alınmamıştır.

Çocuk yetiştirme tutumunun cinsiyet değişkenine göre farklılaşma durumu incelendiğinde kadınların erkeklere göre daha fazla eş geçimsizliği tutumuna sahip olduğu; erkeklerin ise kadınlardan daha fazla baskı ve disiplin tutumuna sahip olduğu tespit edilmiştir. Buradan hareketle kadınların eşleri ile arasındaki geçimsizliği çocuklarına yansıtan bir tutum sergilerken; erkeklerin daha otoriter bir tutum sergilediği sonucuna ulaşılmaktadır. Araştırma sonuçlarını destekler nitelikte Tritt ve Pryor (2005), çalışmalarında erkeklerin kadınlara kıyasla daha fazla otoriter tutuma sahip olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Kadınların evlilik ile ilgili problemlerde erkeklere kıyasla daha hassas olması ve buna önem vermesi, çocuk yetiştirirken kadınlara erkeklere kıyasla daha fazla sorumluluk verilmesi ve çocukla daha fazla vakit geçirmesi (O'Neil ve Çarkoğlu, 2019; Vatandaş, 2007) kadınların eşiyle olan problemlerinin çocuk yetiştirmedeki rolünü açıklayabilir. Erkeklerin, toplumsal cinsiyet rollerinde kadınlara kıyasla daha sert ve otoriter bir rol yüklenmesi ve Türk toplumunda aile reisi ya da ailenin otoriter gücü olarak görülmesi (Vatandaş, 2007; Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK], 2013) erkeklerin çocuk yetiştirmede baskı ve disiplin tutumunu benimsemiş olmasını açıklayabilir.

Yaş Değişkenine Yönelik Bulguların Tartışılması

Araştırma kapsamında incelen bir diğer değişken ise yaştır. Araştırma bulgularına göre evlilik uyumu, aile işlevselliği ve çocuk yetiştirme tutumu yaşa göre anlamlı olarak farklılaşmamaktadır. İlgili literatür incelendiğinde evlilik uyumunun

(Akbaş, 2008; Al-Krenawi, Graham ve Al Gharaibeh, 2011; Bett, Kiptiony ve Sirera, 2017; Chen ve diğerleri, 2007; Çakırlar, 2012; Denli, 2016; Dumlupınar Aslan, 2016; Jaisri ve Joseph, 2013; Kabadayı, 2019; Karpuz İlericiler, 2015; Koleoso, Aina ve Uwadiae, 2018; Mehraki, Hosseini, Hosseini ve Maghami, 2017; Tüfekçi Hoşgör, 2013; Yılmaz, 2015; Yeşiltepe ve Çelik, 2014), çocuk yetiştirme tutumunun (Özyürek, 2004; Öztabak, 2017; Tural, 2018) ve aile işlevselliğinin (Akçe, 2018; Akgül Gök, 2013; Al Krenawi ve diğerleri, 2011; Çamur Duyan, Çelenk ve Duyan, 2014; Kamışlı, 2018; Kırbaş ve Özkan, 2013; Najmi, Hovsepian, Jamshidibeyk, Nasiripour ve Maracy, 2019; Özşenol ve diğerleri, 2003; Yavuz, 2018) yaşa göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşan birçok çalışma mevcuttur. Bu çalışmanın aksine evlilik uyumunun (Aktaş, 2009; Çakır, 2008; Çakmak Tolan, 2015; Demiray, 2006; Lafcı, 2014; Özaydınlık, 2014; Şentürk, 2013; Tuzcu, 2017; Uşaklı, 2010; Yalçın, 2014) ve çocuk yetiştirme tutumunun (Alabay, 2017; Ayyıldız, 2005; Kaya, 2010; Kurttekin, 2018; Şanlı, 2007) yaşa göre farklılaştığı sonucuna ulaşan çalışmalar da vardır. Evlilik uyumunun, aile işlevselliğinin ve çocuk yetiştirme tutumunun yaşa bağlı olarak farklılaşmamasının nedeni aslında yaş ile bu değişkenler arasında bir bağ olmaması olabilir. Bu çalışmalar yaştan ziyade yaşa bağlı olarak değişen evlilik süresi ya da çocuğun varlığı, sayısı gibi değişkenlerin etkisiyle ortaya çıkan sonuçlar elde etmiş olabilir.

Evlilik Şekli Değişkenine Yönelik Bulguların Tartışılması

Araştırma sonucuna göre katılımcıların evlilik uyumu evlilik şekline göre farklılaşmamaktadır. Çalışma sonucuna paralel birçok çalışma mevcuttur (Akbaş, 2008; Demiray, 2006; Denli, 2016; Jaisri ve Joseph, 2013; Kabadayı, 2019; Şentürk, 2013; Tutarel-Kışlak ve Göztepe, 2012; Tüfekçi Hoşgör, 2013; Uşaklı, 2010). Araştırma bulgularından farklı olarak anlaşarak/severek evlenen bireylerin evlilik uyumunun görücü usulü evlenenlere kıyasla daha yüksek olduğu sonucuna ulaşan çalışmalar da literatürde yer almaktadır (Çakmak Tolan, 2015; Dumlupınar Aslan, 2016; Lafcı, 2014; Özaydınlık, 2014; Şendil ve Korkut, 2008; Yaşar, 2009; Yeşiltepe ve Çelik, 2014). Türkiye'de her iki evlilik şeklinde de evlenene kadar söz, nişan gibi belirli bir tanıma süresinin olması ve her ne kadar flört evresinde çiftler birbirini tanısa da evlilik ilişkinin doğası gereği bireye yeni rol ve sorumluluk getirmesi buna bağlı olarak da gerek anlaşarak gerekse görücü usulü ile evlenenlerin evlilikle beraber birçok değişiklik yaşaması anlaşarak ve görücü usulü evlenen bireylerin arasındaki farkın ortadan kalkmasının, evlilik uyumunun evlilik şekline göre farklılaşmamasının sebebi olarak

ifade edilebilir. Literatürdeki farklılaşmanın sebebi ise çalışma grubunun yaş, eğitim seviyesi, yetiştirilme tarzı gibi özelliklerinin farklı olmasından kaynaklanabilir.

Aile işlevselliğinin evlilik şekline göre farklılaşma durumu incelendiğinde toplam puan, roller, duygusal tepki verebilme, iletişim, gereken ilgiyi gösterebilme ve genel işlevler boyutlarında anlamlı farklılaşma olduğu saptanmıştır. Bulgulara göre anlaşarak evlenen bireyler, görücü usulü evlenenlere kıyasla daha işlevsel bir aile yapısına sahiptir. Kamışlı (2018), flört sonrasında evlenenlerin, görücü usulü evlenenlere oranla aile işlevlerinin genelinde, genel işlevler ve duygusal tepki verebilme boyutlarında daha işlevsel bir özellik gösterdiği sonucuna ulaşmıştır. Anlaşarak evlenen bireylerin görücü usulü evlenenlere kıyasla daha sağlıklı bir aileye sahip olması, görücü usulü evlenen bireylerin daha geleneksel bir aile yapısından geldiği ve bununla ilişkili olarak aile içinde rollerin daha katı, iletişimin dolaylı ve üyeler arasında duygusal paylaşımların daha sınırlı olması gibi özelliklerle açıklanabilir.

Çocuk yetiştirme tutumunda ise toplam puan, aşırı koruyuculuk ve baskı ve disiplin boyutlarında evlilik şekline göre anlamlı farklılaşmanın olduğu görülmüştür. Bulgulara göre görücü usulü evlenenler, anlaşarak evlenenlere kıyasla daha fazla aşırı koruyucu ve baskı ve disiplin tutum sergilemektedir. Kendir ve Demirli (2016) çalışmalarında çocuk yetiştirme tutumunun evlilik şekline göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı sonucuna ulaşmıştır. Tural (2018) ise çalışmasında aşırı koruyuculuk, eş geçimsizliği ve baskı ve disiplin boyutlarının evlilik şekline göre farklılaşmadığı demokratik ve eşitlik ve ev kadınlığı reddetme boyutlarının evlilik şekline göre farklılaştığı sonucuna ulaşmıştır. Görücü usulü evliliklerin genellikle daha geleneksel topluluklarda yaşandığı düşünüldüğünde görücü usulü evlenen bireyler çocuk yetiştirme tutumunda da geleneksel ailelerin benimsediği tutumları benimsemiş olabilir. Geleneksel ailelerde çocuklara daha az özgürlük verilmesi, çocukların aileye daha bağımlı olması ve evde sözü geçen belirli kişilerin yer alması (Kağıtçıbaşı, 1994; Yıldırım, 2011, s. 71-73) aşırı koruyucu ve baskı ve disiplin tutumla ilişkilendirilebilir. Literatürdeki farklılaşma, verilen çalışmaların çalışma grubundaki görücü usulü evlilik sayısının az olmasından kaynaklanabilir.

Evlilik Süresi Değişkenine Yönelik Bulguların Tartışılması

Araştırma sonuçlarına göre evlilik uyumu bir diğer sosyodemografik özelliklerden evlilik süresine göre farklılaşmamaktadır. Chen ve diğerleri (2007), 66

Japon çift ile yaptığı çalışmada evlilik uyumunun evlilik süresine göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşmıştır. Benzer şekilde 70 lisansüstü öğrenci ile yürüttüğü çalışmasında Fışıloğlu (1992), evlilik uyumu ve evlilik süresi arasında anlamlı ilişki tespit edememiştir. Bu sonuç ile örtüşen birçok çalışma literatürde mevcuttur (Açık, 2008; Akbaş, 2008; Çakırlar, 2012; Çavuşoğlu, 2011; Denli, 2016; Hossain ve diğerleri, 2018; Kabadayı, 2019; Karpuz İlericiler, 2015; Koleoso ve diğerleri, 2018; Mehraki ve diğerleri, 2017; Şentürk, 2013, Tutarel-Kışlak ve Göztepe, 2012; Yılmaz, 2015). Islam, Shahrier ve Shimu (2015) ise çalışan 220 kadınla yürüttükleri çalışmada evlilik süresinin artması ile evlilik uyumunun azaldığı sonucuna ulaşmıştır. Literatürde benzer şekilde evlilik uyumunun evlilik süresine göre farklılaştığı sonucuna ulaşan çalışmalar mevcuttur (Aktaş, 2009; Çakır, 2008; Demiray, 2006; Lafcı, 2014; Özaydınlık, 2014; Şener ve Terzioğlu, 2002; Tellioğlu ve Özdemir, 2018; Tuzcu, 2017; Uşaklı, 2010). Bu çalışmaların büyük bir çoğunluğu evlilik süresinin artması ile evlilik uyumunda bir azalma olduğu sonucuna ulaşmıştır. Evlilik uyumunun evlilik süresine göre farklılaşmamasının sebebi evliliğin başlangıcında henüz birbirini tam olarak tanımayan bireylerin evlilik süresi artıp birbirini tanıdıkça uyumlarını olumsuz yönde etkileyecek özelliklerine alışması ve kendi evlilik ilişkisinde buna yönelik bir denge oluşturması şeklinde açıklanabilir.

Aile işlevselliğinin evlilik süresine göre farklılaşma durumu incelendiğinde duygusal tepki verebilme evlilik süresine göre farklılaşmaktadır. Sonuçlara göre 1-10 yıl aralığında evli olan bireyler, 21-30 yıl aralığında evli olan bireylere kıyasla daha işlevsel duygusal tepki verebilmektedir. İlgili literatür incelendiğinde Çamur Duyan ve diğerleri (2014), bireylerin aile işlevselliğinin evlilik süresine göre farklılaşmadığını saptamıştır. Benzer bir şekilde Akgül Gök (2013), evli bireylerin evlilik süresi ve aile işlevselliği arasında anlamlı ilişki tespit edememiştir. Ailenin, evliliğin ilk yıllarında daha işlevsel olması aile üyelerinin evlilik hayatı, çocuk sahibi olma gibi konularda ilk deneyimlerini yaşaması, eşlerin birbirini tam olarak tanımaması, evliliğin ilerleyen yıllarına göre daha az sorumluluk alınması ile açıklanabilir. 21-30 yıl aralığında evli olan bireylerin çocuk sayısı, çocuklarının okul çağında olması bunların getirdiği sorumluluklar, eşlerin birbirine alışmasına bağlı olarak duygusal paylaşımlarda azalma ve aile üye sayısının artması ile birlikte üyeler arası ilginin azalması bu aralıkta evli olan bireylerin daha sağlıksız aile yapısına sahip olmasının sebebi olarak açıklanabilir. Literatürdeki farklılaşmanın sebebi ise verilen çalışmalarda 21 ve üzeri yıldır evli olan

katılımcıların sayısı diğer yıllarda evli olan çalışma grubuna kıyasla az olması olabilir. Aynı zamanda konu üzerine yapılmış çalışmaların sayısı oldukça sınırlıdır. Bu bakımdan elde edilen sonucun ilgili literatüre farklı bilgiler sunduğu ifade edilebilir.

Ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumlarının evlilik süresine göre farklılaşma durumu incelendiğinde 11-20 yıl aralığında ve 31 ve üzeri yıldır evli olan bireylerin 1-10 yıl aralığında evli olan bireylere kıyasla daha fazla aşırı koruyucu tutum sergilediği tespit edilmiştir. 11-20 yıl aralığında evli olan bireylerin daha aşırı koruyucu tutuma sahip olması ilk veya ikinci çocuklarının genellikle bu aralıkta okula başlaması ve ilk defa ebeveynlerden uzaklaşması ile açıklanabilir. 31 ve üzeri yıldır evli olan bireylerde ise bu durum ilk ve ikinci çocuğun üniversite ya da iş için evden uzaklaşması ya da varsa üçüncü çocuğun okul çağında olması ile açıklanabilir. Kendir ve Demirli (2016) çalışmalarında evlilik süresi ve çocuk yetiştirme tutumu arasında anlamlı ilişki tespit edememiştir. Bu farklılaşmanın sebebi bahsedilen çalışmadaki çalışma grubunun sayısı ve evlilik süresine göre dağılımının farklı olması olabilir.

Aile Tipi Değişkenine Yönelik Bulguların Tartışılması

Araştırma sonucuna göre evli bireylerin evlilik uyumları aile tipine göre farklılaşmamaktadır. Yalçın (2014), çalışmasında evlilik uyumunun aile tipine göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşmıştır. Benzer bir şekilde Demiray (2006), evlilik uyumu ile aile tipi arasında anlamlı ilişki belirleyememiştir. Kabadayı (2019), yaptığı çalışmada evlilik uyumunun aile tipine göre farklılık göstermediğini bulmuştur. Hossain ve diğerleri (2018) de benzer bir şekilde evlilik uyumu ile aile tipi arasında ilişki tespit edememişlerdir. Bu sonuçlar araştırma sonuçlarıyla örtüşmektedir.

Aile işlevselliğinin aile tipine göre farklılaşma durumu incelendiğinde toplam puan ve tüm boyutlarda çekirdek ailenin geniş aileye kıyasla daha sağlıklı bir yapıda olduğu tespit edilmiştir. Ünal (2002) çalışmasında çekirdek aile türüne sahip bireylerin geniş aileye sahip bireylere oranla aile işlevselliğinin bütün alt boyutlarda daha işlevsel olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuç araştırma sonucuyla örtüşmektedir. Bunun yanında aile işlevselliğinin aile tipine göre anlamlı derecede farklılaşmadığı sonucuna ulaşan çalışmalar literatürde mevcuttur (Akçe, 2018; Bulut, 1993; Çamur Duyan ve diğerleri, 2014; Kamışlı, 2018; Kırbaş ve Özkan, 2013). Geniş ailede, aile işlevinin daha sağlıksız olmasının nedeni aile içinde babaanne, anneanne ve dede gibi aile

büyüklerinin yer almasının aile içindeki rollerde ve problemlerin çözülmesinde çatışma yaratması, daha dolaylı bir iletişimin ve sınırlı duygusal paylaşımın olması olabilir.

Çocuk yetiştirme tutumlarının aile tipine göre farklılaşma bulguları incelendiğinde geniş ailedeki ebeveynlerin çekirdek ailedeki ebeveynlere kıyasla daha fazla aşırı koruyucu ve baskı ve disiplin tutumuna sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Tural (2018), annelerle yürüttüğü çalışmasında geniş aileye sahip annelerin diğer aile türlerine kıyasla daha fazla baskı ve disiplin tutumu gösterdiği sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuç araştırma sonuçlarıyla örtüşmektedir. Araştırma sonuçlarından farklı olarak çocuk yetiştirme tutumunun aile tipine göre farklılaşmadığını bulan çalışmalar da mevcuttur (Alabay, 2017; Ayyıldız, 2005; Tezel Şahin ve Özyürek, 2008). Daha önce de ifade edildiği gibi geniş ailelerin bir özelliği de geleneklere bağlı olmasıdır. Geleneksel aile yapısında hiyerarşik bir aile yapısı bulunur, kararlar otoriter olarak kabul edilen bir üye -genellikle baba- tarafından verilir, aile ve akrabalık bağları kuvvetlidir, geleneklere bağlılık vardır, çocuktan ailenin her sözünü koşulsuz kabul etmesi ve bağımlı olması beklenir çünkü çocuk, hem ailesine karşı vefalı bir kişilik oluşturmalı hem de ailenin bir parçası olduğu için aileden bağımsız var olmamalıdır (Kağıtçıbaşı, 1994; Yıldırım, 2011, s. 71-73). Bu özellikler aşırı bağımlılık özelliği gösteren aşırı koruyucu (Tuzgöl, 1998) ve otoriteye koşulsuz uyma özelliği gösteren otoriter tutum (Akça, 2012) ile ilişkilendirilebilir. Literatürdeki farklılaşma çalışma grubun yaşı, yerleşim yerine bağlı özelliklerden kaynaklanabilir.

Çocuk Sayısı Değişkenine Yönelik Bulguların Tartışılması

Sosyodemografik değişkenlerden son olarak çocuk sayısı incelenmiştir. Araştırma sonuçları evlilik uyumunun çocuk sayısına göre farklılaşmadığını göstermiştir. Konu ile ilgili literatür incelendiğinde araştırma bulgularıyla örtüşen birçok çalışma mevcuttur (Akbaş, 2008; Bett ve diğerleri, 2017; Çakır, 2008; Demiray, 2006; Dumlupınar Aslan, 2016; Fışıloğlu, 1992; Şentürk, 2013; Tellioğlu ve Özdemir, 2018; Tutarel-Kışlak ve Göztepe, 2012; Uşaklı, 2010; Yalçın, 2014). Araştırma sonuçlarının aksine çocuk sayısı arttıkça evlilik uyumunun azaldığı sonucuna ulaşan çalışmalar da literatürde yer almaktadır (Aktaş, 2009; Çakmak Tolan, 2015; Islam ve diğerleri, 2015; Jaisri ve Joseph, 2013; Özaydınlık, 2014; Tuzcu, 2017; Tüfekçi Hoşgör, 2013; Yaşar, 2009; Yeşiltepe ve Çelik, 2014). Çocuk sayısının artmasına bağlı olarak sorumluluğun da artması çocuğun bir yük olarak görülmesine neden olabilir. Fakat Türk toplumunda çocuk aynı zamanda ailenin tamamlayıcı unsuru veya veliahtı olarak kabul

edilir (İlbars, 1998; Karadağ, 2013; Ünal, 2015). Bu durum evlilik uyumunun çocuk sayısına göre farklılaşmamasının sebebi olabilir. Aynı zamanda ebeveynlerin her ikisinin de iş hayatına girmesi ile birlikte çocuk sayısında azalmalar yaşanmış ve çalışma grubunda olduğu gibi ebeveynler genellikle daha az çocuk sahibi olmaya başlamıştır. Bu da çocuğun sayısına bağlı farklılaşmayı azaltmış olabilir.

Aile işlevselliğinin çocuk sayısına göre farklılaşmasına yönelik bulgular, toplam aile işlevselliğinde bir ve iki çocuğa sahip ebeveynlerin dört ve üzeri çocuğa sahip ebeveynlerden daha sağlıklı bir aile işlevine sahip olduğunu göstermiştir. Benzer şekilde bir ve iki çocuğa sahip ebeveynlerin dört ve üzeri çocuğa sahip ebeveynlerden daha sağlıklı iletişim kurduğu, daha işlevsel ilgiyi gösterdiği ve genel işlevlerde de daha sağlıklı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bulgulara göre bir, iki ve üç çocuğa sahip ebeveynlerin dört ve üzeri çocuğa sahip ebeveynlerden daha işlevsel duygusal tepki verdiği saptanmıştır. Roller boyutunda bir çocuğa sahip ebeveynlerin iki, üç, dört ve üzeri çocuğa sahip ebeveynlere kıyasla bu boyutta daha sağlıklı olduğu belirlenmiştir. Davranış kontrolü alt boyutunda ise iki çocuğa sahip ebeveynlerin üç çocuğa sahip ebeveynlere kıyasla daha sağlıklı davranış kontrolüne sahip olduğu bulunmuştur. Bu sonuçlardan hareketle genel olarak çocuk sayısı arttıkça aile işlevlerinin daha sağlıksız özellik gösterdiği sonucuna ulaşılmaktadır. Literatürde ilgili konu üzerine yapılmış çalışmalar aile işlevselliğinin çocuk sayısına göre farklılaştığını ve farklılaşmanın çocuk sayısının artması ile aile işlevselliğinin azalması şeklinde meydana geldiğini tespit etmiştir (Akçe, 2018; Kamışlı, 2018; Kırbaş ve Özkan, 2013; Yavuz, 2018). Bu sonuçlar araştırma bulguları ile örtüşmektedir. Aile işlevinin çocuk sayısının artmasıyla birlikte daha sağlıksız işlev göstermesinin sebebi çocuk sayısı arttıkça her bir üyeye yönelik bakımın ve ilginin, kontrolün ve iletişimin azalması ile açıklanabilir.

Çocuk yetiştirme tutumunda ise çocuk sayısına göre farklılaşma durumu aşırı koruyuculuk ve baskı ve disiplin boyutunda görülmüştür. Üç, dört ve üzeri çocuğa sahip ebeveynlerin bir, iki çocuğa sahip bireylere kıyasla daha fazla aşırı koruyucu ve baskı ve disiplin tutuma sahip olduğu bulunmuştur. Konu üzerine yapılan çalışmalar bu sonuçları destekler niteliktedir (Alabay, 2017; Ayyıldız, 2005; Demiriz ve Öğretir, 2007; Kaya, 2010; Özyürek, 2004). Bunun yanında demokratik tutumun çocuk sayısına göre farklılaştığını (Karabulut Demir, 2007; Kurttekin, 2008) veya hiçbir tutumun çocuk sayısına göre farklılaşmadığını (Kendir ve Demirli, 2016) saptayan çalışmalar da literatürde mevcuttur. Çocuk sayısı ile birlikte artan ebeveyn sorumluluğu ve çocuk

sayısı arttıkça ebeveynlerin her bir çocuğa eskisi kadar ilgi gösterememesi ebeveynlerin daha koruyucu, kısıtlayıcı ve otoriter tutum sergilemesine neden olmuş olabilir.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma sonuçlarına göre aile işlevselliği, evlilik uyumu ile pozitif; çocuk yetiştirme tutumu ile negatif yönde ilişkilidir. Çocuk yetiştirme tutumu aile işlevselliğini ve aile işlevselliği de evlilik uyumunu etkilemektedir. Erkeklerin evlilik uyumu kadınların evlilik uyumundan daha yüksektir. Evlilik uyumu yaşa, evlilik şekline, evlilik süresine, aile tipine ve çocuk sayısına göre farklılaşmamaktadır.

Aile işlevselliğinde kadınlar, erkeklere kıyasla duygularını daha rahat ve doğru bir şekilde ifade edebilmektedir. Aile işlevselliği yaşa göre farklılaşmamaktadır. Anlaşarak evlenenler, görücü usulü evlenenlere kıyasla daha sağlıklı aile işlevine sahiptir. Aile işlevselliği evlilik süresine göre farklılaşmaktadır. Araştırma sonuçları 1-10 yıl aralığında evli olan bireylerin, 21-30 yıl aralığında evli olan bireylere kıyasla daha işlevsel duygusal tepki verebildiğini göstermiştir. Çekirdek aile, geniş aileye nazaran işlevlerini daha sağlıklı bir şekilde yerine getirmektedir. Çocuk sayısı arttıkça aile işlevselliği azalmaktadır.

Çocuk yetiştirmede kadınlar erkeklere kıyasla daha fazla eş geçimsizliği tutumunu, erkekler ise daha fazla baskı ve disiplin tutumunu benimsemektedir. Çocuk yetiştirme tutumu yaşa göre farklılaşmamaktadır. Görücü usulü evlilik yapanlar, anlaşarak evlenenlerden daha fazla aşırı koruyucu ve baskı ve disiplin tutumunu benimsemektedir. Çocuk yetiştirme tutumu evlilik süresine göre farklılaşmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre 11-20 yıl aralığında ve 31 ve üzeri yıldır evli olan bireyler, 1-10 yıl aralığında evli olan bireylere kıyasla daha fazla aşırı koruyucu tutum sergilemektedir. Geniş aileye sahip ebeveynler, çekirdek aileye kıyasla daha fazla aşırı koruyucu ve baskı ve disiplin tutumunu benimsemektedir. Çocuk sayısı arttıkça ebeveynlerin aşırı koruyucu ve baskı ve disiplin tutumu da artar.

Bu araştırma sonuçlarına dayalı olarak alanda çalışanlara, araştırmacılara ve politika yapıcılara yönelik bazı öneriler verilmiştir.

Alanda Çalışanlara Yönelik Öneriler

1. Aile işlevselliğinin evlilik uyumu üzerinde etkili olduğu sonucuna dayalı olarak evlilik/çift ve aile danışmanları evlilikte uyum problemleri yaşayan bireylerin aile işlevselliğini arttırmaya yönelik danışanlara danışma esnasında etkili

duygusal tepki verebilme, etkili iletişim kurabilme, problem çözme gibi uygulamalar yaptırabilir ve aynı zamanda danışalara serbest zamanlarını aile ile birlikte değerlendirme şeklinde de ödevler verebilirler.

2. Araştırmada aile işlevselliği ile evlilik uyumu arasında pozitif anlamlı bir ilişki olduğu ve aile işlevselliğinin evlilik uyumunu etkilediği bulunmuştur. Bu bulguya dayalı olarak evlilik ve aile danışmanlarına çiftlerin evlilik uyumu için aile işlevselliğinin alt boyutları olan problem çözme stilleri, etkili iletişim kurma ya da duygu dışavurumu konusunda danışanlarına psikoeğitim vermesi önerilebilir.
3. Aile işlevselliği ile olumsuz çocuk yetiştirme tutumları arasında negatif ilişki bulunmasına bağlı olarak okullarda rehber öğretmenler velilere yönelik önleyici rehberlik kapsamında ebeveyn tutumlarının çocuk ve aile üzerindeki olumsuz etkileri hakkında bilgilendirici eğitimler gerçekleştirebilir.
4. Araştırma sonucunda geniş veya çocuk sayısı fazla ailelerde daha düşük aile işlevselliği ve olumsuz çocuk yetiştirme tutumlarının olduğu bulunmuştur. Buradan hareketle bu ailelerin bu özelliklerini geliştirebilmesi için danışmanlar tarafından grupla psikolojik danışmanlık verilebilir.
5. Anlaşarak evlenen bireylerin daha işlevsel bir aileye ve daha olumlu çocuk yetiştirme tutumlarına sahip olduğu sonucuna bağlı olarak evlilik öncesinde çiftlere grupla psikolojik danışma verilebilir.

Araştırmacılara Yönelik Öneriler

1. Araştırmada evlilik uyumu, aile işlevselliği ve çocuk yetiştirme tutumlarının cinsiyete, evlilik şekline ve aile tipine göre farklılaşması toplumsal cinsiyet rolleri, evliliğe ilişkin tutum, köken aile veya ebeveyn özellikleri gibi farklı değişkenlerle ilgili olabileceği ifade edilmiştir. Bu bakımdan evlilik uyumu, aile işlevselliği ve çocuk yetiştirme tutumları ile ilgili olabilecek bu değişkenleri içeren çalışmalar yapılabilir.
2. Araştırmanın temel değişkenleri olan evlilik uyumu, aile işlevselliği ve çocuk yetiştirme tutumlarının sosyodemografik değişkenlere göre farklılaşmasını içeren sonuçlar ile literatürdeki bazı çalışmalar arasındaki farklılaşmanın çalışma grubunun eğitim durumu, ekonomik düzeyi gibi özelliklerinden kaynaklanabileceği ifade edilmiştir. Bu bakımdan araştırmada kullanılan

sosyodemografik değişkenlere ek olarak ebeveynlerin eğitim durumu, ekonomik düzeyi gibi farklı değişkenler kullanılarak araştırma sınırları genişletilebilir.

3. Araştırmada yaşa yönelik anlamlı bir farklılaşma bulunmadığından araştırmacılar, evlilik süresi ya da çocuk sayısını sabit tutarak aile işlevselliği, evlilik uyumu ve çocuk yetiştirme tutumunun yaş değişkenine göre farklılaşmasına ilişkin daha sağlıklı sonuçlar elde edebilir.
4. Araştırma sonucunda evlilik uyumunun yaşa, evlilik şekline, evlilik süresine, aile tipine ve çocuk sayısına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı bulunmuştur. Bu açıdan araştırmacılar daha büyük çalışma grubu olarak Türkiye'nin farklı illerinden katılımcılarla çalışarak daha sağlıklı sonuçlar alabilir.
5. Orta Karadeniz Bölgesinde orta ölçekli bir ilde yapılan bu çalışmanın genel olarak bu bölgenin ve şehrin kültürel özelliklerini barındırdığı düşünülebilir. Bu açıdan araştırmacılar, bölgesel kültür farklılığına bağlı olarak farklı bölgelerde yaşayan veya farklı altkültürlere sahip bireylerle çalışarak kültürel farklılıkları ortaya koyabilir.

Politika Yapıcılara Yönelik Öneriler

1. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı gibi aile ve çocuk ile ilişki kuran kurumlar tarafından aile kurumunun niteliği ve devamlılığı için aile sağlığının, evlilik ilişkisinin ve ebeveyn-çocuk ilişkisinde ebeveyn tutumlarının önemi üzerine gerek ailelere gerekse kurum içi personele eğitim verilebilir.
2. Araştırma sonucunda çocuk sayısı arttıkça aile işlevselliğinin azaldığı görülmektedir. Bu bakımdan gerekli kurumların, bireyler çocuk sahibi olmadan önce çocuğun sorumluluğu, çocuk bakımında etkili yöntemler ve çocuğun aile sağlığı üzerindeki etkileri gibi konularda rehberlik edici çalışmalar yürütmesi ve politikacıların da gerekli desteği vererek bu yönde politikalar geliştirmesi önerilebilir.
3. Evlilik uyumu ve çocuk yetiştirme tutumu arasındaki ilişkiye bağlı olarak evlilik öncesinde eğitimler düzenlenmesi noktasında, ilgili kurum ve yetkililer tarafından bölgesel ve ulusal politikalar geliştirilerek bireylerin evlilik ve çocuk yetiştirme konusunda bilgi sahibi olması sağlanabilir.

KAYNAKÇA

Açık, Ö. (2008). *Evlilik uyumu ve bağlanma stilleri arasındaki ilişki.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Akar, H. (2005). *Psikiyatrik yardım talebi olanlar ile yardım talebi olmayan ve boşanma aşamasında olan çiftlerde; çift uyumu ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin karşılaştırılması.* Yayımlanmamış tıpta uzmanlık tezi, TC Sağlık Bakanlığı Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi, İstanbul.

Akbaş, M. (2008). *Endüstri meslek liselerinde görev yapan öğretmenlerin evlilik uyumları ile öğretmenlik tutumları arasındaki ilişki.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Akça, R. (2012). Ana-babaların çocuk yetiştirmede aşırı koruyucu olmaları. *Akademik Bakış Dergisi, 29,* 1-13.

Akçe, İ. (2018). *Zihinsel engelli çocuğa sahip Türkiyeli ve Suriyeli sığınmacı annelerin aile işlevselliğinin karşılaştırılması.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Akgül Gök, F. (2013). *Evli kadın ve erkeklerin toplumsal cinsiyet rolleriyle ilgili algılarının aile işlevlerine yansıması.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Akram, H. ve Malik, N. I. (2011). Relationship between personality traits and marital. *Interdisciplinary Journal of Contemporary Research in Business, 3*(4), 718-724.

Aktaş, S. (2009). *Eşlerden birinin kaygı düzeyi ile evlilik uyumu arasındaki ilişkinin belirlenmesi.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Aktepe, E., Çalışkan, S. ve Sönmez, Y. (2014). Kendine zarar veren ergenlerin aile işlevlerinin ve benlik saygılarının saptanması: Olgu-kontrol çalışması. *Anadolu Psikiyatri Dergisi, 15,* 69-76.

Alabay, E. (2017). Okul öncesi dönem çocuğu olan ebeveynlerin ebeveynlik tutumlarının incelenmesi. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi, 1*(2), 156-174.

Alayi, Z., AhmadiGatab, T. ve Khamen A. B. Z. (2011). The relationship between parents'marital adjustment, parents rearing style and health of children in azad university. *Social and Behavioral Sciences, 30,* 1969-1975.

Algan, C. (2018). *Ebeveynini kaybetmiş evli bireylerde evlilik doyumunun aile işlevselliği açısından açıklanması.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.

Al-Krenawi, A., Graham, J. R. ve Al Gharaibeh, F. (2011). A comparison study of psychological, family function marital and life satisfactions of polygamous and monogamous women in Jordan. *Community Ment Health Journal, 47*, 594-602.

Aminpour, M., Mamsharifi, M., Bayazidi, S. ve Ahmadzadeh, M. (2016). Relation of attachment styles and marital adjustment among young couples. *World Scientific News, 29*, 111-123.

Ayyıldız, T. (2005). *Zonguldak il merkezinde 0-6 yaş çocuğu olan annelerin çocuk yetiştirme tutumları.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Zonguldak.

Bağcı, C. (2013). *Anne-babaların akılcı olmayan inançlarının aile işlevi ve çocuklardaki davranış problemleri arasındaki ilişkinin incelenmesi.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep.

Bahr, S. J., Chappell, C. B. ve Leigh, G. K. (1983). Age at marriage, role enactment, role consensus, and marital satisfaction. *Journal of Marriage and Family, 45*(4), 795-803.

Bal, H. (2007). *Bağlanma stilleri, cinsiyet rolleri ve evlilik uyumu arasındaki ilişkinin incelenmesi.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.

Basharpoor, S. ve Sheykholeslami, A. (2015). The relation of marital adjustment and family functions with quality of life in women. *Europe's Journal of Psychology, 11*(3), 432-441.

Baygül, Ş. (2015). *Çözüm odaklı kısa süreli aile danışmanlığı kuramına dayalı olarak geliştirilen evlilik danışmanlığı programının çiftlerin evlilik uyumlarını arttırmadaki etkisi.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Muğla.

Beavers, R. ve Hampson, R. B. (2000). The Beavers systems model of family functioning. *Journal of Family Therapy, 22*, 128-143.

Bener, Ö ve Günay, G. (2013). Gençlerin evlilik ve aile yaşamına ilişkin tutumları. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 3*(1), 1-16.

Bett, G., Kiptiony, G. ve Sirera, M. (2017). Relationship between demographic characteristics and marital satisfaction for career couples in Kericho County, Kenya. *Journal Of Humanities And Social Science*, *22*(12), 53-60.

Börekçi, B. (2017). *Okul öncesi çocuklarda dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu belirtilerinin, davranışsal, sosyal problemler, aile işlevselliği ve ebeveyn tutumları ile ilişkilerinin değerlendirilmesi.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Işık Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Bulut, I. (1993). Ruh hastalığının aile işlevlerine etkisi. *Başbakanlık Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı Yayınları,* Ankara.

Butt, Y. A. (2001). *Breastfeeding, marital satisfaction, and family functioning in primiparous couples.* Unpublished degree master of arts, Department of Social Work and Family Studies of University of British Columbia, Coumbia.

Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri.* Ankara: Pegem Akademi.

Ceyhan, E. (2000). *Çocuk gelişimi ve psikolojisi.* Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Chen, Z., Tanaka, N., Uji, M., Hıramura, H., Shıkaı, N., Fujıhara S. ve Kıtamura, T. (2007). The role of personalities in the marital adjustment of Japanese couples. *Social Behavior and Personality, 35*(4), 561-572.

Choi, H. ve Yoo, J. (2019). Husband's emotional support provision to adult children and wife's marital satisfaction in later life. *Innovation in Aging, 3*(1), 670.

Civan, A. (2011). *Eşlerin duygu dışavurum tarzları ile algılanan evlilik kalitesinin ilişkisi ve duygusal farkındalığın rolü.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.

Çabuk Kaya, N. (2011). Aile ve çocuk. A. Kasapoğlu ve N. Karkıner (Ed.). *Aile sosyolojisi* (s. 106-133). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.

Çağan, K. (2011). Ailenin işlevleri. K. Canatan ve E. Yıldırım (Ed.). *Aile sosyolojisi* (s. 83-95). İstanbul: Açılımkitap.

Çakır, S. (2008). *Evli bireylerin evlilik uyumlarının ana-babalarına bağlanma düzeyleri ve demografik değişkenler açısından incelenmesi.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Çakırlar, A. (2012). *Polislerde evlilik uyumunu etkileyen bazı değişkenlerin incelenmesi.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.

Çakmak Tolan, Ö. (2015). *Evlilik uyumunun kişilik özellikleri, ilişkiye dair inançlar ve çatışma çözüm stilleri bağlamında yordanması*. Yayımlanmamış doktora tezi, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.

Çamur Duyan, G., Çelenk, Ö. ve Duyan, V. (2014). Talasemili üyesi olan ailelerin aile işlevlerinin kadın bakış açısından değerlendirilmesi: Hatay ili örneği. *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi, 16*(1), 46-55.

Çarkoğlu, A. ve Kalaycıoğlu, E. (2013). *Türkiye'de aile, iş ve toplumsal cinsiyet raporu.* Ankara Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi. http://kasaum.ankara.edu.tr/files/2013/11/turkiyedeaileisvetoplumsalcinsiyetraporu2.pdf adresinden alınmıştır.

Çavuşoğlu, Z. Ş. (2011). *Bağlanma stillerinin evlilik uyumu ve aldatma eğilimi arasındaki ilişkinin incelenmesi.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Çelik, E. (2009). *Evli öğretmenlerin bağlanma stili, denetim odağı ve bazı nitelikleri açısından evlilik uyum düzeylerinin incelenmesi.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

Çelik, M. ve Tümkaya, S. (2012). Öğretim elemanlarının evlilik uyumu ve yaşam doyumlarının iş değişkenleri ile ilişkisi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 13*(1), 223-238.

Çelik, H. E. ve Yılmaz, V. (2013). *Yapısal eşitlik modellemesi: Temel kavramlar – uygulamalar – programlama.* Ankara: Anı Yayıncılık.

Çetinkaya, B. (2007). *Sağlıklı aile sağlıklı çocuk.* Ankara: Pegem A Yayınları.

Dai, L. ve Wang, L. (2015). Review of family functioning. *Open Journal of Social Sciences, 3*, 134-141. DOI: 10.4236/jss.2015.312014

Darling, N. ve Steinberg, L. (1993). Parenting style as context: An integrative model. *Psychological Bulletin, 113*(3), 487-496.

Demiray, Ö. (2006). *Evlilikte uyumun demografik özelliklere göre incelenmesi.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır.

Demircioğlu, H. ve Ömeroğlu, E. (2014). Eğitici anne eğitimi ve anneden anneye eğitim yaklaşımlarının annelerin aile işlevleri ve çocuk yetiştirme tutumları üzerindeki etkileri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 14*(4), 1439-1465.

Demircioğlu, H., Tezel Şahin, F. ve Günindi, Y. (2011). Anne babaların görüşlerine göre aile işlevleri. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi, 13*(1), 93-105.

Demiriz, S. ve Öğretir, A. (2007). Alt ve üst sosyo-ekonomik düzeydeki 10 yaş çocuklarının anne tutumlarının incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi, 15*(1), 105-122.

Denli, Ö. S. (2016). *Evli çiftlerde eşler arasında algılanan kişilik benzerliğinin evlilik uyumu ve evlilik doyumuyla ilişkisinin incelenmesi.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Duman, M. (2012). *Mizaç ve karakter özelliklerinin evlilik uyumu ve cinsiyet açısından incelenmesi.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Mersin.

Dumlupınar Aslan, M. (2016). *Bağlanma stilleri ve kişilik özelliklerinin evlilik uyumu üzerindeki etkilerinin araştırılması.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Düzgün, G. (2009). *Evli kişilerde depresyon, ilişkiye ilişkin inanç, kendini ayarlama düzeyinin evlilik uyumu ile ilişkisi.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Eken, H. (2006). Toplumsal cinsiyet olgusu temelinde mesleğe ilişkin rol ile aile içi rol etkileşimi: Türk Silahlı Kuvvetlerindeki kadın subaylar. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 15*, 247-280.

Ekşi, H., Güneş, F. ve Yaman, N. (2018). Öğretmenlerin evlilik uyumlarının psikolojik iyi oluşları ve toplumsal cinsiyet rolleri açısından incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 8*(50), 203-233.

Erbay, H. N. (2013). *Aile işlevselliğinin matematik başarısıyla ilişkisi: Güney Kore – Türkiye karşılaştırması.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Erickson, R. J. (1993). Reconceptualizing family work: The effect of emotion work on perceptions of marital quality. *Journal of Marriage and the Family, 55*(4), 888-900.

Erişti, A. (2010). *Bağlanma stilleri, kişilik özellikleri ve evlilik uyumu arasındaki ilişki*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Erbek, E., Beştepe, E., Akar, H., Eradamlar, N., ve Alpkan, R. L. (2005). Evlilik uyumu. *Düşünen Adam, 18* (1), 39-47.

Erdoğan, S. (2007). *Evlilik uyumu ile psikiyatrik rahatsızlıklar, bağlanma stilleri ve mizaç ve karakter özellikleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi.* Yayımlanmamış Tıpta uzmanlık tezi, Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi, Ankara.

Erdoğan Taycan, S. ve Çepik Kuruoğlu, A. (2013). Evlilik uyumu ile bağlanma stilleri ve mizaç ve karakter özellikleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Türk Psikiyatri Dergisi, 24,* 1-10.

Eroğlu, M. (2014). *0-6 yaş arası çocuğa sahip anne babaların sosyo ekonomik durumlarının ve benlik saygılarının çocuk yetiştirme tutumlarına etkisi.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Toros Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.

Ersin, B. (2010). *Lise öğrencilerinin suç eğilimleri ile anne baba tutumları arasındaki ilişki.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Eskin, M. (2012). Evlilik terapisi için başvuran çiftlerin evlilik doyumu ve evlilik terapisiyle hakkındaki görüşleriyle ilişkili etmenler. *Klinik Psikiyatri, 15,* 226-237.

Fışıloğlu, H. (1992). Lisansüstü öğrencilerinin evlilik uyumu. *Psikoloji Dergisi, 7*(28), 16-23.

Fowers, B. J. (1991). His and her marriage: A multivariate study of gender and marital satisfaction. *Sex Roles, 24,* 209-221.

Garip, E. S. (2010). *5-6 yaş döneminde, okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocuğu olan eşlerin çocuk yetiştirme stilleri ile evlilik uyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Gavazzi, S. M., McKenry, P. C., Jacobson, J. A. Julian, T. W. ve Lohman, B. (2000). Modeling the effects of expressed emotion, psychiatric symptomology, and marital quality levels on male and female verbal aggression. *Journal of Marriage and Family, 62*(3), 669-682.

Gazioğlu, A. E. (2006). Genç yetişkinlerin evlilik ve aile hayatına ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 23*, 107-123.

Genç, L. S. (2018). *Obezite tanılı kadın hastalarda bağlanma stilleri, aile işlevselliği ile dürtüsellik ilişkisinin incelenmesi.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Ghaemian, A. ve Gholami, J. (2010). An investigation into the relationship between personality types and interpersonal problem solving styles with marital adjustment in the married students at Islamic Azad University. *The Arab Journal of Psychiatry, 21*(1), 70-84.

Gottman, J. M. ve Levenson, R. W. (1992). Marital processes predictive of later dissolution behavior, physiology, and health. *Journal of Personality and Social, 63*(2), 221-233.

Gökçe, B. (2011). Türk toplumunda aile yapısı. A. Kasapoğlu ve N. Karkıner (Ed.). *Aile sosyolojisi* (s. 50-83). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.

Greeff, A. P. (2000). Characteristics of families that function well. *Journal of Family Issues, 21*(8), 948-962.

Grych, J. H. ve Fincham, F. D. (1990). Marital conflict and children's adjustment: A cognitive-contextual framework. *Psychological Bulletin, 108*(2), 267-290.

Gülsün, M., Ak, M. ve Bozkurt, A. (2009). Psikiyatrik açıdan evlilik ve cinsellik. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 1*, 68-79.

Gündoğan, M. (2015). *Eşlerin bağlanma tarzları ile çift uyum düzeyi arasındaki ilişkinin araştırılması.* Yayımlanmamış tıpta uzmanlık tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi, Eskişehir.

Günindi Ersöz, A. (2010). Türk atasözleri ve deyimlerinde kadına yönelik toplumsal cinsiyet rolleri. *Gazi Türkiyat Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi, 4,* 167-182.

Güren, A. S. (2017). *Evli ve çocuk sahibi çiftlerin evlilik uyumu, evlilik çatışması, yakın ilişki düzeyi ve yalnızlık düzeylerinin çocuk yetiştirme tutumları ile ilişkisi.*

Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Gürsoy, F. Ç. (2004). *Kaygı ve demografik değişkenlerin evlilik uyumu ile ilişkisi.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.

Güzel, H. Ş. (2013). *Psikiyatri kliniğine başvuran çocuklarda mizaç özellikleri, aile işlevleri ve çocuk yetiştirme tutumları ile içe yönelim/dışa yönelim sorunları arasındaki ilişki.* Yayımlanmamış doktora tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Helweg-Larsen, M., Harding, H. G. ve Klein, W. M. P. (2011). Will I divorce or have a happy marriage?: Gender differences in comparative optimism and estimation of personal chances among U.S. college students. *Basic and Applied Social Psychology, 33*(2), 157-166.

Horigan, V. E., Suarez-Morales, L., Robbins, M. S., Zarate, M., Mayorga, C. C., Mitrani, V. B. ve Szapocznik, J. (2005). Brief strategic family therapy for adolescents with behavior problems. J. L. Lebow (Ed.). *Handbook of clinical family therapy* (s. 73-103). New Jersey: John Wiley & Sons.

Hossain M., Siddique, A., Hilowle, F. H., Habib, M. F. ve Latif, A. (2018). Marital adjustment, life satisfaction and mental health of santal community as related to selected demographic variables. *The International Journal of Indian Psychology, 6*(2), 118-128.

Isaac, R. ve Shah, A. (2004). Sex roles and marital adjustment in Indian couples. *International Journal of Social Psychiatry, 50*(2), 129- 141.

Islam, N., Shahrier, A. ve Shimu, N. S. (2015). Effects of socio-demographic factors on the marital adjustment of working women in Bangladesh. *Journal of Life Earth Science, 10*, 31-38.

İlbars, *Z.* (1998, 4-6 Kasım). *Türk toplumunda çocuk anlayışı ve çocuğa bakış*. II. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi'nde sunuldu, Ankara.

Jaisri, M. ve Joseph, M. I. (2013). Marital adjustment and emotional maturity among dual-career couples. *Guru Journal of Behavioral and Social Sciences, 1*(2), 77-84.

Kabadayı, Ö. (2019). *Annenin çocuk yetiştirme tutumuna evlilik uyumunun etkisi.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Biruni Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Kabaklı Çimen, L. (2013). Öğretmenlerin aile işlevlerinin bazı demografik değişkenler açısından incelenmesi. *İZÜ Sosyal Bilimler Dergisi, 2*(4), 125-154.

Kabasakal, C. (2012). *Çocuk psikiyatri polikliniğine ilk başvuran ailelerin aile işlevselliği ve çocuk yetiştirme tutumları.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Haliç Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Kağıtçıbaşı, Ç. (1994, 16-18 Kasım). Aileye yaklaşımda bir kuramsal çerçeve ve aile değişim modeli. II. Aile Kurultayı'nda sunuldu, Ankara.

Kahraman, Z. (2011). *Bir evlilik ve aile hayatı eğitim programının evli kadınlarda evlilik uyumuna ve aile sistemine etkisi.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Kalen, S. (2018). *Ergenlerde akıllı telefon bağımlılığı ile algılanan anne baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Kalkan, M. (2002). *Evlilik ilişkisini geliştirme programının, evlilerin evlilik uyum düzeyine etkisi.* Yayımlanmamış doktora tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.

Kamışlı, E. (2018). *Toplumsal cinsiyet rolleri ve aile işlevselliğinin problem çözme becerilerine etkisi.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Kapçı, E. G. ve Hamamcı, Z. (2010). Aile işlevi ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişki: erken dönem uyum bozucu şemaların aracı rolü. *Klinik Psikiyatri, 13*, 127-136.

Kara, D. Ö.(2016). *Gelişimsel yetersizlik ve normal gelişim gösteren çocukların annelerinin aile yaşam kalitesi, evlilik uyumu ve öznel iyi oluşlarının incelenmesi.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Bahçeşehir Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Karagöz, Y. (2016). *SPSS 23 ve AMOS 23 uygulamalı istatitistiksel analizler*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Karabulut Demir, E. (2007). *Ebeveyn tutum ölçeği (ETÖ).* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Karadağ, Ö. (2013). Türkiye Türkçesi atasözlerinde çocuk ve çocukluk. *Millî Folklor, 25*(98), 109-124.

Karadağ, Ş. (2015). *Evlilik uyumu ilişkisinde aile içi iletişimin rolü: Konya örneği.* Yayımlanmamış doktora lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Karpuz İlericiler, N. (2015). *Evlilik uyumunu açıklamada yakın ilişkilerde bağlanma, erken dönem uyum bozucu şemalar ve psikolojik travmanın rolü.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Kaya, A. (2010). *İlköğretim öğrencilerinin anne - babalarının çocuk yetiştirme tutumlarının kişilik özelliklerine göre değişkenliğinin incelenmesi.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Kaya, A., Bozaslan, H. ve Genç, G. (2012). Üniversite öğrencilerinin anne-baba tutumlarının problem çözme becerilerine, sosyal kaygı düzeylerine ve akademik başarılarına etkisi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, 18*, 208-225.

Kendir, M. E. ve Demirli, C. (2016). Evlilik doyumu üzerinde anne baba tutumunun etkisinin incelenmesi. *Education Sciences, 11*(3), 96-113.

Kır, İ. (2011). Toplumsal bir kurum olarak ailenin işlevleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 10*(36), 381-404.

Kırbaş, Z. Ö. ve Özkan, H. (2013). Down sendromlu çocukların annelerinin aile işlevlerini algılama ve sosyal destek düzeylerinin değerlendirilmesi. *İzmir Dr. Behçet Uz Çocuk Hastanesi Dergisi, 3*(3), 171-180.

Kodan Çetinkaya, S. (2018). *Evlilik uyumuna ilişkin model araştırması.* Yayımlanmamış doktora tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.

Koleoso, O. N., Aina, I. O. ve Uwadiae, E. (2018). The association between socio demographic characteristics and marital satisfaction among nurses in Benin, Nigeria. *Malaysian Journal of Psychiatry*, *27*(1).

Kublay, D. ve Oktan, V. (2015). Evlilik uyumu: değer tercihleri ve öznel mutluluk açısından incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 5*(44), 25-35.

Kulaksızoğlu, A. (1989). Çocuk yetiştirme tutumları ve aile. *Eğitim ve Bilim Dergisi, 74*, 35-42.

Kurttekin, M. (2018). *2-4 yaş grubunda çocukları olan ailelerin Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu (Diyarbakır örneği).* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.

Lafcı, P. (2014). *Evli bireylerin aşka ilişkin tutumları ile evlilik uyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Lanigan, J. D. (2009). A sociotechnological model for family research and intervention: How information and communication technologies affect family life. *Marriage & Family Review, 45,* 587-609.

Locke, H. J. ve Wallace, K. M. (1959). Short marital-adjustment and prediction tests: Their reliability and validity. *Marriage and Family Living, 21*(3), 251-255.

Long, E. C. J., ve Andrew, D. (1990). Perspective taking as a predictor of marital adjustment. *Journal of Personality An Social Psychology, 59*(1), 126-131.

Malkoç, G. ve Güren, A. S. (2017). Evli ve çocuk sahibi çiftlerin evlilik uyumu, evlilik çatışması, yakın ilişki düzeyi ve yalnızlık düzeylerinin çocuk yetiştirme tutumları ile ilişkisi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 33*(1), 225-239.

Matejevic, M. D. ve Jovanovic, D. R. (2011). The functionality of families with children with special needs from the systemic perspective. *Psychology and History, 10*(1), 57- 66.

Matejevic, M., Jovanovic, D. ve Illic, M. (2015). Patterns of family functioning and parenting style of adolescents with depressive reactions. *Social and Behavioral Sciences, 185*, 234-239.

Mehraki, B., Hosseini, A., Hosseini, M. A. ve Magham, H. (2017). Marital satisfaction of student marriage and its relationship with demographic characteristics among students of Shiraz University of Medical Sciences. *International Journal of Environmental & Science Education, 12*(2), 321-328.

Miller, I. W., Ryan, C. E., Keitner, G. I., Bishop, D. S. ve Epstein, N. B. (2000). The McMaster approach to families: Theory, assessment, treatment and research. *Journal of Family Therapy, 22*, 168–189.

Mirgain, S. A., ve Cordova, J. V. (2007). Emotion skills and marital health: The association between observed and self-reported emotion skills, intimacy, and marital satisfaction. *Journal of Social and Clinical Psychology, 26*(9), 983-1009.

Mousavi, R. (2017). Relationship between big five personality factors neuroticism, extraversion, agreeableness, openness, loyalty and marital adjustment. *NeuroQuantology, 15*(4), 63-68.

Nalbantoğlu, G. (2016). *6 ile 11 yaş arasında çocuklarda görülen ruhsal sorunların annelerin bağlanma düzeyi, çocuk yetiştirme tutumu ve aile işlevleri ile olan ilişkisi.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Najmi, S. B., Hovsepian, S., Jamshidibeyk, A., Nasiripour, L. ve Maracy, M. R. (2019). The association between demographic and familial characteristics and psychological properties of adolescents. *Journal of Research in Medical Sciences, 2*4(14), 1-8.

Nazlı, S. (2014). *Aile danışmanlığı.* Ankara: Anı Yayıncılık.

Nemechek, S. ve Olson, K. R. (1999). Five-factor personality similarity and marital adjustment. *Social Behavior and Personality, 27*(3), 309-318.

O'Neil, M. L. ve Çarkoğlu, A. (2019). *Türkiye'de toplumsal cinsiyet ve kadın algısı araştırması.* Kadir Has Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Araştırma Merkezi. https://gender.khas.edu.tr/sites/gender.khas.edu.tr/files/inlinefiles/TTCKAA2019%20Son7.pdf adresinden alınmıştır.

Öngider, N. (2013). Anne-baba ile okul öncesi çocuk arasındaki ilişki. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 5*(4), 420-440.

Özabacı, N. ve Erkan, Z. (2017). *Aile danışmanlığı kuram ve uygulamalara genel bir bakış.* Ankara: Pegem Akademi.

Özaydınlık, Ş. (2014). *Evli çiftlerin evlilik uyumu ile kişilik özellikleri ve romantik ilişkilerindeki sosyal ilginin incelenmesi.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Özen, A. (2010). Evlilik uyumu ve evlilikte çatışma yönetimi. T. Solmuş (Ed.). *Romantik ilişkiler, evlilik ve ana-baba-çocuk ilişkileri* (s.133-151). Ankara: Nobel Yayın.

Özer, A. ve Cihan Güngör H. (2012). Yükleme tarzları, bağlanma stilleri ve kişilik özelliklerine göre evlilik uyumu. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *8*(2), 11-24.

Öznur, H. (2017). *Antisosyal kişilik bozukluğunda psikopatoloji düzeyleriyle aile işlevselliği ve çocukluk çağı travma düzeyleri arasındaki ilişki.* Yayımlanmamış tıpta uzmanlık tezi, Sağlık Bilimleri Üniversitesi Tıp Fakültesi, Ankara.

Özşenol, F., Işıkhan, V., Ünay, B., Aydın, H. İ., Akın, R. ve Gökçay, E. (2003). Engelli çocuğa sahip ailelerin aile işlevlerinin değerlendirilmesi. *Gülhane Tıp Dergisi, 45*(2), 156-164.

Öztabak, M. E. (2017). *Okul öncesi dönem çocuklarının öz düzenleme becerileri ile anne-baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Karabük Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Karabük.

Öztürk, N. (2017). *6. ,7. ve 8.sınıf öğrencilerinde, ailelerin çocuk yetiştirme tutumu ile istismar arasındaki bağlantının incelenmesi.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Özyürek, A. (2004). *Kırsal bölge ve şehir merkezinde yaşayan 5-6 yaş grubu çocuğa sahip anne-babaların çocuk yetiştirme tutumlarının incelenmesi.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Pedro, M. F., Ribeiro, T. ve Shelton, K. H. (2015). Romantic attachment and family functioning: The mediating role of marital satisfaction. *Journal of Child Family Study, 24*, 3482-495.

Peterson, R. ve Green, S. (2009). Families first: Keys to successful family functioning family roles. Virginia State University. https://vtechworks.lib.vt.edu/bitstream/handle/10919/48301/350093_pdf.pdf?sequence=1&isAllowed=y adresinden alınmıştır.

Polat, S. (2010). *Şizofreni hastaları ve kardeşlerinde düşünce bozukluğu ve aile işlevleri ile ilişkileri.* Yayımlanmamış tıpta uzmanlık tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi, İzmir.

Power, T. G. (2013). Parenting dimensions and styles: A brief history and recommendations for future research. *Childhood Obesıty, 9*(1), 14-21.

Reisinger, Y. ve Turner, L. (1999). Structural equation modeling with Lisrel: Application in tourism. *Tourism Management, 20*(1), 71-88.

Repetti, R. L., Taylor, S. E. ve Seeman, T. E. (2002). Risky families: Family social environments and the mental and physical health of offspring. *Psychological Bulletin, 128*(2), 330-366.

Sabatelli, R. M. (1988). Measurement issues in marital research: A review and critique of contemporary survey instruments. *Journal of Marriage and the Family, 50*(4), 891-915.

Sardoğan, M. E. ve Karahan, T. F. (2005). Evli bireylere yönelik bir insan ilişkileri beceri eğitimi programı'nın evli bireylerin evlilik uyum düzeylerine etkisi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 38*(2), 89-102.

Saydam, R. ve Gençöz, T. (2005). Aile ilişkileri, ebeveynin çocuk yetiştirme tutumu ve kendilik değerinin gençler tarafından belirtilen davranış problemleri ile olan ilişkisi. *Türk Psikoloji Dergisi, 20* (55), 61-74.

Sayıner, B., Köknel, Ö. ve Turanlı, M. (2005). Lise öğrencilerinde ana-baba tutumunun çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 21*, 193-212.

Serpen, A. S. ve Maçkan, A. Ç. (2017). The effect of problem solving skills and resilience to the marital adjustment in old ages. *The Eurasia Proceedings of Educational & Social Sciences, 7*, 169-174.

Seven, S. (2011). *Çocuk ruh sağlığı.* Ankara: Pegem Akademi.

Sıbğatullah, Y. (2018). *Okul öncesi dönemde çocuğu olan evli bireylerin duygusal zekâ düzeylerinin ve problem çözme becerilerinin evlilik uyumu ile ilişkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Skinner, H., Steinhauer, P. ve Sitarenios, G. (2000). Family assessment measure (FAM) and process model of family functioning. *Journal of Family Therapy, 22*, 190-210.

Smith, R. L. ve Stevens Smith, P. (1992). Family counseling and therapy: Major issues and topics. Michigan: Eric Counseling and Personnel Services Clearinghouse.

Söylemez, İ. (2011). *Evlilikte uyum ve aile işlevleri ölçeği geliştirme: güvenirlik ve geçerlik çalışması.* Yayımlanmamış tıpta uzmanlık tezi, Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi, Ankara.

Spanier, G. B. (1976). Measuring dyadic adjustment: New scales for assessing the quality of marriage and similar dyads. *Journal of Marriage and Family, 38*(1), 15-28.

Steinhauer, P. D., Santa- Barbara, J. ve Skinner, H. (1984). The process model of family functioning. *Canadian Journal of Psychiatry, 29*(2), 77-88.

Sweeney, M. M. ve Replogle, E. M. (2019). Marital relationships. http://www.encyclopedia.com adresinden alınmıştır.

Şafak Öztürk, C. (2014). *Cinsel işlev bozukluğu olan çiftlerde mizaç ve karakter boyutları, evlilik uyumu ve cinsel doyum arasındaki ilişkiler.* Yayımlanmamış doktora tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Şafak Öztürk, C. ve Arkar, H. (2014). Evli çiftlerde evlilik uyumu ve cinsel doyum arasındaki ilişkiler. www.literatürsempozyum.com, *1*(3), 16-24.

Şanlı, D. (2007). *Annelerin çocuk yetiştirme tutumlarını etkileyen etmenlerin incelenmesi.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Şendil, G. ve Korkut, Y. (2008). Evli çiftlerdeki çift uyumu ve evlilik çatışmasının demografik özellikler açısından incelenmesi. *Psikoloji Çalışmaları, 28*, 15-34.

Şener, A. (2002). *Ailede eşler arası uyuma etki eden faktörlerin araştırılması.* Yayımlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Şener, A. ve Terzioğlu, G. (2008). Bazı sosyo-ekonomik ve demografik değişkenler ile iletişimin eşler arası uyuma etkisinin araştırılması. *Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi, 4* (13), 7-21.

Şenormancı, G. (2013). *İnternet bağımlılığı tanısı konan hastalarda bağlanma ve aile işlevleri.* Yayımlanmamış tıpta uzmanlık tezi, Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi Tıp Fakültesi, İstanbul.

Şentürk, S. (2013). *Evli bireylerde evlilik uyumu ile ilişkili değişkenlerin incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Şireli, Ö. ve Aysev Soykan, A. (2016). Depresyonu olan ergenlerin anne-baba kabul-red algıları ve aile işlevleri açısından incelenmesi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi, 17*(5), 403-410.

Tamar Kabaklıoğlu, M. (1991). *Bipolar bozukluk tanılı hastaların çocuklarında psikopatoloji.* Yayımlanmamış tıpta uzmanlık tezi, Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi, İzmir.

Taşbaş, M. B. (2010). *Evlenmenin şartları.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Taşdelen, Ö. (2014). *Bipolar bozuklukta evlilikte uyumun ve aile işlevselliğinin değerlendirilmesi.* Yayımlanmamış tıpta uzmanlık tezi, Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi, Edirne.

Taşdelen, Ö., Çınar, R. G., Taşdelen, Y., Görgülü, Y. ve Abay, E. (2016). Bipolar bozukluk tip 1'de romatoid artrite kıyasla evlilik uyumu ve aile işlevselliği. *Klinik Psikiyatri, 19*, 167-175.

Türk Dil Kurumu [TDK] (2019). Aile kavramının tanımı. http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&view=bts&kategori1=veritbn&kelimesec=6973 adresinden alınmıştır.

Tellioğlu, P. ve Özdemir, H. (2018). Kırsal kesimde yaşayan evli kadınların aile işlevlerinin evlilik uyumuna etkisi. *Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 3*(1), 127-140.

Temel, Z. (2011). Suça *yönelmiş çocuklarda aile işlevselliğinin belirlenmesi.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sivas.

Tezel Şahin, F. ve Özyürek, A. (2008). 5-6 yaş grubu çocuğa sahip ebeveynlerin demografik özelliklerinin çocuk yetiştirme tutumlarına etkisinin incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 6*(3), 395-414.

Tezer, E. (1986). *Evli eşler arasındaki çatışma davranışları: Algılama ve doyum*. Yayımlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Tiffin, P. A., Pearce, M. S., Kaplan, C., Fundudis, T. ve Parker, L. (2007). Recollections of parental style and perceptions of current family functioning at age 50. *Journal of Family Therapy, 29*, 169-182.

Topuz, S. ve Erkanlı, H. (2016). Toplumsal cinsiyet bağlamında kadın ve erkeğe atfedilen anlamların metafor yöntemiyle analizi. *Alternatif Politika, 8*(2), 300-321.

Tritt, A. M. ve Pryor, J. E. (2005). The relationship between perceived marital conflict, attitudes towards parents, and parenting styles experienced by adolescents. *Journal of Family Studies, 11*(2), 284-296.

Tural, Ş. (2018). *Annenin aile hayatı ve çocuk yetiştirme sürecindeki tutumu ile çocuğun benlik düzeyi arasındaki ilişkinin belirlenmesi.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Bahçeşehir Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Turner, E. A., Chandler, M. ve Heffer, R. W. (2009). The influence of parenting styles, achievement motivation, and self-efficacy on academic performance in college students. *Journal of College Student Development, 50*(3), 337-346.

Tutarel-Kışlak, Ş. (1999). Evlilikte Uyum Ölçeğinin (EUÖ) güvenirlik ve geçerlik çalışması. *3P Psikoloji, Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi, 7*(1), 50-57.

Tutarel-Kışlak, Ş. ve Çabukça, F. (2002). Empati ve demografik değişkenlerin evlilik uyumu ile ilişkisi. *Aile ve Toplum, 2*(5), 35-41.

Tutarel-Kışlak, Ş. ve Çavuşoğlu, Ş. (2006). Evlilik uyumu, bağlanma biçimleri, yüklemeler ve benlik saygısı arasındaki ilişkiler. *Aile ve Toplum Dergisi, 3*(9), 61-68.

Tutarel-Kışlak, Ş. ve Göztepe, I. (2012). Duygu dışavurumu, empati, depresyon ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiler. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 3*(2), 27-46.

Tuzcu, A. (2017). *Evli bireylerde kişilik özelliklerinin evlilik uyumu ve evlilik doyumu üzerine etkisi.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Tuzgöl, M. (1998). *Ana-baba tutumları farklı lise öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Tüfekçi Hoşgör, E. (2013). *Evli çiftlerin öfke ifade tarzları ile evlilik uyumunun incelenmesi.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK] (2013). Toplumsal cinsiyet istatistikleri. http://kasaum.ankara.edu.tr/files/2013/02/Toplumsal-Cinsiyet-%C4%B0statistikleri-2013-TU%C4%B0K.pdf adresinden alınmıştır.

Türkmen, G. K. (2018). *Evli ve çocuk sahibi kadınların evlilik uyumlarının çocuk yetiştirme tutumları üzerindeki etkisi.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Uslu, İ., Toros, A., Dikeçliğil, F. B., Tatlıdil, H. H., Zeyneloğlu, S., Çağatay, M. ve Birinci, M. K. (2011). *Türkiye'de aile yapısı araştırması*. Ankara: T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı.

Uşaklı, N. (2010). *Evli bireylerin evliliğe uyumda karşılaştığı sorunlar ve eğitim ihtiyaçları.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Ünal, A. (2015). Geleneksel Türk ailesinde çocuk ve çocukla ilgili inanç felsefesi: Kırgızistan örneği. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 35*, 9-36.

Ünal, G. (2002). Bipolar affektif bozukluğu olan hastaların aile işlevlerinin değerlendirilmesi. *Düşünen Adam, 15*(4), 221-228.

Ünüvar, P. ve Tagay, Ö. (2015). Çalışan evli kadınların toplumsal cinsiyet rolleri, yaşam, iş doyumu ve evlilik uyumlarının incelenmesi. *Kadın 2000, 16*(1), 21-44.

Vatandaş, C. (2007). Toplumsal cinsiyet ve cinsiyet rollerinin algılanışı. *Sosyoloji Konferansları Dergisi,* 35, 29-56.

Vitale, S. A. (2016). Parent recommendations for family functioning with prader–willi syndrome: A rare genetic cause of childhood obesity. *Journal of Pediatric Nursing*, *31*, 47–54.

Yalçın, H. (2014). Evlilik uyumu ile sosyodemografik özellikler arasındaki ilişki. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, 3*(1), 250-261.

Yalçın, H., Arslan Kılıçoğlu, E. ve Acar, A. (2017). Gençlerin evlilik ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 10*(52), 858-865.

Yamanoğlu, Ü. (2009). *Çocuk yetiştirmede aile modeli.* Yayımlanmamış lisans tezi, Newport International University, İstanbul.

Yaşar, F. (2009). *İlköğretime devam eden öğrencilerin anne-çocuk ilişkisini kabul ve reddedici algılama düzeyinin annenin evlilik doyumu ve evlilik uyumu düzeyiyle*

ilişkisi. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Yavuz, E. (2018). *Diyaliz hastalarının aile işlevselliğinin incelenmesi.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Yavuzer, H. (2004). *Çocuk psikolojisi.* İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yavuzer, H. (2005). *Çocuğu tanımak ve anlamak.* İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yazıcı, E.N. (2016). *Understanding the impact of parental quality, marital adjustment and family functioning on behavior problems of adolescents.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Yazıcıoğlu, Y. (2015). Aile ve yaşam döngüsü. M. B. Acat (Ed.). *Aile içi uyumlu etkileşim* (s. 2-25). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını.

Yelsma, P. (2014). Functional conflict management in effective marital adjustment. *Communication Quarterly, 32*(1), 56-61.

Yeşiltepe, S. S. ve Çelik M. (2014). Öğretmenlerin evlilik uyumlarının psikolojik iyi olma ve bazı değişkenler açısından incelenmesi. *İlköğretim Online, 13*(3), 992-1013.

Yıldırım, E. (2011). Aile ve evlilik türleri. K. Canatan ve E. Yıldırım (Ed.). *Aile sosyolojisi* (s. 65-83). İstanbul: Açılımkitap.

Yılmaz, A. (2001). Eşler arasındaki uyum: Kuramsal yaklaşımlar ve görgül çalışmalar. *Aile ve Toplum, 1*(4), 49-59.

Yılmaz, A. (2016). *Lise öğrencilerinin ders dışı sportif etkinliklere katılımlarına yönelik ebeveyn tutum ve görüşleri.* Yayımlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Yılmaz, M. (2015). *Evli bireylerin bağlanma stillerinin, bireylerin umutsuzluk düzeyi ve evlilik uyumu üzerindeki etkisi.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Yörükoğlu, A. (2003). *Çocuk ruh sağlığı.* Ankara: Özgür Yayınları.

Zhang, Z. ve Hayward, M. D. (2006). Gender, the marital life course, and cardiovascular disease in late midlife. *Journal of Marriage and Family, 68*, 639-657.

EKLER

Ek 1. Kişisel Bilgi Formu

Cinsiyet: Kadın ( ) Erkek ( )

Yaş: ……..

Kaç Yıldır Evlisiniz: …….

Evlilik Şekliniz: Görücü Usülü ( ) Anlaşarak ( ) Diğer……

Çocuk Sayısı: …….

Aile Tipi: : Çekirdek Aile ( ) Geniş Aile ( )

Ek 2. Evlilikte Uyum Ölçeği

1. Bu maddede yer alan ölçeği kullanarak, bütün yönleri ile evliliğinizdeki mutluluk düzeyini en iyi temsil ettiğine inandığınız noktayı daire içine alınız. Ortadaki 'mutlu' sözcüğü üzerindeki nokta, çoğu kişinin evlilikten duyduğu mutluluk derecesini temsil eder ve ölçek kademeli olarak sol ucunda evliliği çok mutsuz olan küçük bir azınlığı, sağ ucunda ise evliliği çok mutlu küçük bir azınlığı temsil etmektedir.

* * * * * * *

Çok Mutsuz Mutlu Çok Mutlu

Aşağıdaki maddelerde verilen konulara ilişkin olarak, siz ve eşiniz arasındaki **anlaşma ya da anlaşmazlık** derecesini yaklaşık olarak **(X)** şeklinde belirtiniz. Lütfen her maddeyi değerlendiriniz.

	Her zaman anlaşırız	Hemen her zaman anlaşırız	Ara sıra anlaşamadığımız olur	Sıklıkla anlaşamayız	Hemen her zaman anlaşamayız	**Her zaman anlaşamayız**
4. Duyguların ifadesi	( )	( )	( )	( )	( )	( )
7. Toplumsal kurallara uyma(doğru, iyi veya uygun davranış)	( )	( )	( )	( )	( )	( )

Lütfen evliliğinizi en iyi ifade ettiğine inandığınız bir cevabın yanındaki kutucuğu **(X)** şeklinde işaretleyiniz

10. Ortaya çıkan uyumsuzluklar genellikle:

( )Erkeğin susması ile

( )Kadının susması ile

( )Karşılıklı anlaşmaya varılarak sonuçlanır.

15. Eşinize güvenir, sırlarınızı ona açar mısınız?

( )Hemen hemen hiçbir zaman

( )Nadiren

( )Her konuda

( )Çoğu konularda

Ek 3. Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği

AÇIKLAMA: Lütfen her cümleyi dikkatlice okuduktan sonra, size uygun seçeneğe (X) işareti koyunuz.	**Hiç Uygun Bulmuyorum**	**Biraz Uygun Buluyorum**	**Oldukça Uygun Buluyorum**	**Çok Uygun Buluyorum**
7. Çocuğun hayatta öğrenmesi gereken çok şey vardır. Zamanını boşa geçirmesi affedilemez.				
23. Anneler çoğu zaman çocuklarına bir dakika daha dayanamayacakları duygusuna kapılırlar.				
40. Anne-baba arasındaki bazı konular küçük bir tartışma ile çözümlenemez.				
54. Kendi haklarına sahip olabilmesi için, bazen bir kadının kocasını terslemesi gerekir.				
60. Anne ve babaya sadakat her şeyden önce gelir.				

Ek 4. Aile Değerlendirme Ölçeği

AÇIKLAMA: İlişikte aileler hakkında 60 cümle bulunmaktadır. Lütfen her cümleyi dikkatlice okuduktan sonra, sizin ailenize ne derecede uyduğuna karar veriniz. Önemli olan, sizin ailenizi nasıl gördüğünüzdür. Her cümle için 4 seçenek söz konusudur (Aynen Katılıyorum/ Büyük Ölçüde Katılıyorum/ Biraz Katılıyorum/ Hiç Katılmıyorum) Her cümlenin yanında 4 seçenek için de ayrı yerler ayrılmıştır. Size uygun seçeneğe (X) işareti koyunuz. Her cümle için uzun, uzun düşünmeyiniz. Mümkün olduğu kadar çabuk ve samimi cevaplar veriniz. Kararsızlığa düşerseniz, ilk aklınıza gelen doğrultusunda hareket ediniz. Lütfen her cümleyi cevapladığınızdan emin olunuz.

	Aynen Katılıyorum	**Büyük Ölçüde Katılıyorum**	**Biraz Katılıyorum**	**Hiç Katılmıyorum**
3. Evde biri üzgün ise, diğer aile üyeleri bunun nedenlerini bilir.				
19. Ailede bazılarımız, duygularımızı belli etmeyiz.				
34. Aile içinde birbirimizle ilgilenmeye pek zaman bulamıyoruz.				
43. Evde birbirimize karşı açık sözlüyüzdür.				
52. Sinirlenince birbirimize küseriz.				

Ek 5. Ölçme Araçları Kullanım İzni

Işıl Bulut <ibulut@baskent.edu.tr>
Alıcı: ben

Sayın Rüveyda Güney,

Ülkemizdeki geçerlik ve güvenirliği tarafımdan gerçekleştirilen Aile Değerlendirme Ölçeği'ni çalışmanızda kullanabilirsiniz.
Başarı dileklerimle..

Prof. Dr. Işıl Bulut
•••

Nur Serap Özer <serap.ozer@tedu.edu.tr>
Alıcı: ben

Sayın Rüveyda Günay,

çalışmanızda Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği (PARI) " ölçeğini kullanabilirsiniz. İyi çalışmalar

Prof. Dr. Serap Özer

TED Üniversitesi
Fen Edebiyat Fakültesi
Psikoloji Bölümü

sennur tk <sennurkislak@hotmail.com>
Alıcı: ben

Merhaba,
Ekte ölçek ve makale var. Çalışmanızda kullanabilirsiniz.
Puanlamayı doğru yapmak için makalenin tümünü iyi okuyunuz.
İyi günler
Şennur Kışlak

Prof.Dr.Şennur Tutarel Kışlak
Ankara Üniversitesi
DTCF Psikoloji Bölümü
Klinik Psikoloji Anabilim Dalı
Sıhhiye-Ankara